

EU:N SÄHKÖISTEN SISÄMARKKINOIDEN SÄÄNTELYESTEET

Suvi Ruotsalainen
Pro gradu tutkielma
Lapin yliopisto
Oikeustieteiden tiedekunta: eurooppaoikeus

Lähteet

Kirjallisuus

Aalto, Pekka: Yksityisoikeuden alan yhteistyö EU:ssa. *Lakimies* 3/2000, s. 315-335.

Aine, Antti: Kilpailuoikeus ja perusoikeudet. *Lakimies* 2/2001, s. 261-286.

Alkio, Mikko – Wik, Christian: Kilpailuoikeus, Talentum, Helsinki 2004.

D`sa, Rose M. – Krummel, Thomas: Sale of consumer goods and associated guarantees: a minimalist approach to harmonised European Union consumer protection. Julkaisussa *European Law Review* 26:3, 312-322. London: Sweet and Maxwell Ltd, 2001.

Eerola, Risto: Euroopan yhteisöjen direktiivit . Teoksessa *Encyclopaedia Iuridica Fennica*. Suomalainen oikeustietosanakirja. Kuudes osa: kansainväliset suhteet, 177-180. Toim. Eriksson, Bo Göran et. al. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki 1998.

Elsilä, Riitta: Electronic Commerce: Central terminology English – Finnish. Teoksessa *Yli-Jokipii, Hilikka – Tommola, Jorma* (toim.): Sähköisen kaupankäynnin termistöä suomeksi ja englanniksi. Turun yliopisto, Englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus, Turku 2003.

Eriksson, Lars D.: Legitimiteetti. Teoksessa *Encyclopaedia Iuridica Fennica*. Suomalainen oikeustietosanakirja. Seitsemäs osa: Oikeuden yleistieteet, 438-443. Toim. Kekkonen, Jukka. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki 1999.

Euroopan komissio: Parempaa sääntelyä – miten?. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, Luxemburg, 2006.

Goyder, Joanna – Albors-Llorens, Albertina: *Goyder's EC Competition Law*, Oxford University Press, New York 2009.

Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus ja lähioikeudet. 3. uudistettu painos. Talentum, Helsinki 2005.

Heikkilä, Jukka – Laine, Juha: Elektroninen liiketoiminta. Teoksessa *Laine, Juha* (toim.): Verkkokauppoikeus, s. 15-48. WSOY, Helsinki 2001.

Heikkilä, Jukka – Kallio, Jukka – Laine, Juha – Saarinen, Lauri – Saarinen, Timo – Tinnilä, Markku – Tuunainen, Virpi – Vepsäläinen, Ari P.J.: Ensi askeleet elektronisessa kaupassa. Digitaalisen median raportti 3/98. Tekes, Helsinki 1998.

Helminen, Marjaana: EU-vero-oikeus. Talentum, Helsinki 2008.

Hoppu, Esko – Hoppu, Kari: Kauppa- ja varallisuusosoikeuden pääpiirteet. 11. painos. WSOYpro, Helsinki 2007.

Huovinen, Sakari: Luottamus uusien sääntelykeinojen edellytyksenä. *Lakimies* 3/2007, s. 335-356.

Husa, Jaakko: Maailman oikeusperheiden luokittelu 2000-luvulla. Teoksessa Nuotio, Kimmo – Herler, Casper – Boucht, Johan (toim.): Nykyajan muuttuva oikeus, 67-82. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki, 2001.

Hyryläinen, Esa: Euroopan unioni sääntelyreformin keskellä ja kynnyksellä, sääntelypolitiikka deregulaation ja liberalisoinnin aikakaudella. Vaasan yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Vaasa 1996.

Jalava, Jukka – Pohjola, Matti: Tieto- ja viestintäteknologia tuottavuuden ja talouskasvun lähteenä. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 11, Liikenne- ja viestintäministeriö, Helsinki 2005.

Joutsamo, Kari – Aalto, Pekka – Kaila, Heidi – Maunu, Antti: Eurooppaoikeus. 3. uudistettu painos. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 2000.

Jääskinen, Niilo: Euroopan Unioni: Oikeudelliset perusteet. Talentum, Helsinki 2007.

Jääskinen, Niilo: Eurooppalaistuvan oikeuden oikeusteoreettisia ongelmia. Yliopistopaino, Helsinki 2008.

Karhu, Juha: Tekijänoikeus. Teoksessa Martti, Minna-Greta (toim.): Oikeusjärjestys, osa III, 71-110. 6. täydennetty painos. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja, Rovaniemi, 2009.

Kuoppamäki, Petri: Uusi kilpailuoikeus 2006. WSOYpro, Helsinki 2006.

Kärkkäinen, Mika (2005a): Informaatiovirrat sähköisessä kaupankäynnissä, Internet-kauppa synnyttää uusia oikeudellisia kysymyksiä. Teoksessa Järvi, Outi: Hyvä, paha informaatio, informaatio-oikeuden erityiskysymyksiä, s. 21-25. Vaasan yliopisto, Lévon-instituutti, avoin yliopisto, Vaasa 2005.

Kärkkäinen, Mika (2005b): Sähköisen kaupankäynnin sääntely osana maailman kauppajärjestön sääntelyjärjestelmää. Teoksessa Tolonen, Juha – Annola, Vesa – Herler, Brita: Talousoikeuden tai- tekohtia, juhlaulkaisu professori Asko Lehtoselle, s. 49-56. Vaasan yliopiston julkaisuja, Vaasa 2005.

Laakso, Seppo: Suhteellisuusperiaate yhteisöoikeudessa. Lakimies 6-7/1999, s. 1080-1091.

Laine, Juha: Elektronisen kaupan sääntelystä. Lakimies 1/1998, s. 38-60.

Laine, Juha: Johdanto. Teoksessa Laine, Juha (toim.): Verkkokauppa-oikeus, s. 1-14. WSOY, Helsinki 2001.

Laine, Päivö: Language of Interaction in Online Shopping, Acta Wasaensia No. 123, Linguistics 26 Applied Linguistics. Universitas Wasaensis, Vaasa 2004.

Leivo, Kirsi – Leivo, Timo: Euroopan yhteisön kilpailuoikeus, Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 1997.

Leskelä, Marika: Sähköisen kaupankäynnin aapinen. Tietotekniikan kehittämiskeskus ry, Helsinki 2000.

Linnakangas, Esko – Juanto, Leila: Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus. 6. uudistettu painos. Talentum, Helsinki 2008.

Liukkunen, Ulla: Oikeuden yhdentäminen ja kansallinen diversiteetti – näkökulma eurooppalaiseen kansainväliseen yksityisoikeuteen ja oikeusvertailuun. *Lakimies* 5/2010, s. 739-755.

Luhtasela, Harri: Sähköisen kuluttajakaupan sääntely Euroopan unionissa ja Yhdysvalloissa. *Acta Wasaensia* No 178, Vaasan yliopisto, Vaasa, 2007.

Moussis, Nicholas: Guide to European Policies. 12. rev. ed. European Study Service, Rixensart 2007.

Myrsky, Matti – Ossa, Jaakko: Verotuksen perusteet. Talentum, Helsinki 2008.

Määttä, Kalle: Oikeustaloustieteen aakkoset. Helsingin yliopisto, Helsinki, 1999.

Nuotio, Kimmo: Oikeusvarmuus. Teoksessa *Encyclopaedia Iuridica Fennica*. Suomalainen oikeustietosanakirja. Seitsemäs osa: Oikeuden yleistieteet, 936-938. Toim. Kekkonen, Jukka. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki 1999.

Paasilehto, Satu: Euroopan unioni ja legitimitetti – sovittamaton pari?. *Oikeus* 2006 (35); 1: s. 22-34.

Pasa – Benacchio, Barbara – Antonio, Gian: Harmonization of Civil and Commercial Law in Europe. Central European University Press, 2005.

Pekkarinen, Jukka – Sutela, Pekka: Kansantaloustiede. 9. uudistettu painos. WSOY, Helsinki 2002.

Puumalainen, Mikko: Syrjäntäkielto: sisämarkkinoiden reunoilta perusoikeuksien ytimeen. Teoksessa *Kaila, Heidi – Pirjatanniemi, Elina – Suksi Markku* (toim.): Yksilön oikeusasema Euroopan unionissa, *Juhlakirja Allan Rosas*, s. 41-57. Institutet för mänskliga rättigheter vid Åbo Akademi, Turku 2008.

Puurunen, Tapio: Dispute resolution in International Electronic Commerce. Helsinki University Printing House, Helsinki 2005.

Pöysti, Tuomas (1999a): Elektroninen kaupankäynti. Teoksessa *Encyclopaedia Iuridica Fennica*. Suomalainen oikeustietosanakirja. Seitsemäs osa: Oikeuden yleistieteet, 111-121. Toim. Kekkonen, Jukka. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki 1999.

Pöysti, Tuomas (1999b): Tehokkuus, informaatio ja eurooppalainen oikeusalue. Väitöskirja, Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta, Helsinki 1999.

Rahnasto, Ilkka: Internet-oikeuden perusteet. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki 2002.

Raitio, Juha: Eurooppaoikeus ja sisämarkkinat, Talentum, Helsinki 2006.

Repo, Petteri: Kuluttajat sähköisen kaupan sääntelyssä ja itsesääntelyssä. Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja 1/2002.

Repo, Petteri (2001a): Merkinnöillä itsesääntelyä sähköiseen kauppaan. Kuluttajatutkimuskeskus, keskustelualoitteita 31/2001.

Repo, Petteri (2001b) (ed.): Self-regulation of Electronic Commerce in the Nordic Countries, Trade and industry sector ad hoc working group for electronic commerce and trade and industry related IT issues. TemaNord 2001:542.

Saarinen, Päivi: Teoksessa *Encyclopaedia Iuridica Fennica*. Suomalainen oikeustietosanakirja. Kuudes osa: kansainväliset suhteet, 525-528. Toim. Eriksson, Bo Göran et. al. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki 1998.

Saastamoinen, Jani: Essays on Competition in e-markets. Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto, Joensuu 2010.

Saastamoinen, Jani: Competition in e-markets: price levels and price dispersion in the on-line music market. Joensuun yliopisto, Joensuu 2004.

Salminen, Markus: Tietosuoja sähköisessä liiketoiminnassa. Talentum, Helsinki 2009.

Savia, Elena: Ajankohtaista kuluttajansuojalainsäädännöstä Euroopan unionin sisämarkkinoilla. Teoksessa *Kaila, Heidi – Pirjatanniemi, Elina – Suksi Markku* (toim.): Yksilön oikeusasema Euroopan unionissa, Juhlakirja Allan Rosas, s. 371-383. Institutet för mänskliga rättigheter vid Åbo Akademi, Turku 2008.

Seppä, Marko – Hannula, Mika – Järvelin, Anne-Mari – Kujala, Johanna – Ruohonen, Mikko – Tiainen, Tarja: FeBR 2005, Frontiers of e-Business Research 2005, Volume 1. Tampere University of Technology (TUT) and University of Tampere (UTA), Tampere 2006.

Seppä, Marko – Rissanen, Tommi – Mäkipää, Marko – Ruohonen, Mikko – Hannula, Mika – Mäkinen, Saku: Liiketoiminnan sähköistymisen nykytila, tulevaisuuden haasteet ja tarve kansalliselle strategialle, e-Business Research Center, Tampere 2005.

Staab, Andreas: The European Union explained (Elektroninen aineisto, löytyy ebrary-kokoelmasta): institutions, actors, global impact. Indiana University Press, Bloomington 2008.

Tala, Jyrki: Lainsäädännön laatu Euroopassa – vertailua, ongelmia, kritiikkiä. *Lakimies* 5/2010, s. 791-815.

Tala, Jyrki – Pakarinen, Auri (eds): Changing forms of legal and non-legal institutions and new challenges for the legislator – International Conference on Legislative Studies in Helsinki. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja, Helsinki 2009.

Tiainen, Tarja: Teleshoppailua – Toimijat sähköisen kaupan tulevaisuuden muotoutumisessa. Teoksessa *Kaivonen, Virpi – Ruohonen, Mikko* (toim.): Verkkoliiketoiminnan avainalueita kaupan ja teollisuuden arvoverkostossa, s. 153-159. E-business Research Center eBRC, Tampere University of Technology and University of Tampere, Tampere 2005.

Timonen, Pekka: Oikeustaloustiede – mitä se on?. *Lakimies* 1/1998, s. 100-114.

Toivonen, Antti: Law and Economics, mitä se on?. *Lakimies* 6/2000, s. 960-969.

Tolonen, Juha: Globalisoituva oikeus. *Lakimies* 2/2000, s. 216-225.

Uusitalo, Liisa (toim.): *Kuluttaja virtuaalimarkkinoilla*. Edita, Helsinki 2002.

Waller – Thody, Philip M.: *Historical Introduction to the European Union* (elektroninen aineisto, löytyy ebrary-kokoelmasta). London: Routledge; New York, 1997.

Wiberg, Matti: Normitulva: määrällisiä näkökohtia. *Oikeus* 2010 (39); 2: s. 177-183.

Wijckmans, Frank – Tuytschaever, Filip – Vanderelst, Alain: *Vertical agreements in EC Competition Law*, Oxford University Press, Oxford 2006.

Valtonen, Annaliisa: Sähköisen kaupankäynnin käytännöllisiä ja oikeudellisia näkökohtia. Teoksessa *Yli-Jokipii, Hilikka – Tommola, Jorma* (toim.): *Sähköisen kaupankäynnin termistöä suomeksi ja englanniksi*, s. 5-16. Turun yliopisto, Englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus, Turku 2003.

Virallislähteet

Perussopimukset

Euroopan unionin perusoikeuskirja, *Virallinen lehti* nro C 83, 30. maaliskuuta 2010.

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, *Virallinen lehti* nro C 83, 30. maaliskuuta 2010.

Asetukset

Komission asetus (EY) N:o 2790/1999, annettu 22 päivänä joulukuuta 1999, EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaisesti menettelytapojen ryhmiin.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2006/2004, annettu 27 päivänä lokakuuta 2004, kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanosta vastaavien kansallisten viranomaisten yhteistyöstä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 861/2007, annettu 11 päivänä heinäkuuta 2007, eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 593/2008, annettu 17 päivänä kesäkuuta 2008, sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooma I).

Komission asetus (EU) N:o 330/2010, annettu 20 päivänä huhtikuuta 2010, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin.

Direktiivit

Neuvoston direktiivi 85/577/ETY, annettu 20 päivänä joulukuuta 1985, muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvotelluista sopimuksista.

Neuvoston direktiivi 93/13/ETY, annettu 5 päivänä huhtikuuta 1993, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1997/7/EY, annettu 20 päivänä toukokuuta 1997, kuluttajansuojasta etäsopimuksista.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/44/EY, annettu 25 päivänä toukokuuta 1999, kulutustavaroiden kaupasta ja niihin liittyvistä takuista.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/93/EY, annettu 13 päivänä joulukuuta 1999, sähköisiä allekirjoituksia koskevista yhteisön puitteista.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2000, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista ("Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä").

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY, annettu 11 päivänä toukokuuta 2005, sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/123/EY, annettu 12 päivänä joulukuuta 2006, palveluista sisämarkkinoilla.

Neuvoston direktiivi 2006/112/EY, annettu 28 päivänä marraskuuta 2006, yhteisestä arvonnalisäverojärjestelmästä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/64/EY, annettu 13 päivänä marraskuuta 2007, maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 97/7/EY, 2002/65/EY, 2005/60/EY ja 2006/48/EY muuttamisesta ja direktiivin 97/5/EY kumoamisesta ETA:n kannalta merkityksellinen teksti.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/52/EY, annettu 21 päivänä toukokuuta 2008, tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

Muut viralliset lähteet

Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta.

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös Euroopan audiovisuaalialan tukiohjelman täytäntöönpanosta (Media 2007), {SEK(2004) 955}.

Ehdotus direktiiviksi kuluttajien oikeuksista (KOM(2008) 614).

Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi, sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta KOM(2008) 810 lopullinen, 2008/0241 (COD).

Ehdotus direktiiviksi yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta laskutussääntöjen osalta (KOM(2009) 21).

Ehdotus neuvoston direktiiviksi direktiivin 77/388/ETY muuttamisesta arvonlisäverovelvoitteiden yksinkertaistamiseksi (KOM)(2004)728.

Eurooppalaisen elektronisen kaupankäynnin aloite, KOM 97(157).

Komission kertomus, Ensimmäinen edistymistä käsittelevä vuosikertomus Euroopan sopimusoi-
keudesta ja yhteisön säännösten tarkistamisesta, KOM (2005) 456.

Komission kertomus, kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus 2009 SEK(2010)666.

Komission suositus 98/257/EY, annettu 30 päivänä maaliskuuta 1998, tuomioistuinten ulkopuolisiin
kuluttajariitoja ratkaiseviin elimiin sovellettavista periaatteista (KOM(1998) 198 lopullinen - EYVL
L 115, 17.4.1998).

Komission suositus, annettu 4 päivänä huhtikuuta 2001, kuluttajariitojen sovitteluun osallistuvia
tuomioistuinten ulkopuolisia elimiä koskevista periaatteista, (tiedoksiannettu numerolla K(2001)
1016 (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (2001/310/EY).

Komission tiedonanto, annettu 30 päivänä maaliskuuta 1998, kuluttajariitojen ratkaisemisesta tuo-
mioistuinten ulkopuolella (KOM (1998) 198 lopullinen - ei julkaistu EYVL:ssä).

Komission tiedonanto, Lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskeva toimintasuunni-
telma, KOM (2002)278.

Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomiteal-
le, annettu 13. Maaliskuuta 2007. EU:n kuluttajapoliittinen strategia vuosiksi 2007-2013,
[KOM(2007)99 lopullinen – Ei julkaistu EUVL:ssa].

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle
sekä alueiden komitealle, 2000-luvun Euroopan yhtenäismarkkinat, KOM(2007)724.

Komission tiedonanto ”Monikielisyys: Euroopan voimavara ja samalla myös yhteinen sitoumus”,
KOM(2008) 566.

Komission tiedonanto, Yhtenäismarkkinoiden seuranta kuluttajan kannalta: kuluttajamarkkinoiden
tulostaulu {SEK(2008) 87}, KOM(2008) 31.

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle
sekä alueiden komitealle, elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisestä rajatylittävästä sähköisestä
kaupankäynnistä EU:ssa, KOM(2009)557.

Komission tiedonanto kuluttajansuojaa koskevan yhteisön säännösten täytäntöönpanosta,
(KOM)2009)330, 2.7.2009.

Komission tiedonanto, suuntaviivat vertikaalisista rajoituksista 2010/C 130/01.

Komission yksiköiden valmisteluasiakirja Report on cross-border e-commerce in the EU. SEC(2009) 283, 5.3.2009.

Poliittinen kehys tietoyhteiskuntaa varten (i2010-strategia).

The 2009 Annual Management Plan (2009 AMP).

Vihreä kirja kuluttajansuojaa koskevan yhteisön säännösten tarkistamisesta, KOM (2006) 744.

Vuoden 1997 julistus kansainvälisen verkkokaupan sääntelyperiaatteista.

WTO:n sähköisen kaupankäynnin työohjelma.

Oikeustapaukset

- Asia C-331/88   The Queen v. The Minister for Agriculture, Fisheries and Food and the Secretary of State for Health, ex parte Fédération européenne de la santé animale and Others (Fedesa).
- Asia C-246/93   Saksan liittotasavalta v. neuvosto.
- Asia C-161/96   Südzucker Mannheim/Ochsenfurt AG v. Hauptzollamt Mannheim.
- Asia C-322/01   Deutscher Apothekerverband eV vastaan 0800 DocMorris NV ja Jacques Waterval. Landgericht Frankfurt am Mainin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 11.3.2003.
- Asia C-244/06   Dynamic Medien Vertriebs GmbH v. Avides Media AG. Landgericht Koblenzin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 14.2.2008.
- Asia C -298/07   Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV vastaan deutsche internet versicherung AG. Bundesgerichtshofin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 16.10.2008.
- Asia C-424/07   Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Saksan liittotasavalta. 23.4.2009.
- Asia C-5/08   Infopaq International A/S vastaan Danske Dagblades Forening. Højesteretin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 12.2.2009.
- Yhdistetty asia C-317/08, C-318/08, C-319/08 ja C-320/08
Rosalba Alassini vastaan Telecom Italia SpA (C-317/08) ja Filomena Califano vastaan Wind SpA (C-318/08) ja Lucia Anna Giorgia Iacono vastaan Telecom Italia SpA (C-319/08) ja Multiservice Srl vastaan Tele-

com Italia SpA (C-320/08). Giudice di pace di Ischian esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 18.3.2010.

Asia C-108/09

Ker-Optika Bt. vastaan ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézete. Baranya Megyei Bíróságin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 5.6.2010.

Muut

ACSEL: Europe, An Opportunity for e.Commerce (2008).

Directorate General for Competition Annual Activity Report 2009.

Erytiseurobarometri 298: lokakuu 2008.

Eurobarometer 298: 'Consumer protection in the internal market', October 2008.

Euroopan komissio: EU:n kilpailupolitiikka, toimitus- ja jakelusopimuksia koskevat kilpailusäännöt. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto, Luxemburg 2002. Löytyy osoitteesta http://ec.europa.eu/competition/publications/brochures/rules_fi.pdf

Kuluttajamarkkinoiden tulostaulu – kuluttajat kotonaan sisämarkkinoilla: Vähittäiskaupan sisämarkkinoiden yhdentymisen seuranta ja jäsenvaltioiden kuluttajaympäristön vertailu, löytyy osoitteesta http://ec.europa.eu/consumers/strategy/docs/sc3_executive_summary_fi.pdf

Online Commerce Roundtable Report on opportunities and Barriers to online retailing, löytyy osoitteesta

http://ec.europa.eu/competition/consultations/2009_online_commerce/roundtable_report_en.pdf

Press Release: Dismantling barriers to cross-border online shopping. Frequently Asked Questions, MEMO/09/475, 22.10.2009. Löytyy osoitteesta

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/475&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Press Release: EU:n tutkimus: kansainvälisessä verkkokaupassa jopa 60 % tilauksista torjutaan, 22.10.2009 IP /09/1564, löytyy osoitteesta

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1564&format=HTML&aged=0&language=FI&guiLanguage=en>

Press Release: Kuneva, Meglena, European Consumer Commissioner "Consumer Privacy and Online Market", 12.11.2009, löytyy osoitteesta

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/09/526&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=fi>

Press release: Kuneva, Meglena, European Consumer Commissioner "Cross-border eCommerce in Europe", 22.10.2009, löytyy osoitteesta

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/09/491&format=HTML&aged=0&language=EN>

Press Release: Kuluttajansuoja – useimmat elektroniikan internet-sivustot turvallisia, IP/10/1136
Bryssel 16. syyskuuta 2010
Study on the needs and practice of the European audiovisual industry in respect of dubbing and
subtitling, osoitteessa
http://ec.europa.eu/information_society/media/overview/evaluation/studies/index_en.htm

YouGovPsychonomics (2009).

LYHENTEET

A	Asetus
BKT	Bruttokansantuote
ECC-verkosto	Euroopan kuluttajakeskusten verkosto
EU	Euroopan unioni
EU-vero-oikeus	Euroopan unionin vero-oikeus
EUVL	Euroopan unionin virallinen lehti
EU-tuomioistuin	Euroopan unionin tuomioistuin
EY	Euroopan yhteisöt
EY-sopimus	Euroopan yhteisön perustamissopimus
EY-tuomioistuin	Euroopan yhteisön tuomioistuin
ICC	Kansainvälinen kauppakamari
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
UNCITRAL	YK:n kansainvälinen kauppalakitoimikunta
WTO	Maaailman kauppajärjestö (World Trade Organization)
www	World Wide Web
YK	Yhdistyneet kansakunnat

Sisällys

LÄHTEET	2
LYHENTEET	12
JOHDANTO	15
2. LÄHESTYMISTAPA JA KYSYMYKSENASETTELU.....	16
II EU:N RAJAT YLITTÄVÄ SÄHKÖINEN KAUPANKÄYNTI	17
ILMIÖN KUVAUS	17
<i>Sähköisen kaupankäynnin historiasta ja Internetistä liiketoimintaympäristönä</i>	17
<i>Yleistä käsitteistä</i>	19
<i>Jaottelu fyysisiin ja aineettomiin tuotteisiin</i>	20
<i>Sähköisten markkinoiden suhde perinteisiin markkinoihin</i>	21
<i>Sähköistä kaupankäyntiä koskevia peruskysymyksiä</i>	22
RAJAT YLITTÄVÄN SÄHKÖISEN KAUPANKÄYNNIN MAHDOLLISUUDET	24
<i>Sähköiset markkinat apuna matkalla maailman suurimmaksi vähittäismarkkina-alueeksi</i>	24
<i>Mahdollisuudet kuluttajien kannalta</i>	26
<i>Mahdollisuudet yritysten kannalta</i>	28
<i>Mahdollisuudet EU:n kilpailukyvyyn kannalta</i>	29
III HAJANAISET SÄHKÖISET SISÄMARKKINAT	31
EU:N SISÄMARKKINOISTA YLEENSÄ	31
HAJANAISET EU:N SÄHKÖISET SISÄMARKKINAT	32
<i>EU:n sähköiset sisämarkkinat vs. yksittäiset kansalliset sähköiset markkinat</i>	32
<i>Verkkokauppatesti markkinoiden hajanaisuuden havainnollistajana</i>	37
IV SÄÄNTELYESTEET	41
YLEISTÄ	41
JÄSENVALTIOIDEN POIKKEAVAT LAIT	43
<i>Kuluttajansuoja</i>	43
<i>Sopimattomat kaupalliset menettelyt</i>	46
<i>Alv-raportointivelvollisuus</i>	47
<i>Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu</i>	49
<i>Tekijänoikeusmaksut</i>	50

<i>Maksujärjestelmät</i>	52
OIKEUSSÄÄNTÖJEN TEHOTON TÄYTÄNTÖÖNPANO.....	52
TUOMIOISTUINTEN ULKOPUOLINEN RIIDANRATKAISU	55
JAKELUSOPIMUKSIA KOSKEVAT VERTIKAALISET KILPAILUNRAJOITUKSET.....	57
<i>Vertikaalisista sopimuksista</i>	57
<i>Aktiivisen ja passiivisen myynnin erottelu</i>	59
<i>Valikoiva jakelu sähköisessä myynnissä</i>	61
<i>Perustamissopimuksen 101 artikla</i>	61
V EU:N RAJAT YLITTÄVÄN SÄHKÖISEN KAUPAN SÄÄNTELYSTÄ.....	62
SÄÄNTELYÄ KOSKEVIA NÄKÖKOHTIA	62
EU:N JA JÄSENVALTIOIDEN VÄLINEN SUHDE SÄÄNTELYSSÄ.....	64
<i>Toissijaisuusperiaate</i>	66
<i>Suhteellisuusperiaate</i>	67
<i>Oikeusvarmuusperiaate</i>	68
DIREKTIIVI SÄÄNTELYINSTRUMENTTINA	69
<i>Minimiharmonisointia koskevat direktiivit</i>	70
<i>Direktiivien erilaisia lähestymistapoja</i>	71
<i>Säätelyn vaikutusten arviointi</i>	72
ERI SÄÄNTELYTASOT	76
<i>Yleistä sääntelytasoista</i>	76
<i>Maailmanlaajuinen sääntely</i>	77
<i>EU-tasoinen sääntely</i>	78
<i>Kansallinen sääntely</i>	80
<i>Itsesääntely</i>	80
<i>Yhteenvedo eri sääntelytasoista</i>	82
LOPUKSI.....	85

JOHDANTO

Hyvinvoivan Euroopan taustalla ovat toimivat EU:n sisämarkkinat.¹ Tietoyhteiskunta on luonut puitteet markkinoiden kehittämiseksi. Perinteisten markkinoiden rinnalle on tullut tieto- ja viestintäteknologian valtaannousun myötä sähköiset markkinat.² Vuonna 2006 EU:n sähköisen kaupankäynnin arvo oli 106 miljoonaa euroa.³ Internet tarjoaa liiketoimintaympäristönä yrityksille mahdollisuudet tehokkaaseen liiketoimintaan. Kuluttajat puolestaan saavat sähköisessä ympäristössä paremmin tietoa niin tuotteista kuin hinnoista. Tehdyn koko EU:n laajuisen verkkokaupparestin vahvistama yksiselitteinen johtopäätös oli se, että rajat ylittävissä kaupankäynnissä kuluttajan on todennäköisempää löytää edullisempi tuote. Osa tuotteista on sellaisia, joita kuluttaja ei löydä kotimaisilta markkinoilta. Rajat ylittävien sähköisten markkinoiden raivaaminen esteettömiksi mahdollistaisi kaikkien eurooppalaisten kuluttajien pääsyn samalle viivalle vähittäiskaupan suhteen.⁴ Sähköisellä kaupankäynnillä on roolinsa dynaamisen ja eteenpäin pyrkivän Euroopan luomisessa. Huolimatta teknologian tuomista mahdollisuuksista ja hyödyistä, EU:n rajat ylittävillä sähköisillä markkinoilla on esteitä. Sähköiset sisämarkkinat ovat hajanaiset ja ne ovat jakaantuneet pitkin jäsenvaltioiden valtakunnanrajoja. Sen sijaan, että EU:ssa olisi tavoitellut yhden toimivat sähköiset markkinat, tilalla on 27 erillistä sähköistä markkina-aluetta.⁵

EU:n tasolla keskeiseksi hajanaisien sähköisten markkinoiden aiheuttajaksi on havaittu sitä koskevat sääntelyesteet. Koska rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä koskevaa lainsäädäntöä ei ole täysin harmonisoitu, jäsenvaltioiden lainsäädännöissä voi olla huomattavia eroja. Sääntelyesteet ilmenevät komission mukaan erityisesti kuluttajansuojaa, arvonlisäverotusta, sopimattomia kaupallisia menettelyitä, sähkö- ja elektroniikkaromua sekä tekijänoikeusmaksuja koskevissa oikeussäännöissä. Lisäksi oikeussääntöjen täytäntöönpano on tehotonta. Sääntelyesteet ilmenevät käytännössä yritysten näkökulmasta kalliina ja liian monimutkaisena liiketoimintaympäristönä. Kuluttajat puolestaan häviävät menetettyinä edullisina hintoina ja monipuolisina tuotevalikoimina.⁶ Johtuen rajat ylittävän sähköisen kaupan sisältämästä potentiaalista, Euroopalla ei ole varaa olla käyttämättä hyödykseen sen tarjoamia mahdollisuuksia. Hyödyntämällä sähköiset markkinat oikein, pidetään samalla yllä EU:n kehitystä, jonka keskiössä työpaikat, taloudellinen vuorovaikutus ja innovatiivisuus ovat. Jos

---

¹ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, 30.3.2009.

² Seppä, 2005, s. 36.

³ Dismantling barriers to cross-border online shopping. Frequently Asked Questions, 22.10.2009.

⁴ YouGovPsychonomics (2009).

⁵ Komission tiedonanto elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisestä rajatylittävästä sähköisestä kaupankäynnistä EU:ssa, KOM(2009)557.

⁶ KOM(2009)557.

sen sijaan säilytetään nykyinen monimutkainen toimintaympäristö, kuluttajien ja yritysten edut loppupeleissä kärsivät.⁷ Sääntelyesteiden poistamiseksi tarvitaan, ironista kyllä, lisää sääntelyä. Sääntelyn sisällön ja muodon tulee olla tasapainossa riittävän markkinoiden ohjauksen ja vapauden suhteen. Toisin sanoen sääntelyä tulee olla, mutta se ei saisi rajoittaa teknologista kehitystä ja sähköisten sisämarkkinoiden esteetöntä toimintaa.⁸

2. LÄHESTYMISTAPA JA KYSYMYKSENASETTELU

Tutkielmassa käsitellään EU:n rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä ja sisämarkkinoita. Aiheen tarkastelu on rajattu koskemaan EU:n sähköisten sisämarkkinoiden toimivuutta haittaavia sääntelyesteitä. Tutkielmassa käsiteltävänä ongelmana on se, että EU:n sähköinen kauppa on jakaantunut pitkin valtakunnanrajoja. Huolimatta teknologian tuomista mahdollisuuksista, EU:n sähköiset sisämarkkinat ovat hajanaiset. Samalla kun kansallinen sähköinen kaupankäynti kasvaa, koko EU:n käsittävä sähköinen kauppa laahaa perässä. Koko EU:n laajuisten ja yksittäisten, kansallisten sähköisten markkinoiden välillä on huomattava ero.⁹ Tutkielman tarkastelunäkökulma kohdistuu nimenomaan sääntelyyn ja sen sisältämiin mahdollisuuksiin ja ongelmakohtiin. Tutkielmassa käytetään johdonmukaisuussyistä termiä sähköinen kaupankäynti, vaikka mahdollista olisi käyttää muitakin termejä.

Toisessa luvussa käsitellään EU:n rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä ilmiönä. Tarkastelemalla sen historiaa ja ominaisuuksia osana uudenlaista liiketoimintaympäristöä pyritään hahmottamaan EU:n rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin mahdollisuuksia kuluttajien, yritysten ja EU:n kilpailupolitiikan kannalta. Luvun tarkoituksena on valottaa niitä seikkoja, joiden takia olisi tärkeää luoda toimivat rajat ylittävät sähköisen kaupankäynnin markkinat EU:n alueelle.

Kolmannessa luvussa kuvataan EU:n sähköisten markkinoiden hajanaisuutta. Lähtökohtaisesti rajat ylittävästä luonteestaan huolimatta sähköinen kaupankäynti on jakaantunut valtioittain EU:n alueella. Rajat ylittävä ja kansallinen sähköinen kauppa eivät ole keskenään samalla viivalla. Ongelmaa havainnollistetaan esittelemään koko EU:n laajuisen verkkokauppatestin tuloksia.

---

⁷ Meglena Kuneva, 22.10.2009.

⁸ Kärkkäinen, 2005a, s. 21.

⁹ KOM(2009)557.

Neljännessä luvussa käsitellään EU:n sähköisten sisämarkkinoiden sääntelyesteitä. Komission mukaan etenkin kuluttajansuojaa, arvonlisäverotusta, sopimattomia kaupallisia menettelyitä, sähkö- ja elektroniikkaromua sekä tekijänoikeusmaksuja koskevissa oikeussäännöissä on sellaisia eroja jäsenvaltioiden välillä, että ne aiheuttavat esteitä EU:n sähköisten sisämarkkinoiden toimivuudelle. Sähköisten sisämarkkinoiden kehittymistä haittaavat myös oikeussääntöjen tehoton täytäntöönpano ja rajat ylittävien riitojen ratkaisu sähköisissä asioissa. Sähköinen kaupankäynti voi lisäksi aiheuttaa vertikaalisia kilpailunrajoituksia EU:n sisämarkkinoille.¹⁰

Viidennessä luvussa käsitellään EU:n rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin sääntelyä. Luvussa esitellään erilaisia sääntelymalleja, joilla voidaan pyrkiä ohjaamaan sähköistä kaupankäyntiä. Luvussa käydään tarkemmin läpi EU-tasoisia sääntelyä ja keinoja, joilla sen vaikutuksia voidaan pyrkiä punnitsemaan.

Lopuksi esitellään tutkielman johtopäätökset ja ratkaisumalli tutkielmassa esitettyyn ongelmaan.

II EU:N RAJAT YLITTÄVÄ SÄHKÖINEN KAUPANKÄYNTI

Ilmiön kuvaus

Sähköisen kaupankäynnin historiasta ja Internetistä liiketoimintaympäristönä

Tieto- ja viestintäteknologian valtaannousu on aiheuttanut tietoyhteiskuntamurroksen. Uudet kehitetyt teknologiat ovat muokanneet kaupankäyntiä. Liiketoimintaympäristö on muuttunut teknologisen kehityksen johdosta ja yritykset ovat kohdanneet uusia mahdollisuuksia ja haasteita sähköisessä maailmassa.¹¹ Kansainvälisen sähköisen kaupankäynnin juuret ovat lennätinverkon käyttöönotossa kaupallisiin tarkoituksiin.¹² Liiketoiminnan sähköistyminen alkoi 1950- ja 1960-luvulla. Tuolloin yrityksissä alettiin käyttää hyväksi tieto- ja viestintäteknologiaa. Varsinainen läpimurto tapahtui kuitenkin vasta 1990-luvulla, jolloin tieto- ja viestintäteknologia löysivät kaikki liiketoiminnan alueet. Taustavaikuttajina liiketoiminnan sähköistymiselle ovat olleet pälaitteiden ja sovellusten kehitys.¹³ Internet on hajautettu tietoverkko, jolle on ominaista maailmanlaajuisuus. Kyse on järjestelmästä, jota voidaan käyttää liiketoiminnassa monipuolisesti hyväksi. Samalla se on luo-

---

¹⁰ KOM(2009)557.

¹¹ Seppä, 2005, s. 36.

¹² Luhtasela, 2007, s. 54.

¹³ Uusitalo, 2002, s. 12-13.

nut pohjan uudenlaisten liiketoimintojen kehittämiseksi. Internetin kehityskulku on mennyt eteenpäin jättiaskeleittain. 1990-luvulla Internet koki valtavan kaupallistumisen ja sähköisen liiketoiminnan laajentumisesta tuli mahdollista.¹⁴ Internetistä onkin tullut talouselämälle uuden ajan symboli. Tälle ajalle on liiketoiminnassa ominaista ennen kaikkea innovatiivisuuteen pyrkiminen. Internetin räjähdysmäinen kehitys on tuonut perinteisten markkinoiden ohelle sähköiset markkinat.¹⁵ Voidaan puhua eräänlaisesta sähköisen ajan vallankumouksesta. Yhtäläillä kuin teollisen vallankumouksen yhteydessä riittävää ei ollut pelkkä raaka-aineiden olemassaolo, vaan niiden jalostaminen, sähköisellä ajalla ehdottoman tärkeää on pystyä hyödyntämään informaatiota mahdollisimman monipuolisesti. Informaatiota tulee kyetä jalostamaan laaja-alaisesti liiketoiminnan käyttöön.¹⁶ Tieto- ja viestintäteknologiaa voidaan pitää ehdottomana muutosvoimana talouden kehityskulussa.¹⁷ Internetin ehdoton hyöty liiketoimintaympäristönä on se, että sen käyttäjän fyysisellä sijaintipaikalla ei ole väliä. Maailmanlaajuisessa tietoverkossa tapahtuvien viestinsiirtojen nopeus ja hinta eivät ole riippuvaisia käyttäjän sijainnista.¹⁸ Näin ollen Internet on tarjonnut edullisemmat ja helpommat yhteydet yritysten ja eri sidosryhmien välille.¹⁹ Vuonna 2009 noin kahdella kolmannesta eurooppalaisesta kuluttajasta oli pääsy Internetiin.²⁰

Sähköinen liiketoiminta käyttää liiketoimintaympäristönä hyödykseen Internetiä. Sähköinen liiketoiminta perustuu tietokoneiden, ohjelmistojen, tietokantojen ja tietoliikenteen täysimääräiseen hyödyntämiseen liiketoimintaprosesseissa.²¹ Alunperin sähköinen liiketoiminta on nähty erillisenä alueena suhteessa perinteiseen liiketoimintaan. Nykyisin se nähdään rinnakkaisena käsitteenä suhteessa perinteiseen liiketoimintaan.²² Sähköisessä kaupankäynnissä käytetään tieto- ja viestintäteknikoita niin tuotteiden ostamiseen kuin myymiseen.²³ Jotta kyse olisi sähköisestä kaupankäynnistä, hyödykkeen markkinoinnin, sopimuksen solmimisen, maksamisen tai hyödykkeen toimittamisen ostajalle tulee tapahtua sähköisessä muodossa. Taloudelliseen toimintaan kuuluvat toimet ja suoritukset tapahtuvat joko osittain tai täysin kokonaan sähköisessä toimintaympäristössä. Sähköiset menetelmät voivat koskea täten kaupankäynnin eri vaiheita. Sähköinen kaupankäynti on laaja

---

¹⁴ Laine, 1998, s. 39.

¹⁵ Saastamoinen, 2004, s. 3.

¹⁶ Jalava, 2005, s. 6.

¹⁷ Jalava, 2005, s. 4.

¹⁸ Laine, 1998, s. 41.

¹⁹ Uusitalo, 2002, s. 12.

²⁰ Kuluttajamarkkinoiden tulostaulu – kuluttajat kotonaan sisämarkkinoilla: Vähittäiskaupan sisämarkkinoiden yhdenmisen seuranta ja jäsenvaltioiden kuluttajaympäristön vertailu, s. 5.

²¹ Jalava, 2005, s. 13.

²² Seppä, 2005, s. 67.

²³ Laine, 2001, s. 1.

käsite, sillä siihen liittyvät kaupalliset järjestelyt voivat vaihdella laidasta laitaan.²⁴ Sähköisessä kaupassa voi täten olla kyse puhtaasti vain Internetin hyödyntämisestä tai Internetin ohella voidaan hyödyntää myös muita perinteisiä menetelmiä.²⁵ Sähköinen kaupankäynti on vakiinnuttanut asemansa yhtenä kansainvälisen kaupan muotona muiden ohella.²⁶ Euroopan unionin sähköisen kaupan arvo oli vuonna 2006 noin 106 miljardia euroa.²⁷

Yleistä käsitteistä

Tieto- ja viestintäteknologia käsitteinä tarkoittavat sitä kokonaisuutta, jossa sähköistä informaatiota hyödynnetään monipuolisen osaamisen avulla. Informaatio tässä yhteydessä ymmärretään sellaiseksi sisällöksi, joka esiintyy digitaalisessa muodossa. Tehokkaasti käytettynä informaatio voi toimia yrityksillä kilpailuvalltina.²⁸ Tässä yhteydessä yhteiskunnan kuvaamiseen voidaan käyttää esimerkiksi tietoyhteiskunnan tai informaatioyhteiskunnan termejä. Tietoyhteiskunnan termiä on toisaalta kritisoitu siitä, että se voi olla harhaanjohtava. Informaatiota välitetään ja käsitellään tietoverkoissa. Tieto puolestaan pohjautuu informaation aiheuttamaan kokemukseen informaation saajassa. Tieto on näin ollen enemmän kuin pelkkä informaatio.²⁹ Puhuttaessa sähköisistä markkinoista ja niillä tapahtuvasta kaupankäynnistä, voidaan käyttää useita eri termejä. Yhtenäistä määritelmää ei ole.³⁰ Termiä voidaan käyttää niin suppeassa kuin laajassa tarkoituksessa.³¹ Voidaan puhua esimerkiksi sähköisestä kaupankäynnistä ja liiketoiminnasta, online-kaupasta, elektronisesta kaupankäynnistä tai verkkokaupasta.³² Englanninkieliset termit *electronic transaction* ja *on-line transaction* on käännetty suomeksi termeillä *sähköinen kauppa*, *verkkokauppa*, *elektroninen kauppa* ja *digitaalinen kauppa*.³³ Komission mukaan käsitteellä kuvataan sähköistä yritystoimintaa. Siinä käsitellään ja siirretään sähköisesti dataa. Sähköiseen kaupankäyntiin kuuluu useita eri osia: esimerkiksi tuotteiden ja palveluiden sähköinen myynti, suora kuluttajamarkkinointi, sähköisten tilisiirtojen tekeminen ja digitaalisen sisällön toimittaminen kuluttajalle tietoverkkoja pitkin.³⁴ Olennaista on, että liiketoiminta tapahtuu tietoverkkoja käyttämällä. Tuotteen tai palvelun tilaus etenee sähköisesti tietoverkossa. Tuotteeseen tai palveluun täytyy sisältyä maksutapahtuma. On huomioitava, että kyseinen

---

²⁴ Pöysti, 1999a, s. 111-112.

²⁵ Puurunen, 2005, s. 4.

²⁶ Kärkkäinen, 2005b, s. 51.

²⁷ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja Report on cross-border e-commerce in the EU, 5.3.2009.

²⁸ Jalava, 2005, s. 5-6.

²⁹ Karhu, 2009, s. 75.

³⁰ Leskelä, 2000, s. 6.

³¹ Saastamoinen, 2010, s. 11.

³² Laine, 2001, s. 1.

³³ Elsilä, 2003, s. 22.

³⁴ Eurooppalaisen elektronisen kaupankäynnin aloite, KOM 97(157).

käsite on laaja, koska kaupantekotapoja on lukemattomia³⁵ WTO:n mukaan sähköisellä kaupankäynnillä tarkoitetaan ”*tavaroiden ja palveluiden valmistusta, jakelua, myyntiä sekä toimitusta sähköisin keinoin*”.³⁶ Sähköinen kauppa voi olla joko suoraa tai epäsuoraa. Suorassa sähköisessä kaupassa sekä tuotteen tilaaminen että toimittaminen toteutuu verkon kautta. Epäsuorassa sähköisessä kaupassa tuotteen tilaaminen tapahtuu verkon kautta, mutta toimittaminen toteutuu perinteisten toimituskeinojen avulla.³⁷

Sähköinen liiketoiminta tarkoittaa sähköistä kaupankäyntiä laajempaa kokonaisuutta. Siinä ovat osapuolina lisäksi esimerkiksi verkkoyhteyksien tarjoajat, kauppapaikan ylläpitäjät, varmentajat ja rahoittajat.³⁸ Sähköisen liiketoiminnan käsite on johdettu sähköisen kaupan käsitteestä. Sähköisen liiketoiminnan käsite ei ole myöskään yksiselitteinen. Riippuen asiayhteyksistä sitä käytetään eri tavalla. On esimerkiksi ehdotettu, että sähköisen liiketoiminnan sijasta tulisi puhua liiketoiminnan sähköistymisestä. Tällöin ilmiön laaja-alaisuus ja dynaamisuus tulisi paremmin ilmaistua. Käsitteiden lukkoon lyömistä tärkeämpää on sen sijaan ilmiön ja sen etenemisen kokonaisvaltainen tutkiminen.³⁹ Sähköistymisessä ei ole kyse ainoastaan kaupasta, joka on siirretty sähköiseen kanavaan. Sähköistyminen koskee myös itse liiketoimintaprosesseja ja kumppaniverkostoja. Vaikka käsite on saattanut jossakin vaiheessa edustaa teknologista uutuudenviehätystä, nykyisin sähköiset toimintamuodot ovat osa yritystoiminnan arkipäivää. Sähköistymisen ohella voidaan puhua esimerkiksi globaalista kaupankäynnistä, verkostopohjaistumisesta ja digitalisoitumisesta.⁴⁰

Jaottelu fyysisiin ja aineettomiin tuotteisiin

Sähköistä kaupankäyntiä voidaan hahmottaa myös siinä myytävien tuotteiden mukaan. Tuotteet voidaan jakaa kahteen ryhmään: fyysisiin ja aineettomiin. Fyysiset tuotteet muodostavat laajan tuoteryhmän. Niiden kirjo ulottuu esimerkiksi vaatteista huonekaluihin. Koska fyysiset tuotteet täytyy toimittaa asiakkaalle perinteisiä toimitusmenetelmiä pitkin, ne voidaan luokitella epäsuoran sähköisen kaupan ryhmään. Tätä kategoriata voidaan luonnehtia eräänlaiseksi perinteisen postimyynnin ja digitaalisten tuotteiden myynnin välimuodoksi. Aineettomat tuotteet voidaan puolestaan toimittaa asiakkaalle tietoverkkoja pitkin, joten kyse on suorasta sähköisestä kaupasta.⁴¹ Tuotteille on usein

---

³⁵ Valtonen, 2003, s. 5.

³⁶ WTO:n sähköisen kaupankäynnin työohjelma.

³⁷ Kärkkäinen, 2004, s. 21.

³⁸ Laine, 2001, s. 2.

³⁹ Seppä, 2005, s. 11.

⁴⁰ Seppä, 2005, s. 33.

⁴¹ Luhtasela, 2007, s. 60.

ominaista se, että niitä voidaan käyttää ainoastaan tietokoneissa. Esimerkkeinä voidaan mainita musiikki ja tietokoneohjelmat. Toisaalta aineettoman tuotteen muuttuminen fyysiseksi tuotteeksi on mahdollista. Tällainen tuote on esimerkiksi alun perin sähköisessä muodossa oleva verkkolehti, joka on tulostettu fyysiseksi esineeksi paperille.⁴² Sähköisten markkinoiden kolme suosituinta tuoteryhmää ovat olleet lomamajoitukset, vaatteet ja urheiluvälineet sekä kirja- ja lehtimateriaali. Lisäksi verkosta ostetaan esimerkiksi huonekaluja, leluja, lippuja erilaisiin tapahtumiin, elokuvia, musiikkia, elektroniikkaa ja tietokoneohjelmia.⁴³

Aina ei ole yksiselitteistä, milloin kyse on tietoyhteiskunnan palveluiden myynnistä. Tietoyhteiskunnan palveluilla tarkoitetaan kaikkia etäpalveluina, sähköisessä muodossa suoritettavia palveluita. Etäpalvelu puolestaan tarkoittaa palvelun toimittamista siten, että sen osapuolten eivät ole läsnä samanaikaisesti. Oikeuskäytännössä on katsottu⁴⁴, että piilolinssien myyminen kuuluu tietoyhteiskunnan palveluihin.⁴⁵ Tapauksessa pohdittiin kysymystä, voiko piilolaseja myydä Internetissä ja etäpalveluna siitä huolimatta että, kansallisen lainsäädännön mukaan myynti edellyttää lääketieteellistä konsultaatiota. Tapauksessa julkisasiamies on poikennut komission kannasta siinä suhteessa, että piilolasien myyminen voitaisiin puhtaasti luokitella sähköisen myynnin kategoriaan. Vaikka tuotetta koskeva tilaus ja sopimus voidaan tehdä sähköisesti, tuotteen toimittaminen kotiin tapahtuu fyysisesti.⁴⁶

Sähköisten markkinoiden suhde perinteisiin markkinoihin

Sähköisillä markkinoilla on joitakin etuja suhteessa perinteisiin markkinoihin. Edut koskevat tietoa, sen keräämistä, välitystä, analysointia ja hyödyntämistä. Tiedon tehokasta ja monipuolista käsittelyä voidaan hyödyntää liiketoimintaprosessien eri vaiheissa.⁴⁷ Perinteisillä markkinoilla osapuolilla on hyvin rajatut mahdollisuudet vastaanottaa, lähettää ja käsitellä tietoa. Sähköisillä markkinoilla Internetin avulla voidaan puolestaan käsitellä tietoa hyvin tehokkaasti. Käyttäjän maantieteellisellä sijainnilla ei ole merkitystä tiedon saatavuuden kannalta.⁴⁸

---

⁴² Luhtasela, 2007, s. 58.

⁴³ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja Report on cross-border e-commerce in the EU, 5.3.2009, s. 5.

⁴⁴ Ennakkoratkaisupyyntö koski asiassa kysymystä, oliko kielto myydä piilolinssijä internetin välityksellä tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten mukainen.

⁴⁵ Asia C-108/09 Ker-Optika Bt. vastaan ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézet. Baranya Megyei Bíróságin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 5.6.2010.

⁴⁶ Asia C-108/09 Ker-Optika Bt. vastaan ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézet. Baranya Megyei Bíróságin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 5.6.2010.

⁴⁷ Leskelä, 2000, s. 16.

Tietoverkkoon kytketyt tietokoneet kykenevät etsimään ja käsittelemään tietoa edullisesti. Ostajilla on myös paremmat mahdollisuudet löytää haluamansa tuotteen myyjät.⁴⁹ Sähköisten markkinoiden keskeisin ero suhteessa perinteisiin markkinoihin on se, että niitä pidetään lähtökohtaisesti kilpailun kannalta tehokkaampina kuin perinteisiä markkinoita.⁵⁰ Sähköiset järjestelmät tarjoavat keinon tiedon jakamiseen. Sähköiset kanavat voivat toimia tukena asiakkaan monivaiheisessa ostopäätösprosessissa. Asiakas voi hyödyntää sähköisiä järjestelmiä esimerkiksi tuote- ja hintavertailujen tekemisessä.⁵¹

Huolimatta sähköisten markkinoiden eduista verrattuna perinteisiin markkinoihin, perinteinen vähittäiskauppa on yhä käytetympi kaupankäyntimuoto. Vuonna 2008 vähittäiskauppiaista 71 prosenttia käytti perinteisiä kaupankäyntimuotoja ja 51 prosenttia sähköisiä kaupankäyntimuotoja.⁵² On esitetty, että tulevaisuudessa sähköisen ja muun kaupan välisen erottelun merkitys heikentyisi tai peräti katoaisi kokonaan. Sähköisen kaupan saadessa vankemman jalansijan, sen muoto menettää merkityksensä. Taustatekijänä voi olla myös sähköisen kaupan termin tulkinnanvarainen määrittely, joka tekee jo nyt haasteelliseksi sähköisen kaupan havainnollistamisen joissakin tilanteissa.⁵³

Sähköistä kaupankäyntiä koskevia peruskysymyksiä

Monet kysymyksistä johtavat suoraan kuluttajien luottamukseen sähköistä kaupankäyntimuotoa kohtaan. Yhteistä kysymyksille on se, että ne kohdistuvat laaja-alaisesti koko Internet-toimintaympäristöön. Sähköisen toimintaympäristön ominaispiirteet ovat tuoneet kysymyksiä esimerkiksi henkilötietojen suojan riittävydestä ja tuoteväärännöksien lisääntymisestä. Komission mukaan nämä seikat eivät kuitenkaan yksistään ole sellaisia, jotka toisivat sisämarkkinoille erityisiä esteitä tai jotka itsessään muodostuisivat syiksi, joiden takia yritykset ja kuluttajat eivät osallistuisi rajat ylittävään sähköiseen kaupankäyntiin.⁵⁴ Eurooppalaisten kuluttajien luottamus sisämarkkinoita kohtaan on kuitenkin avainasemassa pyrittäessä kehittämään EU:n vähittäismarkkinoita. Mikäli kuluttajilta puuttuu luottamus rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä kohtaan, heikentää tämä markkinoiden mahdollisuuksia menestyä.⁵⁵ Kuluttajien luottamusta sähköistä kaupankäyntiä koh-

---

⁴⁸ Saastamoinen, 2004, s. 3.

⁴⁹ Saastamoinen, 2004, s. 3.

⁵⁰ Saastamoinen, 2004, s. 3.

⁵¹ Seppä, 2005, s. 26.

⁵² Komission yksiköiden valmisteluasiakirja Report on cross-border e-commerce, 5.3.2009, s. 6.

⁵³ Repo, 2002, s. 49.

⁵⁴ KOM (2009)557.

⁵⁵ Savia, 2008, s. 371.

taan on tutkittu siitä lähtien, kun sähköinen kaupankäynti on lähtenyt kunnolla käyntiin.⁵⁶ Vaikka näitä seikkoja ei näin ollen tarkastella tässä tutkielmassa osana sääntelyesteitä EU:n sähköisillä sisämarkkinoilla, kuvataan niistä keskeisimpiä lyhyesti kokonaisvaltaisen kuvauksen antamiseksi rajat ylittävistä sähköisistä markkinoista.

Tietoturvallisuus on yksi peruskysymys sähköisessä kaupankäynnissä. Sillä kuvataan niitä toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan se, etteivät arkaluontoiset tiedot päädy oikeudettomasti väriin käsiin. Tietoturvallisuus kulminoituu Internetin avoimuuteen toimintaympäristönä. Tietosuojalla pyritään suojamaan Internetin käyttäjiä. Arvioitaessa henkilötietojen suojan tasoa sähköisessä toimintaympäristössä tulee tasapainotella riittävän yksilön suojelemisen ja vapaan tiedonvälityksen välillä.⁵⁷ Sähköinen kaupankäynti on eräänlaista sähköistä oikeusviestintää ja tietoturvallisuutta koskevalla sääntelyllä voidaan ohjata sen muotoa ja riskinjakoa. Sähköisessä toimintaympäristössä tapahtuvalle oikeusviestinnälle on ominaista niin viestinnän kuin päätöksenteon irtaantuminen ihmillisestä toiminnasta. Eri kaupankäynnin vaiheiden automatisoituessa, astuvat kehiin siihen liittyvät riskit. Käytettävien tietojärjestelmien tulee olla eheitä, jotta automatisoitu kaupankäynti ei kääntyisi itseään vastaan. Esimerkiksi maksujärjestelmien luotettavuus ja turvallisuus ovat avainasemassa.⁵⁸ Yksityisyys on noussut sähköisessä ympäristössä uudenlaiseen valokeilaan. Ihmisten yksityisyys on kohdannut uudentyypisiä riskitekijöitä. Sähköisessä liiketoimintaympäristössä toimiminen jättää informaatiojälkiä. Näiden jälkien avulla kuluttajista voidaan luoda profiileja taloudellista hyötymistä varten. Sääntelemällä tietosuojaa voidaan ohjata yritysten harjoittamaan henkilötietojen automaattista käsittelyä. Henkilötietosääntöjen näkökulmasta sähköistä kaupankäyntiä harjoittava yritys on rekisterinpitäjä.⁵⁹

Monikielisyys terminä kuvaa hyvin Eurooppaa, EU:n käsittäessä tällä hetkellä 27 jäsenvaltiota. Kasvava kielivalikoima on tärkeässä roolissa maailmanlaajuisen talouden ja sisämarkkinoiden toimivuuden luomisen kannalta.⁶⁰ Rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin osalta on huolehdittava, ettei kansallisia tai kielellisiä esteitä synny. EU:n tavoite on aikaansaada yhtenäinen eurooppalainen tietoalue.⁶¹ Kielelliset seikat tulee huomioida sen varmistamiseksi, että eurooppalaisilla kuluttajilla on esteetön pääsy tieto- ja viestintäteknikkaan pohjautuviin palveluihin. Samalla tulee panostaa

---

⁵⁶ Seppä, 2006, s. 2.

⁵⁷ Rahnasto, 2002, s. 89-90.

⁵⁸ Pöysti, 1999a, s. 114-115.

⁵⁹ Pöysti, 1999a, s. 115.

⁶⁰ Ehdotus Euroopan audiovisuaalialan tukiohjelman täytäntöönpanosta, SEK(2004)955.

⁶¹ Poliittinen kehys tietoyhteiskuntaa varten (i2010-strategia).

monikielisen ja monipuolisen tietosisällön kehittämiseen⁶². Vaikka muiden kielten suosio Internetin sisällössä on kasvanut, englantia voidaan silti tituleerata *www*-maailmassa termillä ”*lingua franca*”.⁶³ Englanninkielen valta-asema sähköisessä kaupankäynnissä pohjautuu esimerkiksi Yhdysvaltojen keskeiseen rooliin informaatioteknologian kehittämisessä. Pienten kielialueiden edustajien tulee turvautua esimerkiksi juuri englantiin halutessaan hyödyntää täysimääräisesti Internetin tarjonnan. Ihanteellista olisi tarjota verkkokäyttäjälle oman äidinkielenä käyttömahdollisuus.⁶⁴ Toisaalta tehtyjen tutkimusten mukaan kolmannes eurooppalaisista kuluttajista olisi valmiita tekemään Internetissä toisista jäsenvaltioista ostoksia muulla kuin omalla äidinkielellään.⁶⁵

Sähköisessä kaupankäynnissä tarvitaan uudenlaisia sopimuksetekomuotoja. Sähköisessä toimintaympäristössä sähköiset sopimukset ovat tärkeässä roolissa. Johtuen ripeästä teknisestä kehityksestä, unionin tasolla on korostettu tarvetta avoimeen suhtautumiseen sähköisiä tiedon todentamistekniikoita ja –palveluita kohtaan. Jäsenvaltioiden on tullut varmistaa sähköisten sopimusten ja sähköisten allekirjoitusten tekemähdollisuus lainsäädäntöä muuttamalla.⁶⁶ Sähköinen allekirjoitus on todentamisen välineenä käytettävää tietoa sähköisessä muodossa. Se on samalla liitetty tai loogisesti liitetty muuhun sähköiseen tietoon.⁶⁷ Sähköisellä allekirjoituksella on samat oikeudelliset vaikutukset kuin käsin kirjoitetulla allekirjoituksella.⁶⁸

Rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin mahdollisuudet

Sähköiset markkinat apuna matkalla maailman suurimmaksi vähittäismarkkina-alueeksi

On huomionarvioista, että EU:n sisämarkkinat voisivat kehittyä maailman suurimmaksi vähittäismarkkina-alueeksi.⁶⁹ Kuluttaja-asioista vastaava komissaari, Meglena Kuneva on korostanut sähköisten markkinoiden merkittävyyttä osana koko EU:n muuta sisämarkkina-alueetta.⁷⁰ Nykyään jopa 150 miljoonaa eurooppalaista kuluttajaa käyttää Internetiä ostosten tekemiseen.⁷¹ EU:n kuluttajapolitiininen strategia vuosiksi 2007-2013 on asettanut yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi sähköisten

---

⁶² Komission tiedonanto ”Monikielisyys: Euroopan voimavara ja samalla myös yhteinen sitoumus”, KOM(2008) 566, s. 12.

⁶³ Laine Päivö, s. 14.

⁶⁴ Laine Päivö, s. 14-15.

⁶⁵ Dismantling barriers to cross-border online shopping. Frequently Asked Questions, 22.10.2009.

⁶⁶ Direktiivi 1999/93/EY sähköisiä allekirjoituksia koskevista yhteisön puitteista.

⁶⁷ Direktiivi 1999/93/EY, artikla 2.

⁶⁸ Direktiivi 1999/93/EY, artikla 5.

⁶⁹ Savia, 2008, s. 371.

⁷⁰ Meglena Kuneva, 12.11.2009.

⁷¹ Meglena Kuneva, 22.10.2009.

markkinoiden kehittämisen. Strategian mukaan EU:n kaikki 27 yksittäistä, kansallista markkina-aluetta pitäisi yhdistää yhdeksi, suureksi markkina-alueeksi. Samalla EU:sta tulisi maailman suurin vähittäismyynnin markkina-alue⁷². Rajat ylittävällä sähköisellä kaupankäynnillä on tarjottavana monia etuja suhteessa puhtaasti kansalliseen sähköiseen kaupankäyntiin.⁷³ Kyseisen tavoitteen tiellä on se, että niin kuluttajat kuin yrityksetkään eivät hyödynnä sähköisten kaupankäynnin tuomaa potentiaalia riittävällä tavalla.⁷⁴ Jotta sähköisen kaupankäynnin mahdollisuudet voitaisiin hyödyntää parhaimmalla mahdollisella tavalla, ei voida nojata pelkästään jo olemassa olevaan teknologiaan. Mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää jatkuvaa teknistä kehitystä eteenpäin. Niin itse tekniikka, yritykset kuin kuluttajat ovat osana onnistumista. Kuluttajien on käytännössä löydettävä verkko-ostosten mahdollisuudet ja yritysten on kehitettävä perinteisiä toimintojaan kohti sähköisiä markkinoita.⁷⁵ Unionin tasoisella kuluttajapoliittisella strategialla on haluttu panostaa sisämarkkinoiden yhdentymiseen ja korkeatasoisen suojelutason luomiseen kuluttajamarkkinoilla. Strategian avulla pyritään yhdistämään yksittäiset jäsenvaltioiden kansalliset markkina-alueet maailman suurimmaksi vähittäismyynnin markkina-alueeksi.⁷⁶

Jotta sähköisten sisämarkkinoiden tarjoamat positiiviset mahdollisuudet varsinaisesti aktualisoituisivat, kilpailun markkinoilla tulee olla riittävää. Kaikilla EU:n alueella olevilla kansalaisilla tulisi olla yhtäläiset mahdollisuudet teknologian hyödyntämiseen.⁷⁷ Sähköisten markkinoiden sisältämät mahdollisuudet on pyritty ottamaan unionin tasolla vakavasti. Online-musiikkia koskeva pyöreän pöydän kokouksia alettiin pitää 2008.⁷⁸ Syys- ja lokakuussa 2009 kokouksia jatkettiin ja osapuolten johdolla saatiin aikaan toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla voidaan lisätä verkkomusiikin saatavuutta eurooppalaisille kuluttajille. Pyöreän pöydän aloitteesta saatiin kaksi yhteistä lausumaa. Niistä toinen koskee omistajatietoja ja toinen musiikin verkkojakelua.⁷⁹ Komissio on ottanut myös vertikaalisia kilpailunrajoituksia koskevien ryhmäpoikkeusasetusten voimassaolon jatkamisessa huomioon lisääntyneen online-kaupan.⁸⁰ Vertailun vuoksi voidaan todeta, että Yhdysvallat ovat EU:ta huomattavasti edellä sähköisessä kaupankäynnissä.⁸¹

---

⁷² Komission tiedonanto - EU:n kuluttajapoliittinen strategia vuosiksi 2007–2013 - Kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen, hyvinvoinnin parantaminen ja tehokas suojaaminen, KOM(2007)99.

⁷³ KOM(2009)557.

⁷⁴ KOM(2007)99.

⁷⁵ Tiainen, 2005, s.153.

⁷⁶ KOM(2007)99.

⁷⁷ KOM(2009)557.

⁷⁸ Directorate General for Competition Annual Activity Report 2009, s. 9.

⁷⁹ Komission kertomus, kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus 2009, SEK(2010)666, s. 28.

⁸⁰ Directorate General for Competition Annual Activity Report 2009, s. 13.

⁸¹ Jalava, 2005, s. 13.

Mahdollisuudet kuluttajien kannalta

Kuluttajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka solmiessaan sopimuksia toimii muussa kuin hänen elinkeino- tai ammattitoiminnassaan.⁸² Tutkimusten mukaan eurooppalaiset kuluttajat hyödyntävät Internetiä edullisten tuotetarjousten etsimisessä ja hintojen vertailemisessa.⁸³ Verkossa on mahdollista saada parempaa tietoa tuotteista ja hinnoista. Kuluttaja voi yleensä ottaen tavoittaa helposti kilpailevan tuotteentarjoajan.⁸⁴ Sähköisessä toimintaympäristössä kuluttajan on lisääntyneen tiedon avulla mahdollista vahvistaa asemaansa suhteessa kauppiaseen. Voidaan puhua myös kuluttajan valtaistumisesta.⁸⁵ Rajat ylittävä kauppa tuo kuluttajille mahdollisuuden löytää sellaisia tuotteita, joita he eivät löydä asuinmaastaan. Rajat ylittävä sähköinen kauppa mahdollistaa tuotteiden myynnin kehittämistä. Tästä ovat esimerkkinä niin sanotut pitkän hännän tuotteet. Ne koskevat sellaisia tuotteita, joiden jakelu maakohtaisella tavalla ei olisi taloudellisesti kannattavaa erityisesti pienemmissä jäsenvaltioissa.⁸⁶ Koska sähköinen kaupankäynti ei ole riippuvainen kauppohenkilöiden sijainneista, esimerkiksi syrjäseuduilla asuvat kuluttajat pääsevät hyödyntämään sähköisen kaupankäynnin tarjontaa.⁸⁷

Kaikki eurooppalaiset kuluttajat eivät hyödynnä rajat ylittävän tai edes ylipäänsä kansallisen sähköisen kaupankäynnin tuomia mahdollisuuksia. Kuluttajia voidaan ryhmitellä niin sukupuolen, koulutustason kuin kansalaisuudenkin mukaan. Tehtyjen tutkimusten mukaan erityisesti miehet, nuoret ja koulutetut henkilöt suosivat Internet-ostosten tekemistä. On myös havaittu, että verkkoston tekeminen on harvinaisempaa niiden jäsenvaltioiden kansalaisten keskuudessa, jotka ovat vasta liittyneet unioniin.⁸⁸ Sähköisten markkinoiden tulisi riittävällä tavalla kohdata kuluttajien odotukset.⁸⁹ Yhtenäismarkkinoiden onnistumisen taso määrittyy pitkälti eurooppalaisten kuluttajien kokemusten perusteella. Kuluttajien asenteet rajat ylittävää sähköistä kauppaa kohtaan ovat avainasemassa markkinoiden kehittämisessä. Jotta taloudellisiin haasteisiin voidaan reagoida, yhtenäismarkkinoilta vaaditaan vähittäiskauppaelementin toteutumista.⁹⁰ Yhteismarkkinoita ja niiden vaikutuksia kuluttajien kannalta on seurattu unionin tasolla. Vuonna 2008 komissio antoi tiedonannon

---

⁸² Ehdotus direktiiviksi kuluttajien oikeuksista, KOM(2008)614, artikla 2.

⁸³ KOM(2009)557.

⁸⁴ Heikkilä, 2001, s. 34.

⁸⁵ Repo, 2002, s. 51.

⁸⁶ KOM(2009)557.

⁸⁷ KOM(2009)557.

⁸⁸ Eurobarometer 298: Consumer protection in the internal market, lokakuu 2008.

⁸⁹ Komission tiedonanto: 2000-luvun Euroopan yhtenäismarkkinat, KOM(2007)724.

⁹⁰ Kuluttajamarkkinoiden tulostaulu – kuluttajat kotonaan sisämarkkinoilla: Vähittäiskaupan sisämarkkinoiden yhdenytymisen seuranta ja jäsenvaltioiden kuluttajaympäristön vertailu, s.4.

”Yhtenäismarkkinoiden seuranta kuluttajan kannalta: kuluttajamarkkinoiden tulostaulu”.⁹¹ Sisämarkkinakatsauksessa päädyttiin siihen lopputulokseen, että luottamuksen aikaansaamiseksi kuluttajien keskuudessa kansalaisten huolenaiheet olisi otettava vakavammin huomioon. Samalla itse poliittisen päätöksenteon tulisi rakentua kokemuksen perusteella saatuun näyttöön ja sisämarkkinoiden reaaliin vaikutuksiin.⁹² Eurooppalaiset kuluttajat eivät näin ollen ole yksi, yhdenmukainen kokonaisuus rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin suhteen. Niin jäsenvaltioiden kuin tietyn valtion kansalaistenkin välillä voi olla huomattavia eroja kuluttamisen suhteen.

Digital Agendassa on esitetty keskeiseksi tavoitteeksi sähköisten sisämarkkinoiden luominen toimivaksi kuluttajia varten. Tähän tavoitteeseen on sisältynyt kolme tärkeää osa-aluetta: sähköisen rajat ylittävän kaupankäynnin parantaminen, epäasiallisten kauppakäytäntöjen poistaminen sähköisiltä markkinoilta ja kiinnittäminen huomiota kuluttajien henkilötietojen käyttämiseen sähköisessä kaupankäynnissä.⁹³ Kuluttajan näkökulmasta sähköiseen kaupankäyntiin liittyy erilaisia riskejä. Kuluttaja jättää verkkoon jatkuvasti tietoja itsestään. Tämän vuoksi on tärkeää huolehtia riittävän tasoisesta ja toimivasta yksityisyydensuojasta. Asiakkaiden verkkokäyttäytymisen perusteella voidaan tehdä erilaisia profiileja ja hyödyntää niitä kaupallisessa tarkoituksessa.⁹⁴ Yritykset ovat puolustaneet profilointia tehokkaalla markkinoilla. Toisaalta jopa luottavaisimmat verkkokuluttajat ovat tietoisia siitä, että heidän tietojaan voidaan käyttää verkossa väärin.⁹⁵ Kuluttajien tueksi on tehty opas ”eYouGuide”, joka antaa tietoa nimenomaan verkkoympäristössä toimimisesta ja sähköisestä kaupasta. Kuluttaja saa oppaasta hyödyllistä tietoa kuluttajajärjestöistä ja viranomaisista.⁹⁶

Toisaalta sähköisen kaupankäynnin tuomia etuja kuluttajille ei pidä yliarvioida. Kuluttaja ei ole muuttunut sähköisistä järjestelmistä huolimatta täydellisen informaation haltijaksi, eikä tämä tee valintoja puhtaasti kustannustehokkaasti ja rationaalisesti. Taidot käyttää verkkoa tuotteiden etsimiseen ja vertailuun vaihtelevat eri kuluttajien välillä.⁹⁷ On esitetty, että sähköisen toimintaympäristön ripeä kehitys on lyhyellä tarkasteluajavälillä vaikuttanut kuluttajien oikeudelliseen asemaan heikentävällä tavalla.⁹⁸

---

⁹¹ Komission tiedonanto: Yhtenäismarkkinoiden seuranta kuluttajan kannalta: kuluttajamarkkinoiden tulostaulu, KOM(2008)31.

⁹² Komission tiedonanto: 2000-luvun Euroopan yhtenäismarkkinat, KOM(2007)724.

⁹³ Meglena Kuneva, 12.11.2009.

⁹⁴ Meglena Kuneva, 12.11.2009.

⁹⁵ Meglena Kuneva, 12.11.2009.

⁹⁶ Opas löytyy osoitteesta http://ec.europa.eu/information_society/eyouguides/index_en.htm.

⁹⁷ Uusitalo, 2002, s. 22.

⁹⁸ Repo, 2002, s. 51.

Mahdollisuudet yritysten kannalta

Rajat ylittävä sähköinen kaupankäynti tarjoaa yrityksille ainakin teoriassa mahdollisuuden maailmanlaajuisiin markkinoihin. Toisaalta verkkoympäristö sallii uusien liiketoimintamallien omaksumisen ja soveltamisen. Verkkoympäristö mahdollistaa esimerkiksi koko asiakaspalveluvaiheen hoitamisen sähköisesti.⁹⁹ Yritykset voivat laajentua uusille markkinoille toisissa jäsenvaltioissa ja tavoittaa uusia, ulkomaisia asiakkaita. Komission mukaan sähköisestä kaupankäynnistä hyötyvät ennen kaikkea innovatiiviset ja kilpailukykyiset yritykset. Niillä yrityksillä, jotka hyödyntävät rajat ylittäviä sähköisiä sisämarkkinoita, on merkittäviä mahdollisuuksia menestyä.¹⁰⁰ Sähköisten järjestelmien tehokas ja innovatiivinen hyväksikäyttö voi tarjota huomattavaa kilpailuetua suhteessa toisiin yrityksiin.¹⁰¹ Sähköiset markkinat voivat tarjota yritystoimintaan lisäksi kustannustehokkuutta.¹⁰² Sähköistä liiketoimintaympäristöä voidaan hyödyntää yritysmielikuvan rakentamisessa, asiakaspalvelun hoitamisessa, ostopäätösten ohjaamisessa ja tuotetiedon levittämisessä kuluttajille. Yritykset voivat käyttää sähköistä liiketoimintaympäristöä myös erilaisten tietojen keräämiseen. Asiakkaiden tausta-, maksu- ja ostotiedot voivat auttaa asiakaspalvelun kehittämisessä ja toimivamman markkinoinnin luomisessa.¹⁰³ Sähköisessä liiketoiminnassa asiakkaiden luottamus on elintärkeää kilpailukykyisyyden kannalta. Yritys voi hyödyntää syntynyttä luottamusta kilpailuetuna muita yrityksiä vastaan.¹⁰⁴ Oikeuskäytännössä on täsmennetty asiakaspalvelun ulottuvuutta sähköisessä toimintaympäristössä. Palvelun tarjoajan on esimerkiksi annettava kuluttajalle sähköpostiosoitteensa ja muut nopean, suoran ja tehokkaan yhteydenoton mahdollistavat tiedot.¹⁰⁵

Vaikka EU:n rajat ylittävä sähköinen kaupankäynti tarjoaa yrityksille menestymisen mahdollisuuksia, käytännössä monet kauppiat suhtautuvat koko EU:n tai monen, eri jäsenvaltion käsittävään sähköiseen kauppaan varauksella. On yleistä, että yritykset eivät ole halukkaita palvelemaan toisista jäsenvaltioista tulevia asiakkaita. Tilastollisesti tilannetta kuvaa hyvin se, että kun 51 prosenttia EU:n yrityksistä myy tuotteita Internetissä, niin ainoastaan 21 prosenttia suuntaa myyntiä toisiin jäsenvaltioihin. Nekin yritykset, jotka myyvät tuotteita toisiin jäsenvaltioihin, ovat usein rajoittaneet myynnin vain tiettyihin jäsenvaltioihin. On yleistä, että tällöin yritykset myyvät tuotteita vain yh-

---

⁹⁹ Laine, 2001, s. 2-3.

¹⁰⁰ KOM(2009)557.

¹⁰¹ Seppä, 2005, s. 54.

¹⁰² Seppä, 2005, s. 34.

¹⁰³ Leskelä, 2000, s. 16-19.

¹⁰⁴ Salminen, 2009, s. 21.

¹⁰⁵ Asia C-298/07 Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV vastaan deutsche internet versicherung AG. Bundesgerichtshofin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 16.10.2008.

teen tai kahteen maahan. Ainoastaan 4 prosenttia yrityksistä myy tuotteita kymmeneen tai useampaan jäsenvaltioon.¹⁰⁶ EU:n tasolla on selvitetty niitä syitä, joiden vuoksi kauppiat eivät ole halukkaita myymään tuotteita toisiin jäsenvaltioihin. Keskeisin syy löytyy sääntelyesteistä. EU:n rajat ylittävät sähköiset markkinat ovat yritysten näkökulmasta vaikeasti ennakoitava, kallis ja monimutkainen liiketoimintaympäristö.¹⁰⁷

Vaikka yritys olisikin halukas tekemään kauppaa eri jäsenvaltioiden kuluttajien kanssa, rajat ylittävä sähköinen kauppa on kallista. Sääntelyesteet aiheuttavat yrityksille ylimääräisiä kustannuksia.¹⁰⁸ Komissio järjesti verkkokauppaa käsittelevän pyöreän pöydän kokouksen, jossa ajatustenvaihtoa käytiin teollisuuden johtavien edustajien ja kuluttajien kanssa. Internetin kehittyminen on luonut yrityksille merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Samalla huolenaiheeksi on tullut erilaisten hyödykkeiden ja musiikin verkkokaupan kasvun esteet unionin alueella.¹⁰⁹ Yritystoiminnassa on kyse oikean toimintastrategian löytämisestä ja toteuttamisesta käytännössä. On selvää, että punnitessa erilaisia vaihtoehtoja, toiminnan lainmukaisuus tulee tarkastaa. Yritysten ei kannata tuhjata resursseja juridisesti mahdottomiin toimiin.¹¹⁰ Ongelmalliseksi muodostuu tilanne, jossa yrityksiltä vaaditaan sekavan ja monimutkaisen sääntelykehityksen ymmärtämistä. Sääntelyn tulisi ohjata markkinoita oikeaan suuntaan ja kannustaa yrityksiä uudentyyppisiin kaupantekomuotoihin. On huolestuttavaa, että oikeussäännöt toimivat perimmäistä tarkoitustaan vastaan ja hankaloittavat yritysten rajat ylittävän sähköisen kaupankäyntimuodon omaksumista.

Mahdollisuudet EU:n kilpailukyvyn kannalta

EU:n toiminta rakentuu taloudellisesti hyvinvoivan Euroopan luomiseen. Valtioiden taloudellisella ja sosiaalisella edistymisellä, vakaalla kasvulla ja kilpailun rehellisyydellä on tavoitteina korostettu asema EU:n eri politiikkojen alueilla.¹¹¹ Hyvinvointia pyritään lisäämään Euroopassa EU:n toimesta. Toimivan taloudellisen kilpailun ja hyvinvoinnin välillä katsotaan olevan selvä yhteys. Yhteismarkkinoiden pyöriessä tehokkaasti, resurssien katsotaan jakaantuvan markkinamekanismin mukaisesti.¹¹² Toiseksi toimiva kilpailu takaa sen, ettei sisämarkkinoita lohkota erillisiin osiin.¹¹³ Toimivia sisämarkkinoita ei ole ilman tervettä kilpailua. Kilpailussa on kärjistetyksi kysymys kahdesta

---

¹⁰⁶ KOM(2009)557.

¹⁰⁷ KOM(2009)557.

¹⁰⁸ KOM(2009)557.

¹⁰⁹ Komission kertomus, kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus, SEK(2010)666, s. 28.

¹¹⁰ Hoppu, 2007, s.25.

¹¹¹ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, 30.3.2010.

¹¹² Aine, 2001, s. 264.

perustavanlaatuisesta näkökulmasta. Yritysten intresseissä on mahdollisuus päästä markkinoille ja päättää vapaasti menettelytavoistaan siellä taloudellisen voiton maksimoimiseksi. Toisaalta kuluttajia on suojeltava sellaisilta yritysten kilpailua heikentävien toimintatapojen käytöltä, jotka näkyvät esimerkiksi tavaroiden ja palveluiden nousseina hintoina tai tuotevalikoimien supistumisena. Unionin alueella kilpailun tulee olla vapaata siten, että se näkyy niin kuluttajien vapautena hankkia parhaaksi katsomiaan tuotteita kuin myös esimerkiksi uusien yritysten vapautena tulla markkinoille ilman, että sitä häiritään muiden yritysten epäterveellä kilpailukäyttäytymisellä.¹¹⁴

Ajatus täydellisestä kilpailusta on nykyisen taloustieteellisen käsityksen mukaan pelkästään teoreettinen. Sen sijaan erilaiset epätäydellisen kilpailun muodot ovat osa todellisuutta.¹¹⁵ Perustamisopimuksen 101 artikla ei kuitenkaan rakennu teoreettisen täydellisen kilpailun mallin varaan, vaan se pohjautuu realistiseen käsitykseen tervehenkisistä kilpailumekanismeista ja niiden vaikutuksista ennen kaikkea kuluttajiin. EU:n tuomioistuin on todennut toimivan kilpailun saavuttamisen olevan EU:n kilpailusääntöjen päämääränä.¹¹⁶ Sähköinen liiketoiminta ei eroa muista liiketoiminnan muodoista siinä suhteessa, että on tärkeää varmistaa riittävä kilpailu kyseisillä markkinoilla. Kilpailu näkyy hyvinvoinnin lisääntymisenä, edistyksenä ja tuotantopanosten tehokkaana allokoitumisena. Kilpailu on jatkuva prosessi, jonka avulla tekninen ja taloudellinen tietämys kasvavat.¹¹⁷

Viimeisimmän EU:n laajentumisen jälkeen ennuste Euroopan väestön tulevasta lukumäärästä on peräti 495 miljoonaa asukasta. Komission arvion mukaan kulutusmenot ovat 58 prosenttia EU-27:n BKT:stä.¹¹⁸ Kaiken lisäksi EU:ta ja muuta maailmaa on ravisuttanut finanssi- ja talouskriisi. Kriisistä toipumiseen on etsitty useita, eri keinoja ja EU:n kilpailupolitiikalla on merkittävä rooli tässä asiassa.¹¹⁹ Euroopan kilpailukyvyn kannalta rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen on välttämätöntä. Oikeanlaisella kilpailupolitiikalla rakennetaan kuluttajien hyvinvointia. Toiseksi sillä edistetään yleistä kasvua, työpaikkojen lisääntymistä ja kilpailukyvyn säilymistä unionin alueella.¹²⁰ Puhuttaessa unionin kilpailupolitiikasta, on tärkeää muistaa, että kyse ei ole muuttumattomasta politiikan lohkokosta. Ideanahan on juuri se, että joustavalla kilpailupolitiikalla voidaan reagoida muuttuviin taloudellisiin olosuhteisiin. Soveltamalla sekä näitä joustavia menettelytapoja että vakaita periaatteita unionin reaalityönteeseen, voidaan aikaansaada va-

---

¹¹³ Aine, 2001, s. 265.

¹¹⁴ Pekkarinen, 2002, s. 83.

¹¹⁵ Pekkarinen, 2002, s. 83.

¹¹⁶ Leivo, 1997, s. 50.

¹¹⁷ Kuoppamäki, 2006, s. 2.

¹¹⁸ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja Report on cross-border e-commerce in the EU, 5.3.2009.

¹¹⁹ Komission kertomus, kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus 2009, SEK(2010)666, s. 4.

kauttavia ja rakentavia vaikutuksia.¹²¹ Euroopan unionin kilpailupolitiikassa tulee laittaa erinäisiä tavoitteita tärkeysjärjestykseen ja näin varmistaa, että sisämarkkinoiden toimivuus taataan parhaimmalla mahdollisella tavalla. EU:n kilpailukyvyyn kannalta kuluttajien tai yritysten etu eivät ole erillisiä seikkoja. Kaikki ne ovat vuorovaikutuksellisessa suhteessa keskenään.¹²² EU:n kilpailupolitiikan tavoite on nimenomaan varmistaa, että kuluttajat saavat toimivasta kilpailusta tulevat edut.¹²³

Voi olla hieman ongelmallista yhdistää EU:n jokseenkin abstraktit tavoitteet ja periaatteet käytännönlämmään. On esitetty kriittisenä näkökohtana, että käyttämällä yleisesti hyväksytyjä ja vaikeasti mitattavia tavoitteita, saadaan poliittisille ohjelmille tukea.¹²⁴ On toisaalta kyseenalaistettu EU:n ja sitä aikaisemman EY:n rooli talouden edistäjänä.¹²⁵ Rajat ylittävä sähköinen kaupankäynti ei ole päivantuore ilmiö ja silti vuosia sitten esitetyt tavoitteet ovat toteutumatta. Toisaalta näyttäisi olevan kiistatonta, että EU:n kilpailukyvyyn parantamiseen tulee panostaa näinä haasteellisina taloudellisina aikoina. Siinä mielessä yleisluontoiset periaatteet saavat tarkempaa sisältöä.

III HAJANAISET SÄHKÖISET SISÄMARKKINAT

EU:n sisämarkkinoista yleensä

Perustamissopimuksen mukaan sisämarkkinat ”*käsittävät alueen, jolla ei ole sisäisiä rajoja ja jolla tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus taataan perussopimusten määräysten mukaisesti*”.¹²⁶ Sisämarkkinoiden käsite tulee ymmärtää mahdollisimman laaja-alaisesti. Ne pitävät sisällään laajan kirjon erilaisia palveluita, mukaan lukien Internetissä tapahtuvan myynnin. Toimivien sisämarkkinoiden luominen on muodostunut kantavaksi päämääräksi EU:lle. Tavaroiden, palveluiden, pääomien ja työvoiman vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla on toiminut eräänlaisena rauhan ja taloudellisen kasvun takaajana toisesta maailmansodasta toipuvassa Euroopassa.¹²⁷ Sisämarkkinoiden toteutuminen ei ole onnistunut täydellisesti. Niin EU:n toimielinten kuin jäsenvaltioidenkin tasolla on havaittu puutteet sisämarkkinoiden toimivuudessa. On syntynyt kysyntää tehok-

---

¹²⁰ Directorate General for Competition Annual Activity Report 2009, s. 3.

¹²¹ Komission kertomus, kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus 2009, SEK(2010)666, s.11.

¹²² the 2009 Annual Management Plan (2009 AMP).

¹²³ Moussis, 2007, s. 236-237.

¹²⁴ Tala, 2010, s. 811.

¹²⁵ Waller, 1997, s. 76.

¹²⁶ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, 30.3.2010, artikla 26.

¹²⁷ Staab, 2008, s. 83.

kaille keinoille varmistaa toimivat sisämarkkinat.¹²⁸ Lähestyttäessä sisämarkkinoita tavoitteellisesta näkökulmasta, voidaan tehdä jako sekä itsenäiseen että välineelliseen tavoitejaotteluun. Itsenäisenä tavoitteena sisämarkkinoiden voidaan nähdä olevan kiinteästi poliittinen itseisarvo. Toisaalta välineellisessä mielessä se on merkittävä keino Euroopan hyvinvoinnin lisäämisessä. Arvioitaessa erilaisia päämääriä ja tavoitteita, taloudelliset ja yhteiskunnalliset arvot sekoittuvat keskenään.¹²⁹

EU:n sisämarkkinoiden toteutumista voidaan lähestyä kahdesta eri näkökulmasta. Negatiivinen integraatio merkitsee sitä, että kunkin jäsenvaltion tulee poistaa kaikki mahdolliset esteet sisämarkkinoiden toimivuuden tieltä. Neljän perusvapauden eli tavaroiden, palveluiden, ihmisten ja pääomien vapaus tulee turvata tarpeettomilta esteiltä. Positiivinen integraatio puolestaan tarkoittaa yhtenäisen säännösten ja toimintaedellytysten aikaansaamista unionin alueella.¹³⁰ Taloudellisen integraation ei voida katsoa olevan poliittisesti irrallaan arvoista. Taloudellisen integraation voidaan nähdä olevan yksi esitetty ratkaisu yhteiskunnallisiin haasteisiin. Siinä taloudellinen liberalismi näyttelee pääroolia.¹³¹ Ongelmana on se, että sisämarkkinatavoitteessa ei ole täydellisesti onnistuttu. Vaikuttaisi siltä, että EU-tasolla ei ole pysytty tieto- ja viestintäteknologian kehityksen tahdissa.

Hajanaiset EU:n sähköiset sisämarkkinat

EU:n sähköiset sisämarkkinat vs. yksittäiset kansalliset sähköiset markkinat

EU:n rajat ylittävät sähköiset markkinat niiden toimivassa muodossa pitävät sisällään huomattavaa potentiaalia. Joka kolmannes eurooppalainen kuluttaja olisi kiinnostunut tekemään ostoksia sähköisestä kaupasta, mikäli saisi sitä kautta edullisempia tai parempia tuotteita.¹³² Ongelmana on kuitenkin se, että EU:n sähköisillä sisämarkkinoilla on esteitä. Komissio on todennut, että sähköiset sisämarkkinat ovat hajanaiset. Koska sisämarkkinoilla on esteitä, sähköinen kauppa on jakaantunut EU:ssa valtiorajoittain.¹³³ EU:n vähittäiskaupan syvällisempi tarkastelu on osoittanut, että sisämarkkinoiden yhdentymisen ei ole vielä toteutunut. Erinäiset syyt ovat aiheuttaneet yhdentymiselle rakenteellisia esteitä, kuten kotimaisten vähittäiskauppioiden suosiminen ja kieli. Digitaalitalouden tarjoamien asioiden täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää unionitasoista pitkäjänteistä

---

¹²⁸ Joutsamo, 2000, s. 407-408.

¹²⁹ Aine, 2001, s. 265.

¹³⁰ Aalto, 2000, s. 317.

¹³¹ Jääskinen, 2007, s. 448.

¹³² Dismantling barriers to cross-border online shopping. Frequently Asked Questions, 22.10.2009.

¹³³ KOM(2009)557.

toimintaa.¹³⁴ EU:ssa tietoyhteiskunnan palvelujen kehittäminen kärsii oikeudellisten esteiden takia. Tällöin EU:n perussopimusten takaamat sijoittautumisvapaus ja palveluiden vapaa liikkuvuus jäävät toteutumatta.¹³⁵ Vuonna 2004 EU:n rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin liikevaihdosta peräti 70 prosenttia keskittyi kolmen valtion¹³⁶ muodostamalle markkina-alueelle. Jäsenvaltioiden välillä on huomattavia eroja Internet-ostosten määrien suhteen. Esimerkiksi Bulgariassa ja Romaniassa vain 3-4 prosenttia kansalaisista oli tehnyt vuonna 2008 ostoksia verkossa. Pohjoismaiden kansalaisista Internet-ostosten tekijöiden osuus samana vuonna oli 91 prosenttia.¹³⁷

Hajanaiset sähköiset sisämarkkinat ilmenevät käytännössä eri tavoin. Vaikka sähköistä kaupankäyntiä voisikin lähtökohtaisesti pitää rajattomana, käytännössä markkinat ovat jakaantuneet. Sen sijaan että Euroopassa olisi yhdet toimivat sähköiset sisämarkkinat, tilalla on 27 toimimatonta yksittäistä markkina-alueita. Teknologia tarjoaa kyllä puitteet koko EU:n laajuisten sähköisten sisämarkkinoiden luomiseksi, mutta ei yksinään riitä ongelmanratkaisijaksi, mikäli ei löydy riittävästi rajat ylittävää kauppaa toteuttamaan tavoitetta.¹³⁸ Markkinoiden hajanaisuutta voidaan todentaa tilastojen avulla. Vain 7 prosenttia eurooppalaisista kuluttajista ostaa tuotteista toisista jäsenvaltioista verkon kautta. Vaikka peräti puolet Euroopassa sijaitsevista jälleenmyyjistä myy tuotteita verkossa, ainoastaan 21 prosenttia heistä myy tuotteita myös toisiin jäsenvaltioihin.¹³⁹ Jäsenvaltioiden rajat ylittävän vähittäiskaupan kasvuun ei olla tyytyväisiä. Seurannan mukaan rajat ylittävän sähköisen kaupan kasvu ei ole samalla tasolla kotimaisen sähköisen kaupan kanssa.¹⁴⁰

Markkinoiden toimivuutta on arvioitu viiden eri tekijän avulla: kuluttajien tekemien valitusten, hintojen, tyytyväisyyden, vaihtamisen ja turvallisuuden avulla. Valitukset ovat ripeä keino havaita ongelmat markkinoilla. Mikäli hinnoissa on perusteettomia eroja, se voi olla merkki hajanaisista markkinoista. Kuluttajien tyytyväisyyteen vaikuttavat esimerkiksi tuotteen laatu, valinnanvaran mahdollisuus ja luottamus. Turvallisuutta voidaan puolestaan arvioida vahinko- ja tapaturmatietojen avulla.¹⁴¹ Vuonna 2009 suurin syy rajat ylittäviin kuluttajavalituksiin olivat Internet-ostokset.¹⁴² On

---

¹³⁴ Kuluttajamarkkinoiden tulostaulu – kuluttajat kotonaan sisämarkkinoilla: Vähittäiskaupan sisämarkkinoiden yhdenytymisen seuranta ja jäsenvaltioiden kuluttajaympäristön vertailu, s. 9.

¹³⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista.

¹³⁶ Iso-Britannia, Saksa ja Ranska.

¹³⁷ Dismantling barriers to cross-border online shopping. Frequently Asked Questions, 22.10.2009.

¹³⁸ Meglena Kuneva, European Consumer Commissioner, 22.10.2009.

¹³⁹ Meglena Kuneva, European Consumer Commissioner, 22.10.2009.

¹⁴⁰ Komission tiedonanto: Yhteismarkkinoiden seuranta kuluttajien kannalta, toinen kuluttajamarkkinoiden tulostaulu, KOM(2008)31.

¹⁴¹ KOM(2008)31.

¹⁴² Kuluttajamarkkinoiden tulostaulu – kuluttajat kotonaan sisämarkkinoilla: Vähittäiskaupan sisämarkkinoiden yhdenytymisen seuranta ja jäsenvaltioiden kuluttajaympäristön vertailu, s. 6.

huomioitava, että kunkin jäsenvaltion on osallistuttava koko unionin laajuisten toimivien sisämarkkinoiden aikaansaamiseksi. Lähtökohtana on toimivan kansallisen kuluttajapolitiikan luominen. Kunkin jäsenvaltion kuluttajatilanteesta voidaan tehdä vertailuanalyysyjä.¹⁴³

Vaikka rajat ylittävän sähköisen kaupan esteisiin on jo vuosien ajan kiinnitetty huomiota EU:n tason sääntelytoimissa, lisätoimia tarvitaan. Komission maaliskuun 2009 raportissa esitetään pankkien asiakkaita ja yrityksiä haittaavia seikkoja.¹⁴⁴ Esteet sisämarkkinoilla ovat luoneet eräänlaisen jaon kotimaisen ja kansainvälisen sähköisen kaupan välille. Kotimainen sähköinen kauppa on lisääntynyt kansainvälisen online-kaupan säilyessä suunnilleen ennallaan. Ongelmana on se, että vaikka kansainvälisen sähköisen kaupan kannattavuus tiedostettaisiin, kuluttajat eivät välttämättä ryhdy siihen itse.¹⁴⁵ Arvioitaessa kansallisia markkinoita, huomionarvioista ovat niin yksityisessä kuin julkisessa taloudessa tapahtuneet muutokset. Se toimintaympäristö, missä kuluttajat toimivat, on muuttunut. Kuluttajien luottamus oikeussuojaa ja oikeussääntöjen täytäntöönpanoa kohtaan on laskenut.¹⁴⁶ Todellisuudessa kuluttajat eivät valitettavasti ole samalla lähtöviivalla ulkomailta ja kotimaasta tehtyjen ostosten osalta. Kotimaisen ja rajat ylittävän sähköisen kaupan välillä on huomattava ero. Joissakin jäsenvaltioissa kuluttajan voi käytännössä olla hyvin vaikeaa löytää sellaisia ulkomaisia kauppiaita, jotka olisivat valmiit ottamaan tilauksen vastaan. Kuluttaja voi kyllä useimmiten ongelmitta löytää Internet-hakujen avulla edullisia tarjouksia, mutta verkkosivu keskeyttää kaupanteon jossakin tilausprosessin vaiheessa.¹⁴⁷ Voidaankin todeta, että sähköisten markkinoiden tuomat mahdollisuudet ovat käytännössä heikommat kuin mitä teoriassa voitaisiin odottaa. Vuonna 2008 EU:n kuluttajista 33 prosenttia teki ostoksia verkon kautta ja ainoastaan 7 prosenttia heistä teki ostokset toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevalta verkkokauppiailta.¹⁴⁸

EU:n sähköisen kaupankäynnin osalta voidaan tehdä valtioittain jako kolmeen eri kategoriaan. Ensimmäkin kehittyneet sähköiset markkinat löytyvät Pohjois-Euroopasta mukaan lukien Pohjoismaat, Iso-Britannia ja Saksa. Tässä ryhmitelmässä Internet-ostoksia tekevien kuluttajien osuus vaihtelee 60 ja 80 prosentin välillä. Toiseksi kasvavat sähköiset markkinat löytyvät Ranskasta, Italiasta ja Espanjasta. Vaikka näissä valtioissa verkko-ostosten tekijöiden lukumäärä on pienempi kuin Internetin käyttäjien, ne pitävät sisällään mahdollisuuksia nopeasta kasvusta sähköisen ostosten kasvun

---

¹⁴³ Komission tiedonanto: Yhteismarkkinoiden seuranta kuluttajien kannalta, toinen kuluttajamarkkinoiden tulostaulu, KOM(2008)31.

¹⁴⁴ KOM(2009)557.

¹⁴⁵ KOM(2009)557.

¹⁴⁶ Kuluttajamarkkinoiden tulostaulu – kuluttajat kotonaan sisämarkkinoilla: Vähittäiskaupan sisämarkkinoiden yhdenytymisen seuranta ja jäsenvaltioiden kuluttajaympäristön vertailu, s. 1.

¹⁴⁷ KOM(2008)31.

suhteen. Kolmatta ryhmää, johon kuuluvat Itä-Euroopan maat, on vaikeampi kuvailla puuttuvan tilastotiedon takia.¹⁴⁹ Jäsenvaltioita voidaan jakaa eri ryhmiin myös muilla perusteilla. Ensinnäkin kotimaisen tarjonnan vähäisyys voi toimia joidenkin pienikokoisten valtioiden kohdalla rajat ylittävän verkkokaupan suosiota lisäävänä tekijänä. Tällaisia valtioita ovat esimerkiksi Malta ja Luxemburg. Toiseksi vaatimattomampi sähköinen toimintaympäristö ja -kauppa voivat hillitä erityisesti uusien jäsenvaltioiden kansalaisten verkko-ostosten määriä. Kolmanneksi kehittynyt sähköinen toimintaympäristö ei välttämättä takaa rajat ylittävän sähköisen kaupan suosiota, vaan joissakin valtioissa voidaan silti suosia kotimaisia verkkokauppiaita. Tällaisia maita ovat esimerkiksi Suomi, Iso-Britannia ja Ruotsi. Neljänneksi kieli voi ohjata rajat ylittävän kaupan suosiota. Joidenkin valtioiden kuluttajat voivat käyttää ulkomaisten verkko-ostosten yhteydessä samaa kieltä kuin kotimaassaan.¹⁵⁰ Sähköisen kaupankäynnin yleisyys vaihtelee jäsenvaltioittain. Vuonna 2008 Iso-Britanniassa 57 prosenttia väestöstä oli tilannut verkko-ostoksia Internetissä. Puolestaan kaksi uusia jäsenvaltiota, Bulgaria ja Romania hävisivät vertailussa 3 ja 4 prosentin lukemilla.¹⁵¹

Sähköisten sisämarkkinoiden hajanaisuus yhdenvertaisuuden kannalta

EU:n arvopohja rakentuu ihmisten väliselle yhdenvertaisuudelle. Syrjimättömyysperiaate on yksi perustamissopimusten tärkeimmistä oikeusperiaatteista. Syrjimättömyysperiaatteella on erityistä merkitystä juuri sisämarkkinoilla. Kansalaisuutta koskevan syrjimättömyysperiaatteen voidaan katsoa toimivan sisämarkkinoiden asianmukaisen toiminnan kulmakivenä.¹⁵² Perustamissopimusten säännösten turvaama palvelujen vapaa liikkuvuus edellyttää, että vastaanottajaa ei syrjitä kansalaisuuden, asuinmaan tai asuinpaikkakunnan perusteella.¹⁵³ Kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä perustamissopimusten soveltamisalalla, lukuun ottamatta joitakin erityismääräyksiä.¹⁵⁴ Samoin perusoikeuskirjassa säädetään syrjintäkiellosta.¹⁵⁵ Syrjintä kansalaisuuden perusteella loukkaa perusvapauksia ja yksilön oikeusasemaa.¹⁵⁶ Syrjimättömyysperiaate tarkoittaa sitä, että toisten jäsenvaltioiden kansalaisia ei saa syrjiä suhteessa oman maan kansalaisiin. Kansalaisuuteen perustuva syrjinnänkielto pitää sisällään myös niin kutsutun kansallisen kohtelun velvoitteen. EU:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa toisten jäsenvaltioiden luon-

¹⁴⁸ Erityiseurobarometri 298: lokakuu 2008.

¹⁴⁹ ACSEL: 'Europe, An opportunity for e-Commerce' (2008).

¹⁵⁰ Kuluttajamarkkinoiden tulostaulu – kuluttajat kotonaan sisämarkkinoilla: Vähittäiskaupan sisämarkkinoiden yhdenmisen seuranta ja jäsenvaltioiden kuluttajaympäristön vertailu, s. 6.

¹⁵¹ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja Report on cross-border e-commerce in the EU, 5.3.2009.

¹⁵² Puumalainen, 2008, s. 50.

¹⁵³ Direktiivi 2006/123/EY palveluista sisämarkkinoilla.

¹⁵⁴ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, 30.3.2010, artikla 18.

¹⁵⁵ Euroopan unionin perusoikeuskirja, 30.3.2010, artikla 21.

¹⁵⁶ Raitio, 2006, s. 214-215.

nollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä tulee kohdella samalla tavalla kuin oman maan vastaavassa asemassa olevia henkilöitä. Itsessään kansallisten lainsäädäntöjen eroista johtuva erilainen kohtelu ei ole syrjintäkiellon vastaista, mikäli erilaiselle kohtelulle löytyy objektiivisia perusteita. Toisen jäsenvaltion kansalaista ei kuitenkaan saa kohdella huonommin kuin oman maan kansalaista.¹⁵⁷ Toisaalta syrjimättömyysperiaate ei koske ainoastaan yksilöitä, vaan esimerkiksi kilpailuoikeudessa merkitystä saa oikeushenkilöitä koskeva syrjimättömyys.¹⁵⁸

Kaikki eurooppalaiset kuluttajat eivät ole yhdenvertaisessa asemassa rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin suhteen. Osassa jäsenvaltioissa kuluttajien ei ole käytännössä mahdollista saada tilaustaan toisesta jäsenvaltiosta hyväksytyksi.¹⁵⁹ Tehtyjen tutkimusten mukaisesti tilausten hylkäämisprosentti rajat ylittävissä verkko-ostoksissa on peräti 60 prosenttia. Ainoastaan kahdessa maassa onnistumisprosentti ylitti 50 prosenttiin. Tästä voidaan tehdä se johtopäätös, että EU:n alueella sähköisellä kaupankäynnillä on selvästi kansallinen luonne. Yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumisen esteenä ovat oikeudelliset esteet.¹⁶⁰ Toisaalta eri väestöryhmien välillä on havaittavissa eroja. Esimerkiksi vanhuksat ovat muita ryhmiä huonommassa asemassa.¹⁶¹ Ylipäänsä sosioekonomisilla syillä on myös vaikutusta sähköisen kaupankäynnin omaksumiseen kuluttajien keskuudessa. Kuluttajat, joilla on käytössään Internet-yhteys, ovat avoimempia verkko-ostosten tekemistä kohtaan.¹⁶² Kuluttajat voidaan jakaa sähköisen kaupan suhteen suureen massaan ja edelläkävijöihin. Ryhmien välille voi kehittyä eräänlainen digitaalinen kuilu.¹⁶³ On jokseenkin ironista, että vaikka rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin lähtökohdat mahdollistavat eurooppalaisten kuluttajien yhdenvertaisuuden, todellisuudessa kuluttajan asuinpaikalla on väliä. Näyttäisi siltä, että näennäisesti kaikille avoin sähköinen toimintaympäristö pitää eri jäsenvaltioiden kuluttajia eri viivoilla.

Sähköisiä sisämarkkinoita koskevat ongelmat ovat monimutkaisia ja avuksi tarvitaan unionin tasolta monitahoista strategiaa. Komissio on pyytänyt Euroopan parlamenttia ja neuvostoa ottamaan komission ehdotuksen tärkeysjärjestyksen etupäähän.¹⁶⁴ EU:n Presidentti Jose Manuel Barroso on ilmaissut poliittisissa suuntaviivoissaan seuraavaa komissiota varten, että hän aikoo tehdä kaikkensa sen varmistamiseksi, että Eurooppaan saataisiin toimivat sähköiset markkinat. Barroson mukaan

---

¹⁵⁷ Raitio, 2006, s. 137.

¹⁵⁸ Raitio, 2006, s. 136.

¹⁵⁹ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁶⁰ EU:n tutkimus: kansainvälisessä verkkokaupassa jopa 60 % tilauksista torjutaan, 2009.

¹⁶¹ Komission tiedonanto, EU:n kuluttajapoliittinen strategia vuosiksi 2007-2013, 13.3.2007.

¹⁶² Komission yksiköiden valmisteluasiakirja Report on cross-border e-commerce in the EU, 5.3.2009, s. 8.

¹⁶³ Repo, 2002, s. 47.

¹⁶⁴ KOM(2009)557.

kuluttajien luottamusta tulee lisätä aktiivisella kuluttajapolitiikalla.¹⁶⁵ Kuluttajien yhtenäisten ja yksinkertaisten oikeuksien luominen, rajat ylittävän valvonnan tehostaminen ja sähköistä kaupankäyntiä koskevien oikeussääntöjen yksinkertaistaminen ovat EU:n tasolla esitettyjä ratkaisukeinoja.¹⁶⁶

Verkkokaupparesti markkinoiden hajanaisuuden havainnollistajana

Hajanaisten sähköisten sisämarkkinoiden vaikutuksia on havainnollistettu koko EU:n laajuisen verkkokaupparestin avulla. Yksinkertaistaen voidaan todeta, että yhtenäiset markkinat hyödyttävät kuluttajaa parempina mahdollisuuksina löytää mieleinen ja edullinen hyödyketarjous. Olettaen, että sähköinen kaupankäynti toimisi moitteettomasti valtionrajat ohittavalla tavalla, kuluttaja voisi parhaimmillaan löytää haluamaansa tuotetta useasta eri paikasta. Kuluttaja voisi samalla hyödyntää verkon globaalia luonnetta suorittamalla vertailua hintojen ja muiden kauppaehtojen kohdalla. Tulokset ovat osoittaneet, että säästömahdollisuudet¹⁶⁷ rajat ylittävässä sähköisessä kaupankäynnissä ovat huomattavat.¹⁶⁸ Lähtökohtaisesti kansainvälinen sähköinen kauppa tarjoaa kaikille eurooppalaisille kuluttajille hyvät mahdollisuudet edullisten tarjousten löytämiseksi.

Verkkokaupparesti suoritettiin 27 eri jäsenvaltiossa hyvän otannan saamiseksi. Testihenkilöiden tuli löytää tarjouksia 100 eri tuotteelle. Testihenkilöt löysivät kaiken kaikkiaan 3.804 kotimaista ja 12.890 ulkomaista tarjousta. Verkkokaupparestissä selvitettiin ensinnäkin se, missä laajuudessa kuluttajilla on pääsy kansainvälisen sähköisen kaupan tarjoamiin vaihtoehtoihin suhteessa kansallisiin vaihtoehtoihin. Toiseksi tutkittiin sitä, kuinka suuria säästöjä kuluttaja voi tehdä ostaessaan tuotteita toisista jäsenvaltioista verrattuna tilanteeseen, jossa ostokset tehdään kotimaisesta verkkokaupasta. Kolmanneksi verkkokaupparestissä arvioitiin sitä, missä laajuudessa ulkomaiset verkkokauppiat tarjoavat tärkeää tietoa kuluttajille erilaisista asioista, kuten kuluttajansuojasta. Testin mukaan ensisilmäyksellä näyttää siltä, että kansainvälinen sähköinen kauppa on helposti kuluttajien saatavilla ja hyviä tarjouksia löytyy.¹⁶⁹

On huomionarvoista, että monien jäsenvaltioiden kuluttajilla ainoa vaihtoehto löytää jokin tietty tuote, on etsiä se sähköisesti toisesta jäsenvaltiosta. Verkkokaupparestin mukaan kokonaisuutena

---

¹⁶⁵ Poliittiset suuntaviivat.

¹⁶⁶ EU:n tutkimus: kansainvälisessä verkkokaupassa jopa 60 % tilauksista torjutaan, 2009.

¹⁶⁷ Vaikka testissä oletuksena on ollut se, että säästön pitäisi olla vähintään kymmenen prosenttia ennen kuin kuluttaja päättäisi hankkia tuotteen toisesta jäsenvaltiosta.

¹⁶⁸ KOM(2009)557.

arvioiden noin puolet tuotteista on sellaisia, että niiden löytämiseksi tulee käyttää kansainvälisiä verkkokauppoja. Näin on erityisesti Kyproksella, Maltalla, Luxemburgissa, Liettuassa, Latviassa, Irlannissa, Belgiassa, Virossa, Portugalissa, Suomessa, Sloveniassa, Romaniassa ja Kreikassa¹⁷⁰.

Vaikutuksiltaan sähköinen kauppa ei ole yhtenäinen koko unionin alueella. Sähköisen kaupankäynnin vaikutusten arvioimisen kannalta on relevanttia, onko kyse kotimaisesta vai rajat ylittävästä sähköisestä kaupasta. Vaikka sähköinen kauppa on laajentunut kansallisella tasolla, kansainvälinen sähköinen kauppa laahaa laiskasti perässä. Verkkokauppatestin tulokset osoittavat, että rajat ylittävä sähköinen kauppa jää heikommalle sijalle useissa eri arviointikriteereissä. Yhtenä keskeisenä syynä voivat olla ne lukuisat ongelmat, joita kuluttajat kohtaavat yrittäessään tehdä ostoksia sähköisesti toisesta unionin jäsenvaltiosta. Sähköisen kaupankäynnin globaalia luonnetta heikensi testituloksissa se, että peräti 82 prosenttia verkkokaupoista toimi vain yhdellä kielellä. Lisäksi havaittiin, että testihenkilön asuinpaikalla oli merkitystä sen kannalta, kuinka hyödyllistä sähköisten ostosten tekeminen toisesta jäsenvaltiosta oli. Kypros, Malta, Luxemburg ja Liettua osoittautuivat valtioiksi, joiden kohdalla kuluttajille oli tietyissä tuotteissa saatavilla ainoastaan kansainvälisiä sähköisiä tarjouksia. Puolestaan Ranska, Saksa, Hollanti, Ruotsi ja Iso-Britannia osoittautuivat valtioiksi, joiden kohdalla testihenkilöt löysivät enemmän hyviä kotimaisia kuin ulkomaisia sähköisiä tarjouksia. Portugali, Italia, Slovenia, Espanja, Tanska, Romania, Latvia, Kreikka, Viro, Suomi, Kypros ja Malta havaittiin valtioiksi, joista lähes puolet etsityistä tuotteista löytyi 10 prosenttia edullisimmilla hinnoilla.¹⁷¹

Sähköisten markkinoiden hajanaisuutta kuvaa se, että peräti 61 prosenttia testissä yritetyistä rajat ylittävistä sähköisistä ostosyrityksistä epäonnistui. Useimmissa tapauksissa ostosyrityksen epäonnistuminen johtui siitä, ettei verkkokauppias suostunut toimittamaan tuotteita kuluttajan asuinmaahan. Kuluttaja voi esimerkiksi epäonnistua yrittäessään rekisteröityä verkkokauppiiaan sivuille, koska maavalikosta ei löydy kuluttajan asuinmaata vaihtoehtona.¹⁷²

Tuotteen toimittaminen kuluttajille osoittautui myös kotimaisen ja rajat ylittävän sähköisen kaupan erottajaksi. Kotimaisten sähköisten ostosten toimittaminen on yleensä ottaen ongelmatonta, sillä peräti 98 prosenttia kotimaisista verkko-ostoksista voitiin toimittaa kuluttajan kotiosoitteeseen. Rajat ylittävissä verkko-ostoksissa ainoastaan 48 prosenttia voitiin toimittaa kuluttajan ilmoittamaan

---

¹⁶⁹ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁷⁰ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁷¹ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁷² YouGovPsychonomics (2009).

osoitteeseen. Ylimääräisiä kustannuksia tuotteen toimittamisesta kotiin aiheutui ulkomaisissa verkko-ostoksissa noin 44 prosentissa tapauksista. Keskimääräinen toimitusmaksu kotimaisissa verkko-ostoksissa oli noin 8 euroa ja rajat ylittävissä ostoksissa noin 16 euroa. Ilmainen tuotteen toimitusmahdollisuus oli todennäköisempää kotimaisille verkko-ostoksille kuin rajat ylittävillä ostoksilla. Kotimaisten verkko-ostosten keskimääräinen toimitusaika oli noin 4 päivää toimitusajan ollessa kansainvälisissä ostoksissa noin 7 päivää.¹⁷³

Maksutapojen vaihtoehdot toimivat myös erottavana tekijänä vertailussa. Rajat ylittävissä verkko-ostoksissa oli yleensä ottaen huonommat maksutapamahdollisuudet. Vaikka luottokortti oli yleisin maksutapavaihtoehto ulkomaisissa ostoksissa, niiden käytettävyyttä heikensi se, että peräti 60 prosentissa tapauksista verkkokauppias hylkäsi maksuvahvistuksen. Keskimäärin joka viides rajat ylittävä verkko-ostos kohtaa vaikeuksia maksuvaihtoehtojen kohdalla. Rajoitukset saattavat koskea esimerkiksi kortinhaltijan ikää ja asuinpaikkaa. Tuotteiden etsintävaiheessa toiselle verkkosivulle automaattisesti tapahtuvaa ohjausta tapahtui keskimäärin noin 4 prosentissa tapauksista. Itse tilausvaiheessa toiselle verkkosivulle automaattisesti tapahtuvaa ohjausta tapahtui noin 2 prosentissa tapauksista. Rajat ylittävissä verkko-ostoksissa eri valuuttavaihtoehtojen käyttömahdollisuuksilla olisi merkitystä. Verkkokauppatestissä maksamisen osalta eri valuuttavaihtoehtoja oli mahdollista käyttää ainoastaan noin 8 prosentissa tehdyistä ostoksista. Valuuttakurssivaihteluja koskevaa tietoa oli heikosti saatavilla tapauksissa, joissa jonkin toisen valuutan käyttäminen oli mahdollista, tietoa oli saatavilla alle 2 prosentissa tapauksista.¹⁷⁴

Hyödykkeen hinnanmuodostuksen ymmärtäminen on tärkeää kuluttajan kannalta. Hyödykkeen hintaan voivat sisältyä esimerkiksi verot ja toimituskulut. Epäselvät tai puuttuvat tiedot vaikeuttavat kuluttajan mahdollisuuksia arvioida, mistä kaikesta tuotteen kokonaishinta kokonaisuudessaan muodostuu. Testissä noin 86 prosenttia löydettyistä tarjouksista toteutti tämän seikan. 14 prosenttia löydettyistä tarjouksista ei antanut mitään tietoa edellä mainituista seikoista.¹⁷⁵

Jotakin toista erityistä tarjousta tai hinnanalennusta mainostavia oli noin 24 prosenttia testissä löydettyistä tarjouksista. Puuttuvat tiedot itse tarjousajan kestosta johtavat kuluttajia harhaan. Testissä löydettyistä erityistarjouksista ainoastaan 6 prosenttia tarjosi tietoa tarjouksen kestosta.¹⁷⁶

---

¹⁷³ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁷⁴ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁷⁵ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁷⁶ YouGovPsychonomics (2009).

Verkko-ostoksen ehtojen helppo löydettävyys on tärkeää kuluttajien kannalta. Testihenkilöt löysivät ehdot 93 prosentissa tapauksista. Sopimusehtoja oli useimmissa rajat ylittävissä verkko-ostoksissa mahdollista löytää kuluttajan omalla kielellä. Henkilötietojen käytöstä ja -suojusta löytyi tietoa noin 87 prosentissa tapauksista. Itse yrityksestä tietoa löytyi lähes kaikkien testattujen verkkokauppojen kohdalla.¹⁷⁷

Takuu sisältyi yli kolmasosaan verkossa myytävien tuotteiden ehtoihin. Ilman takuuta myytäviä tuotteita oli 42 prosenttia. 23 prosenttia tarjouksista oli sellaisia, joissa takuuehdot oli laadittu niin epäselvästi, ettei takuun myöntämisedellytyksistä saanut selvää. Joissakin tilanteissa itse jäsenvaltion lainsäädäntö tarjoaa kuluttajalle parempaa suojaa kuin takuuehdot. Verkkokauppioiden tulisi tarjota tällaisesta mahdollisuudesta enemmän tietoa kuluttajille. Näin tapahtuikin 35 prosentissa tapauksista. Tarjouksia, joissa tällaista tietoa ei tarjottu lainkaan, oli 29 prosenttia. Niin epäselvää tietoa, että kuluttajan ei ollut mahdollista tietää tarkemmin oikeuksistaan oli tarjolla 36 prosenttia tarjouksista.¹⁷⁸

Keskimääräinen takuu-aika verkossa myytävälle tuotteelle oli testin mukaan noin 22 kuukautta. Noin kolmessa neljännessä tapauksista takuu-aika vaihteli 12 ja 36 kuukauden välillä. 90 prosenttia tarjouksista sisälsi tietoa kuluttajan mahdollisuudesta vetäytyä kaupasta. Keskimääräinen vetäytymisaika oli samanpituinen tai pidempi kuin kansallisessa lainsäädännössä turvattu vetäytymisaika. Kuitenkin vain kaksi kolmannesta teki selkoa verkkosivuilla kuinka kuluttaja saisi rahat takaisin käyttäessään oikeuttaan vetäytyä kaupasta. 68 prosenttia tarjouksista piti sisällään tiettyjä lisäehtoja palautusoikeuden käyttämiseksi. Esimerkki tällaisesta lisäehdosta on se, että tuotteen pakkausta ei ole lainkaan avattu.¹⁷⁹

Asiakaspalvelusta löytyi tietoa 91 prosentissa tapauksista. Tällaista kuluttajille suunnattua palvelua kansainvälisessä verkkokaupassa oli tarjolla kuluttajan omalla kielellä noin 87 prosentissa tapauksista. Kotimainen verkkokauppa vei voiton, sillä omalla kielellä saatavilla olevaa asiakaspalvelua löytyi kaikissa tapauksissa. Sähköposti on yleisin yhteydenottotapa asiakaspalveluun prosenttiluvun ollessa 81. Kirjeitse tapahtuvaa yhteydenottoa harrastettiin 62 prosentissa tapauksista. Useimmat kaupat tarjosivat 4 tai 5 eri yhteydenottotapaa.¹⁸⁰

---

¹⁷⁷ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁷⁸ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁷⁹ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁸⁰ YouGovPsychonomics (2009).

Tilausvaiheessa 36 prosentissa tapauksista käytössä oli valmiiksi rastittuja ruutuja, jotka koskivat esimerkiksi mainosten vastaanottamista. Ehtojen etukäteistä hyväksymistä rastiminen koski 25 prosenttia tarjouksista. Etukäteen määriteltyä maksutapavaihtoehtoa rastiminen koski noin 20 prosentissa tapauksista.¹⁸¹

Verkkokaupparestin tuloksista ilmeni, että monien tuotteiden osalta kotimaisten tarjousten löytäminen on tietyissä maissa hyvin hankalaa. Tämä koskee erityisesti pieniä markkinoita. Tällöin kuluttaja voi hankkia tuotteen vain toisesta maasta edellyttäen, että kauppias on valmis toimittamaan sen. Kotimainen tarjous jäi löytymättä vähintään puolelle etsityistä tavaroista Kyproksella, Maltalla, Luxemburgissa, Liettuassa, Latviassa, Irlannissa, Belgiassa, Virossa, Portugalissa ja Suomessa.¹⁸²

IV SÄÄNTELYESTEET

Yleistä

Huolimatta siitä, että sähköiselle kaupankäynnille on ominaista kansainvälisyys, sitä koskevat säännöt ovat kansallisia.¹⁸³ Koska jäsenvaltioiden lakien välillä on eroja, sääntelyesteet voivat joissakin tapauksissa olla perusteltuja. Tämä on vahvistettu EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Sääntelyesteiden poistamisen perusteita tulee arvioida sisämarkkinoiden toimivuutta vasten. Säännöksiin ja käsitteiden yhtenäistämistä tulisi harjoittaa siinä laajuudessa kuin on tarpeen tavoitteen toteuttamiseksi. Rajat ylittävälle sähköiselle kaupalle on pyritty luomaan unionin tasolla yleiset ja selkeät puitteet. On tärkeää pyrkiä turvaamaan sekä kuluttajien luottamus että yleinen oikeusvarmuus. Yhtenä keskeisenä päämääränä on ollut taata tietoyhteiskunnan palveluiden vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla. Tosin jäsenvaltiot ovat oikeutettuja tietyin edellytyksin rajoittamaan kyseistä vapautta. Sääntelyn perustana ovat luonnollisesti EU:n yleiset oikeusperiaatteet. Lähtökohtana on ollut se käsitys, jonka mukaan jäsenvaltioiden lakien ja oikeuskäytännön väliset erot voivat haitata sisämarkkinoiden toimivuutta.¹⁸⁴

EU:n oikeussääntöjen yhtenäistämä ala koskee vain verkossa suoritettavaan toimintaan liittyviä vaatimuksia. Sen sijaan jäsenvaltiot voivat kansallisessa lainsäädännössään säätää esimerkiksi ihmisarvoa, kuluttajansuojaa, yleistä järjestystä ja turvallisuutta koskevia sääntöjä. Jäsenvaltiot voivat ryhtyä tarpeellisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin, jotka kohdistuvat kyseisten tavoitteiden to-

---

¹⁸¹ YouGovPsychonomics (2009).

¹⁸² KOM(2009)557.

¹⁸³ Luhtasela, 2007, s. 21.

teutumista vaarantaviin tai vahingoittaviin seikkoihin.¹⁸⁵ Perustamissopimuksessa on säädetty, että sellaiset tuonti- tai vientikiellot tai –rajoitukset ovat sallittuja, jotka ovat perusteltuja esimerkiksi julkisen moraalin, yleisen järjestyksen, turvallisuuden tai terveyden suojelemiseksi.¹⁸⁶ Oikeuskäytännössä on katsottu, että jäsenvaltio voi tietyin rajoituksin alaikäisten suojelemiseksi kansallisessa lainsäädännössään kieltää sellaisten kuvatalenteiden postimyynnin, joita toisen jäsenvaltion viranomaisen ei ole varmistanut alaikäisille sopiviksi. Tällaisia rajoituksia ei siis välttämättä pidetä tavaroiden vapaan liikkuvuuden vastaisina.¹⁸⁷ Eräässä tapauksessa pohdittiin piilolasien myynnille asetettavien kansallisten vaatimusten sallittavuutta. Kyse oli siitä, että Unkarin sisäisessä lainsäädännössä piilolasien myymiseltä edellytettiin sen tapahtumista pinta-alaltaan vähintään 18 m² suuruisessa liiketilassa. Asiassa pohdittiin vaatimuksen lainmukaisuutta ottaen huomioon, että piilolasien myynti Unkarin lain mukaan edellyttää potilaan saamaa lääketieteellistä konsultaatiota. Ratkaisussa on korostettu, että sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin tarkoituksena ei ole yleisesti vapauttaa tavaroiden sähköistä kaupankäyntiä. Täten jäsenvaltiot eivät ole velvollisia lainsäädännössään sallimaan yleisesti kaikkien tuotteiden Internet-myyntiä. Toisaalta ihmisen terveys ja henki eivät riitä perusteluiksi, mikäli vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä voitaisiin saavuttaa sama lopputulos.¹⁸⁸ Internetissä myytävien tuotteiden kirjo on laaja. Lääkkeiden Internet-myyntiä koskevassa tapauksessa oli kysymys siitä, saiko Saksan valtio kieltää toiseen jäsenvaltioon sijoittautunutta Internet-apteekkia mainostamasta ja toimittamasta Saksassa asuville kuluttajille lääkkeitä ilman, että kielto häittäisi palveluiden vapaalta liikkuvuutta. Saksan lainsäädännössä oli kielletty myydä postimyynnillä sellaisia lääkkeitä, joita voi hankkia ainoastaan apteekeista. Tapauksessa oli ratkaisevaa pohtia ihmisen terveyden ja hengen suojaa suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.¹⁸⁹

Epäyhtenäinen lainsäädäntö unionin alueella voi muodostua esteeksi tavaroiden ja palveluiden vapaalle liikkuvuudelle.¹⁹⁰ On havaittu, että lainsäädännön sekavuus ja epäyhtenäisyys häittäävät sähköisten sisämarkkinoiden toimintaa. Ongelmana ei ole sähköistä kaupankäyntiä koskevien lakien puute, vaan se sekamelska, joka eri jäsenvaltioiden keskenään poikkeavista laeista aiheutuu. Yhtenä merkittävimpana hajanaisten sähköisten markkinoiden aiheuttajana on jäsenvaltioiden keskenään

---

¹⁸⁴ Direktiivi 2000/31/EY tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista.

¹⁸⁵ Direktiivi 2000/31/EY, artikla 3.

¹⁸⁶ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, 30.3.2010, artikla 36.

¹⁸⁷ Asia C-244/06 Dynamic Medien Vertriebs GmbH v. Avides Media AG. Landgericht Koblenzin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 14.2.2008.

¹⁸⁸ Asia C-108/09 Ker-Optika Bt. vastaan ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézet. Baranya Megyei Bíróságin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 5.6.2010.

¹⁸⁹ Asia C-322/01 Deutscher Apothekerverband eV vastaan 0800 DocMorris NV ja Jacques Waterval. Landgericht Frankfurt am Mainin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 11.3.2003.

¹⁹⁰ Savia, 2008, s. 371.

poikkeavat lait¹⁹¹. Hajanainen sääntely unionin alueella johtuu vähimmäistasodirektiivien luonteesta ja epäjohdonmukaisista ja avoimiksi jätetyistä direktiivien säännöksistä.¹⁹² EU:ssa on tällä hetkellä kaiken kaikkiaan 27 eri jäsenvaltiota. Jatkuvasti laajenevassa EU:ssa lainsäädännön yhtenäisyyden merkitys korostuu. Komission mukaan sääntelyn sekavuus on heijastunut suoraan kuluttajien hyvinvointiin.¹⁹³

Epäyhtenäinen lainsäädäntö aiheuttaa myös ylimääräisiä hankaluuksia sisämarkkinoilla toimiville vähittäiskauppiaille. Yritysten toimintaympäristö muodostuu liian monimutkaiseksi ja vaikeasti ennakoitavaksi poikkeavien lakien takia.¹⁹⁴ Koska sääntelyn poikkeavuus jäsenvaltioiden välillä on tuonut paineita yrityksille, ovat useat niistä olleet haluttomia tekemään kauppaa toisissa jäsenvaltioissa asuvien kuluttajien kanssa.¹⁹⁵ On selvää, että yritysten tulee tuntea alaansa koskevat oikeussäännöt. Voidaan todeta, että yrityksen toimintaympäristö rakentuu oikeusnormien varaan. Liiketoimintaa koskeva sääntely on lisääntynyt niin kansainvälisesti kuin kansallisesti viime vuosien aikana. Oikeusnormit muokkaavat yritysten toimintaympäristöä ja näihin muutoksiin liittyy sekä positiivisia kehittymismahdollisuuksia että riskejä. Yritysten tulee pysyä ajan tasalla lakimuutosten suhteen. Oikeusnormien riipeä omaksuminen voi toimia kilpailuetuna suhteessa sellaisiin kilpailijoihin, jotka ovat laiminlyöneet muutosten seuraamisen ja ennakkoinnin.¹⁹⁶ Siitä huolimatta, että yksittäisten yritysten tasolla normien voidaan toisinaan katsoa lähinnä rasittavan itse liiketoimintaa, sääntelyn tarkoituksena on edesauttaa yritystoimintaa. Vaikka sisämarkkinoiden tehokkuus onkin EU-sääntelyn keskeinen tavoite, sääntelyllä pyritään edistämään myös muita merkittäviä seikkoja, kuten esimerkiksi kuluttajien asemaa.¹⁹⁷ Toisaalta jaetun toimivallan käsite ja toissijaisuusperiaate kyseenalaistavat täydellisen yhtenäistämisen oikeusperustan.

Jäsenvaltioiden poikkeavat lait

Kuluttajansuoja

Kuluttajansuojaa koskevien direktiivien on katsottu olevan luonteeltaan enemmän ohjaavia kuin periaatteellisia. Niiden ongelma on ollut se, että ne eivät ole kohdanneet teknologisen kehityksen

---

¹⁹¹ Meglena Kuneva, European Consumer Commissioner, 22.10.2009.

¹⁹² Vihreä kirja kuluttajansuojaa koskevan yhteisön säännösten tarkistamisesta, KOM(2006)744, s. 6.

¹⁹³ Ehdotus direktiiviksi kuluttajien oikeuksista, KOM(2008)614.

¹⁹⁴ Meglena Kuneva, 22.10.2009.

¹⁹⁵ Ehdotus direktiiviksi kuluttajien oikeuksista, KOM(2008)614.

¹⁹⁶ Hoppu, 2007, s. 19-20.

¹⁹⁷ Hoppu, 2007, s. 22.

tuomia uusia haasteita.¹⁹⁸ Ongelmana kuluttajansuojasääntelyssä on ollut erityisesti yksittäisten jäsenvaltioiden mahdollisuus saattaa voimaan tiukempia säännöksiä kuin mitä itse valtuuttavassa direktiivissä on veloitettu. Tästä johtuen sääntelyn taso on vaihdellut voimakkaasti jäsenvaltioiden välillä. Tämä puolestaan on vaikuttanut sellaisten yritysten toimintaan, jotka toimivat eri jäsenvaltioiden alueella.¹⁹⁹ Vaikka yritys haluaisikin myydä tuotteita usean eri jäsenvaltion alueella, epäyhtenäiset sopimuksia koskevat kuluttajansuojasäännöt tuovat yritykselle ylimääräisiä kustannuksia. Hallinnollinen monimutkaisuus tuo esteitä markkinoille.²⁰⁰ Esimerkiksi sopimusten peruuttamisajat vaihtelevat jäsenvaltioittain ja heikentävät oikeusvarmuutta.²⁰¹ Samoin hyödykkeiden palauttamiskustannukset ja harkinta-ajan pituudet vaihtelevat jäsenvaltioittain.²⁰² Mikäli jonkin jäsenvaltion kuluttajansuojalainsäädäntö nähdään sisämarkkinaesteena, rajoituksen oikeutusperustetta tulee pohdita sillä perusteella, onko este sallittu yleisen edun kannalta, oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden ja tehokas keino tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi.²⁰³ Jäsenvaltioilla on ollut perustamissopimuksen mukaan mahdollisuus saattaa voimaan direktiivin vähimmäistasoa korkeampi kuluttajansuojataso, mikäli perusteena on jokin yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, kansanterveyteen tai ympäristön suojeluun liittyvä syy.²⁰⁴

Jäsenvaltiot eivät pysty ratkaisemaan yksin epäyhtenäisen kuluttajansuojasääntelyn aiheuttamia ongelmia, joten tämän vuoksi tarvitaan koko EU:n laajuisia toimenpiteitä. Komission mukaan sääntelyn epäyhtenäisyys tuo kilpailuun vääristymiä.²⁰⁵ Lainvalintasäännöt²⁰⁶, jotka koskevat sopimusvelvoitteita eivät voi estää kuluttajasta vetoamasta kotimaansa tarjoamaan kuluttajansuojaan.²⁰⁷ EU:ssa tehtyjen eurobarometritutkimusten mukaan yleensä ottaen eurooppalaisten kauppiaiden kuluttajansuojalainsäädännön tietämys ei ole niin kiitettävää kuin on uskottu. Kuvaavaa on se, että kun 83 prosenttia EU:n kauppiaista koki tuntevansa kuluttajansuojasääntöjen sisällön hyvin, ainoastaan 23 prosenttia heistä osasi vastata oikein etämyyntiä koskevaan kysymykseen harkinta-ajan pituudesta.²⁰⁸

---

¹⁹⁸ Vihreä kirja kuluttajansuojaa koskevan yhteisön säännösten tarkistamisesta, KOM(2006)744, s. 6.

¹⁹⁹ Ehdotus direktiiviksi kuluttajien oikeuksista, KOM(2008)614.

²⁰⁰ KOM(2009)557.

²⁰¹ Ehdotus direktiiviksi kuluttajan oikeuksista, KOM(2008)614, s. 14.

²⁰² Vihreä kirja kuluttajansuojaa koskevan yhteisön säännösten tarkistamisesta, KOM(2006)744, s. 7.

²⁰³ Savia, 2008, s. 371.

²⁰⁴ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, 30.3.2010, artikla 114.

²⁰⁵ KOM(2008)614.

²⁰⁶ Asetus (EY) N:o 593/2008 sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista.

²⁰⁷ KOM(2008)614, s. 2.

²⁰⁸ Kuluttajamarkkinoiden tulostaulu – kuluttajat kotonaan sisämarkkinoilla: Vähittäiskaupan sisämarkkinoiden yhdenmisen seuranta ja jäsenvaltioiden kuluttajaympäristön vertailu, s. 1.

Komissio esitteli vuonna 2005 kaksi vaihtoehtoa kuluttajansuojaa koskevien oikeussäätöjen uudistamiseksi. Alakohtaisessa lähestymistavassa direktiivit uudistettaisiin kukin yksitellen tai vaihtoehtoisesti laaja-alaisemmassa lähestymistavassa yksi tai useampi puitesäädös sääntelisi kuluttajansuojaa yleisemmällä tasolla.²⁰⁹ Komissio on antanut ehdotuksen direktiiviksi kuluttajan oikeuksista. Uuden direktiivin tavoitteena on kuluttajasääntelyn yksinkertaistaminen ja ajantasaistaminen muutostarpeita vastaavaksi. Komissio aloitti sääntelyn uudelleenarvioinnin vuonna 2004. Euroopan parlamentti antoi vuonna 2007 päätöslausuman, jossa se suositteli sääntelymenetelmänä laaja-alaista direktiiviä. Kyse olisi tällöin kohdennetusta täydestä yhdenmukaistamisesta.²¹⁰ Toisin kuin aikaisemmissa kuluttajansuojaa koskevissa direktiivissä, uudessa ehdotetussa direktiivissä ei säänneltäisi suojan vähimmäistasoa, vaan kyse olisi täydestä yhdenmukaistamisesta. Näin ollen jäsenvaltiot eivät voisi kansallisissa lainsäädännöissään saattaa voimaan direktiivistä poikkeavaa kuluttajansuojaa.²¹¹ Komission mukaan on tärkeää toissijaisuusperiaatteen mukaisesti luoda hyvä tasapaino yritysten kilpailukyvyyn ja kuluttajansuojan välille. Samalla tulee varmistaa, että sisämarkkinat toimivat moitteettomasti.²¹² Korkea kuluttajansuojataso olisi samalla Euroopan perusoikeuskirjan mukainen tavoite.²¹³ Uutta direktiiviä tulee arvioida uudelleen, mikäli sisämarkkinaesteitä ilmenee.²¹⁴

Kaavailtu uusi kuluttajien oikeuksia koskeva direktiivi korvaisi nykyiset neljä kuluttajansuojadirektiiviä.²¹⁵ Nämä neljä direktiiviä ovat: muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskeva direktiivi²¹⁶, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annettu direktiivi²¹⁷, etäsopimuksia koskeva direktiivi²¹⁸ sekä kulutustavaroiden kauppaa ja niihin liittyviä takuita koskeva direktiivi.²¹⁹ Yhdenmukaistaminen koskisi esimerkiksi tietoja, joita annetaan ennen sopimuksen tekemistä ja sen täyttämistä.²²⁰ Voidaan kuitenkin todeta, että esimerkiksi direktiivi 1999/44 on edustanut aikoinaan omalla tavallaan merkittävää askelta kohti kuluttajansuojaa koskevien lakien yhtenäistämistä. Toisaalta säädöstä on myös kritisoitu sen turhan monimutkaisista sanamuodois-

---

²⁰⁹ Komission kertomus, ensimmäinen edistymistä käsittelevä vuosikertomus Euroopan sopimusoikeudesta ja yhteisön säännösten tarkistamisesta, KOM(2005)456.

²¹⁰ KOM(2008)614, s. 3.

²¹¹ KOM(2008)614, s. 3.

²¹² KOM(2008)614.

²¹³ Euroopan unionin perusoikeuskirja, 30.3.2010, artikla 38.

²¹⁴ KOM(2008)614, s. 20.

²¹⁵ KOM(2009)557.

²¹⁶ Direktiivi 85/577/ETY muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvotelluista sopimuksista.

²¹⁷ Direktiivi 93/13/ETY kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista.

²¹⁸ Direktiivi 1997/7/EY etäsopimuksista.

²¹⁹ Direktiivi 1999/44/EY kulutustavaroiden kaupasta ja niihin liittyvistä takuista.

²²⁰ KOM(2008)614, s. 13.

ta.²²¹ Uutta kuluttajansuojadirektiiviä varten laadittiin vihreä kirja. Siinä kävi ilmi, että haastatellut kuluttajien ja yritysten edustajat toivoisivat sellaista lainsäädäntövälinettä, joka yhdenmukaistaisi täysin jäsenvaltioiden lait ja joka ulottuisi soveltamisalallaan sekä kotimaiseen että ulkomaiseen kauppaan. Toisaalta alakohtaisia direktiivejä²²² tulisi myös ottaa uudelleentarkastelun kohteeksi. Suoranaista sääntelyn tiukentamista ja yhdenmukaisten käsitteiden käyttöönottamista myös toivottiin. Sopimusehdoista tulisi laatia mustan ja harmaan listan ehdot.²²³

Uudella palveludirektiivillä pyrittäisiin estämään kuluttajien syrjintä heidän asuinpaikkansa perusteella.²²⁴ Tavoiteltu yhtenäinen kuluttajansuojasäännöstö varmistaisi kaikille unionin kuluttajille korkean suojelutason. Yritykset voisivat myydä tuotteitaan kuluttajille kaikissa 27 jäsenvaltiossa samojen kuluttajansuojasääntöjen nojalla. Tiedotusmateriaaleja ja vakiosopimusehtoja ei tarvitsisi vaihtaa jäsenvaltioittain.²²⁵ Komission mukaan yhtenäisen ja korkeatasoisen kuluttajansuojalainsäädännön luominen unionin alueelle tukee sisämarkkinoiden toimintaa.²²⁶ Toisaalta sääntely ei yksistään ole riittävä keino varmistamaan kuluttajien edun toteutumista. Kaikkia konkreettisia eurooppalaisiin kuluttajiin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia tulee seurata tarkasti. Toisaalta taloudellisten seikkojen ohella sosiaaliset seikat on myös otettava huomioon sisämarkkinoiden yhdyntymisessä.²²⁷ EU:n 27 jäsenvaltion muodostamaan kokonaisuuteen mahtuu erilaisia yhteiskuntia taloudellisine ja kulttuurisine seikkoineen.

Sopimattomat kaupalliset menettelyt

Sähköisessä toimintaympäristössä yritysten harhaanjohtavat käytännöt vaikuttavat kuluttajiin nopeammin ja raskaammin kuin perinteisessä toimintaympäristössä. Harhaanjohtavuus voi koskea esimerkiksi sopimusehtoja.²²⁸ Sopimattomia kaupallisia menettelyitä koskevissa kansallisissa laeissa on jäsenvaltioiden välillä huomattavia eroja. Nämä erot voivat aiheuttaa merkittäviä kilpailun vääristymiä haitaten sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Epävarmuus sovellettavista säännöistä luo esteitä sisämarkkinoille. Elinkeinonharjoittajille aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia ja kuluttajien luottamus sisämarkkinoita kohtaan heikentyy heidän ollessaan epävarmoja omista oikeuksistaan

---

²²¹ D'Sa, 2001, s. 312.

²²² Ehdotuksessa mainitaan esimerkiksi pakettimatkadirektiivi ja aikaosuusdirektiivi.

²²³ KOM(2008)614, s. 4.

²²⁴ KOM(2009)557.

²²⁵ KOM(2009)557.

²²⁶ Direktiivi 2005/29/EY, 1 artikla.

²²⁷ Communication from the Commission: Monitoring consumer outcomes in the single market: the Consumer Markets Scoreboard, s.2.

²²⁸ Meglena Kuneva, European Consumer Commissioner, 12.11.2009.

markkinoilla.²²⁹ Niin yritysten kuin kuluttajienkin keskuudessa on epäselvyyttä siitä, mitä lakeja sovelletaan sellaisiin sopimattomiin kaupallisiin menettelyihin, jotka vahingoittavat kuluttajien taloudellisia etuja.²³⁰

Direktiivi sopimattomista kaupallisista menettelyistä²³¹ edustaa uudenlaista kuluttajansuojaa koskevaa EU-lainsäädäntöä. Sen voidaan katsoa pyrkivän sekä poistamaan sääntelystä johtuvia esteitä että lisäämään kuluttajien luottamusta markkinoita kohtaan. Kyse on kohdennetusta täysharmonisoinnista.²³² Täysharmonisoinnin oikeusperusta löytyy perustamissopimuksen 114 artiklasta.²³³ Jäsenvaltioiden lainsäädäntöä voidaan lähentää kun se on tarpeen EU:n sisämarkkinoiden toteutumiseksi.²³⁴ Jotta direktiivin säännökset toteutuisivat käytännössä tarkoitetulla tavalla, on tarpeen varmistaa, että direktiivi pannaan täytäntöön yhdenmukaisesti unionin alueella. Komissio on antanut vuonna 2009 ohjeet, joissa on käyty läpi direktiivin tiettyjä käsitteitä. Tarkoituksena on huolehtia siitä, että säännöksiä tulkittaisiin ja sovellettaisiin eri jäsenvaltioissa yhdenmukaisella tavalla.²³⁵ Direktiivissä säädetään harhaanjohtavista ja aggressiivisista menettelyistä. Lisäksi on säädetty menettelyistä, jotka ovat kiellettyjä kaikissa olosuhteissa. Nämä ovat siis mustaan listaan kuuluvia menettelyitä.

Alv-raportointivelvollisuus

Arvonlisävero kuuluu kulutusverojen ryhmään. Verotus koskee tavaroiden ja palveluiden kuluttamista.²³⁶ Jäsenvaltioiden verosäännöt eivät saa muodostua neljän perusvapauden esteeksi EU:n sisämarkkinoilla.²³⁷ EU:n jäsenvaltioilla on suveriniteetti välittömien verojen suhteen. Verotusta koskevista oikeussäännöistä päättävät EU ja jäsenvaltiot yhdessä. Näin ollen kukin 27 jäsenvaltiosta säätää itse kansallisessa lainsäädännössään veroista. EU:n verotusvalta astuu kuvaan silloin, kun sen on tarpeen EU:n sisämarkkinoiden toteutumisen kannalta. Toissijaisuusperiaatetta kunnioittaen EU yhtenäistää jäsenvaltioiden verolakeja ainoastaan, mikäli jäsenvaltioiden omat toimenpiteet eivät ole riittäviä yhtenäistämään lainsäädäntöä. Koska kullakin jäsenvaltiolla on kansallinen verojärjestelmänsä, ristiriidat kansallisten verolakien välillä ovat mahdollisia.²³⁸ Toisaalta verotusta pyritään

---

²²⁹ Direktiivi 2005/29/EY, 1 artikla.

²³⁰ Direktiivi 2005/29/EY, 1 artikla.

²³¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY.

²³² Savia, 2008, s. 373.

²³³ Entinen EY 95 artikla.

²³⁴ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, 30.3.2010.

²³⁵ KOM(2009)557.

²³⁶ Linnakangas, 2008, s. 1.

²³⁷ Helminen, 2008, s. 31.

²³⁸ Helminen, 2008, s. 26-27.

yhtenäistämään unionin alueella niin positiivisella kuin negatiivisella integraatiolla. Positiivinen integraatio merkitsee EU:n toimielinten aikaansaamaa sääntelyn yhtenäistämistä. Negatiivinen integraatio puolestaan tarkoittaa jäsenvaltioiden kansallisten verolakien sisältämien EU-oikeuden kanssa ristiriidassa olevien sääntöjen poistamista.²³⁹ Arvonlisäverotuksen tulee kunnioittaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta. Vuonna 1993 luotiin järjestelmä, jossa verotukselliset rajat poistettiin EU:ssa. Jäsenvaltioiden arvonlisäverojärjestelmien yhteinen veropohja on määritelty direktiivillä²⁴⁰. Direktiivin tarkoitus on ollut ohjata jäsenvaltioita mahdollisimman yksityiskohtaisesti kansallisten arvonlisäverolakien säätämistä. Toisaalta jäsenvaltioille on jätetty mahdollisuus säätää poikkeuksia ottaen huomioon kunkin maan omat erityiset olosuhteet.²⁴¹

Sisämarkkinoiden yhdentymistä on haitannut jäsenvaltioiden keskenään poikkeavat säännöt koskien arvonlisäveron sisältävä laskuja. On katsottu, että kyseisiä sääntöjä täytyy yhdenmukaistaa, yksinkertaistaa ja nykyaikaistaa. Komission laatiman toimintaohjelman mukaisesti yritysten hallinnollista rasitusta tulee alentaa kaiken kaikkiaan 25 prosenttia vuoteen 2012 mennessä. Koska on olemassa useita, eri laskutusvaihtoehtoja, järjestelmä on epäselvä. Tämän katsotaan aiheuttaneen sen, ettei sähköinen laskutus ole saavuttanut laajempaa suosiota. Poikkeavuudet säännöissä ovat aiheuttaneet hallinnollista raskautta ja sitä kautta vaikuttaneet negatiivisesti innovaatioon ja kasvuun unionin alueella.²⁴² Arvonlisäverotusta koskevan sääntely-ympäristön raskaus on aiheuttanut jopa arvonlisäverotuksen alaisen yritystoiminnan harjoittamisen välttämistä muissa jäsenvaltioissa. Yritykset saattavat siis kieltäytyä myymästä tuotteita toisten jäsenvaltioiden kuluttajille verotuksellisista syistä.²⁴³ Arvonlisäverotus aiheuttaa yrityksille ylimääräistä vaivaa, sillä heidän tulee rekisteröityä kaikissa niissä maissa, joissa heidän vuosimyyntinsä menee yli tietyn määritellyn rajan. Arvonlisäverokannat ja vuosimyyntirajat poikkeavat eri jäsenvaltioissa. Komissio on laatinut ehdotuksen, jonka mukaisesti tulisi luoda yhden luukun järjestelmä. Tällöin yritykset voisivat hoitaa alv-velvollisuudet kotimaassaan. Kotimaiset ja ulkomaiset verkkokauppiat ovat alv:n sisältämän laskun suhteen eriarvoisessa asemassa. Kotimaisen kauppiaan ei tarvitse näyttää täydellistä alv:n sisältävää laskua, mutta ulkomaisten kauppiaiden tulee näin menetellä. Ehdotuksen toteutuessa johonkin tiettyyn jäsenvaltioon sijoittautumattoman yrityksen ei tarvitsisi siellä rekisteröityä tai jättää alv-ilmoitusta. Koko EU:n alueella olisi voimassa 150 000 euron vuosimyyntiraja. Komission eh-

---

²³⁹ Helminen, 2008, s. 31.

²⁴⁰ Direktiivi 2006/112/EY EY:n yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä.

²⁴¹ Myrsky, 2008, s. 240.

²⁴² Ehdotus direktiiviksi yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä annetun direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta laskutussääntöjen osalta, KOM(2009)21.

²⁴³ Ehdotus neuvoston direktiiviksi direktiivin 77/388/ETY muuttamisesta arvonlisäverovelvoitteiden yksinkertaistamiseksi, KOM(2004)728.

dotus koskee yksinkertaistetun alv:n sisältämää laskua. Näin ollen alv-velvollisuuden täyttäminen ei olisi niin raskasta.²⁴⁴

Komissio järjesti laskutustutkimuksen vuonna 2007. Tutkimuksen tehtävänä oli kartoittaa sähköisen laskutuksen yleisyyttä ja sitä, minkälaisia poikkeavia sääntöjä kussakin jäsenvaltiossa on laskutusdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon johdosta. Lisäksi arvioitiin ne vaikeudet, joita yritykset kohtaavat sähköisen laskutuksen kohdalla. Tarkoituksena oli myös laatia suosituksia oikeussääntöjen yhdenmukaistamisesta ja ajantasaistamisesta. Alv-sääntöjen yhdenmukaistamisen tärkeyttä korosti havainto, jonka mukaan saattamalla kaikki laskut sähköisiksi, saavutettaisiin peräti 18 miljardin euron arvoinen säästö keskipitkällä aikavälillä. Yksinkertaistamisstrategian avulla tavoitellaan yritysten kilpailukyvyyn kohentamista.²⁴⁵ Alv-direktiivissä säädetään laskutusta koskevista ilmoitusvelvollisuuksista. Velvollisuudet koskevat miltei kaikkia eurooppalaisia yrityksiä. Tiukka alv-vaatimusten noudattaminen ei edesauta sähköisen laskutuksen yleistä käyttöönottoa. Yritysten kohdalla tämä näkyy ylimääräisinä kustannuksina ja tehottomana toimintana ottaen huomioon teknologian tuomat mahdollisuudet kustannussäästöihin. Sähköisten ja perinteisten laskujen tulisi olla samalla viivalla verotuksen suhteen. Sähköisten laskujen tieltä tulee poistaa kaikki lainsäädännölliset estetekijät. Yhtenäisen laskutusmenettelyn aikaansaamiseksi perustettiin vuonna 2008 unionin alueelle yhtenäinen eurooppalainen maksualue.²⁴⁶

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu

Nykyiset sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskevat oikeussäännöt aiheuttavat ylimääräistä hallinnollista vaivaa yrityksille. Tässäkään yhteydessä direktiivin täytäntöönpano eri jäsenvaltioissa ei ole ollut yhdenmukaista. Näin ollen EU:n alueella on erilaisia sääntöjä sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskevasta rekisteröinnistä ja raportoinnista. Lisäksi maksut vaihtelevat jäsenvaltioittain.²⁴⁷ Sähkö- ja elektroniikkalaiteromuun liittyvät tekniset, oikeudelliset ja hallinnolliset ongelmat rasittavat markkinatoimijoita ja hallintoa ylimääräisten kustannusten muodossa. Epäsuhtaiset markkinaolosuhteet, kilpailun vääristyminen, hallinnollinen taakka ja ympäristön kärsiminen ovat seurausta mainituista ongelmista.²⁴⁸ Tuotteiden ja niiden luokitteluun liittyy epäselvyyttä. Jäsenvaltiot tulkitsevat säännöksiä keskenään poikkeavin tavoin. Vaikka 65 prosenttia sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta

---

²⁴⁴ KOM(2009)557.

²⁴⁵ KOM(2009)21.

²⁴⁶ KOM(2009)21.

²⁴⁷ KOM(2009)557.

²⁴⁸ Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi, sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta, KOM(2008)810.

musta kerätään erikseen, alle puolen käsittely ja siitä raportointi toteutuu direktiivin säännösten mukaisesti. On huolestuttavaa, että loput romusta saatetaan käsitellä säännösten vastaisesti ja jopa kuljettaa laittomasti EU:n ulkopuolisiin maihin. Lisäksi jäsenvaltiot valvovat direktiivin täytäntöönpanoa puutteellisella tavalla. Direktiivin soveltamisalaa ja tulkinnan sisältöä tulee tarkentaa, jotta epäselvyydet eivät toisi esteitä sisämarkkinoille.²⁴⁹

Komissio on järjestänyt tutkimuksen, jossa on selvitetty sähkö- ja elektroniikkaromua koskevan sääntelyn vaikutuksia. Erityisen tarkastelun kohteena olivat tuottajan vastuun, romun hallinnointi, sekä vaikutukset innovaatioon ja kilpailuun. Komissio on laatinut ehdotuksen, jonka mukaan aikaisempaa direktiiviä tulisi muuttaa yksinkertaisempaan suuntaan. Jäsenvaltioiden rekisteröintiä ja raportointia koskevat rekisterit tulisi saada keskenään toimiviksi. Käytännössä tämä merkitsisi, että sähkö- ja elektroniikkaromun tuottaja voisi rekisteröityä yhdessä jäsenvaltiossa, eikä rekisteröintiä tarvitsisi tehdä kussakin toimintavaltiossa erikseen.²⁵⁰ Samalla kun hallinnollista puolta tulee keventää, ympäristönsuojelun tasosta ei saa luistaa. Yritysten rekisteröinti- ja raportointivelvollisuuksia tulee yhdenmukaistaa.²⁵¹ Lissabonin strategian yhteydessä mainitut sääntelyn yksinkertaistaminen, tehostaminen ja selkeyttäminen ovat relevantteja myös sähkö- ja elektroniikkalaiteromun yhteydessä.²⁵²

Tekijänoikeusmaksut

Informaatioyhteiskunnan kehitys on luonut uusia haasteita tekijänoikeuksille. Kyse on siitä, että tiedonkäsittely on digitalisoitunut.²⁵³ Oikeuskäytännössä on pohdittu juuri tämän yhteiskunnallisen kehityksen ja tekijänoikeuksien välistä suhdetta. Tekijänoikeuksien suojan tason tulisi olla myös sähköisessä yhteiskunnassa asianmukainen. Toisaalta normaalia teknologian toimintaa ja kehitystä ei saisi häiritä. Koska tekninen kehitys on tuonut samalla suotuisia mahdollisuuksia lainvastaiselle tekijän teoksien valmistamiselle, tulee tekijänoikeuden antaman suojan pysyä kehityksen tahdissa.²⁵⁴ Tekijänoikeudella annetaan suojaa kirjallisille ja taiteellisille teoksille.²⁵⁵ Tekijänoikeus käsittää laajassa mielessä teoksille annettavan suojan ohella myös lähioikeudet. Suppeassa mielessä se

---

²⁴⁹ KOM(2008)810.

²⁵⁰ KOM(2009)557.

²⁵¹ KOM(2008)810.

²⁵² Komission tiedonanto ”Suunnitelma yhteisön lainsäädännön yksinkertaistamiseksi”.

²⁵³ Karhu, 2009, s. 75.

²⁵⁴ Asia C-5/08 Infopaq International A/S vastaan Danske Dagblades Forening. Højesteretin esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 12.2.2009.

²⁵⁵ Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta.

käsittää vain kirjallisille ja taiteellisille teoksille annettavan suojan.²⁵⁶ Lähioikeudet puolestaan suojaavat tekijänoikeuksille läheistä sukua olevia oikeuksia. Lähioikeudet muodostavat kirjavan joukon erilaisia oikeuksia, esimerkkinä voidaan mainita esittävän taiteilijan suoja, kuvataallenteen suoja ja äänitallenteensuoja.²⁵⁷ Tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia koskevalla sääntelyllä pyritään suojelemaan tekijöitä, esittäjiä, tuottajia, kuluttajia, kulttuuria, teollisuutta ja suurta yleisöä. Tarkoituksena on ollut luoda tehokas ja täsmällinen järjestelmä.²⁵⁸

Tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia koskevien oikeussääntöjen lähentämisen on katsottu lisäävän oikeusvarmuutta. Suojaamalla henkistä omaisuutta edistetään luovuuteen ja innovaatioon kohdistuvia investointeja. Tämän katsotaan vaikuttavan positiivisesti Euroopan teollisuuden ja kilpailukyvyn kasvuun. Samalla voidaan vaikuttaa työllisyyteen ja uusien työpaikkojen aikaansaamiseen. Yleinen tekninen kehitys on lisännyt luomisen, tuotannon ja hyödyntämisen keinoja. Oikeussäännöt tulisi mukauttaa ja saattaa ajantasaisiksi vastaamaan taloudellisia tosiseikkoja. Jäsenvaltiot ovat kansallisella sääntelyllä pyrkineet ratkaisemaan teknisiä haasteita. Kansallisten oikeussääntöjen poikkeavuudet ovat merkinneet suojan tasoon liittyviä eroavaisuuksia. Tämä on puolestaan haitannut tuotteiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta. Tietoyhteiskunnan jatkaessa kehittymistään oikeussääntöjen erot ja epävarmuudet samalla kasvavat. Oikeudelliset esteet voivat vaikeuttaa suurtuotannon etujen saatavuutta tuotteiden ja palvelujen keskuudessa. Toisaalta tuotteiden ja palvelujen erityisominaisuudet tulisi huomioida.²⁵⁹ Sähköisesti myytävät hyödykkeet ovat usein sellaisia, joihin sovelletaan tekijänoikeuksia tai lähioikeuksia koskevia säännöksiä. Toisaalta kaupattavat hyödykkeet voivat olla tavaramerkkisuojan alaisia tuotteita. Sähköinen toimintaympäristö nostattaa immateriaalioikeudellisia ongelmia. Sähköisessä ympäristössä tuotteita voi olla helpompi kopioida laittomasti.²⁶⁰

Jäsenvaltiot voivat säätää tiettyjä poikkeuksia ja rajoituksia koskien tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia. Kansainvälisiä velvoitteita ei kuitenkaan saa loukata. Poikkeuksien ja rajoitusten sääntelyssä tulisi ottaa huomioon sähköinen toimintaympäristö sekä poikkeuksien ja rajoitusten korostunut taloudellinen merkitys tällaisessa uudenaikaisessa toimintaympäristössä. Samalla poikkeusten ja rajoitusten soveltamisala kapenee.²⁶¹ Toisaalta sähköisten markkinoiden yhdentymistä ja toimivuutta

---

²⁵⁶ Karhu, 2009, s. 83-84.

²⁵⁷ Haarmann, 2005, s. 256.

²⁵⁸ Direktiivi 2001/29/EY tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa.

²⁵⁹ Direktiivi 2001/29/EY.

²⁶⁰ Pöysti, 1999a, s. 116-117.

²⁶¹ Direktiivi 2001/29/EY.

voivat hankaloittaa jäsenvaltioiden poikkeavat lissensiointikäytännöt ja tekijänoikeussäännöt. Näin ollen musiikkia myyvien verkkokauppojen voi olla hankalaa toimia kaikkialla Euroopan unionin alueella.²⁶²

Maksujärjestelmät

Maksupalveluiden yhteismarkkinat ovat avainasemassa ajatellen sisämarkkinoiden yleistä toimivuutta. Toimivat maksujärjestelmät ovat edellytys sähköisten sisämarkkinoiden kehittämiseksi. Jäsenvaltioiden maksujärjestelmiä koskevat lait ovat keskenään poikkeavat ja EU:n alueelta löytyy 27 erillistä maksupalvelumarkkina-alueita. Koska maksupalveluista puuttuu yhdenmukaisuus unionin alueella, markkinat eivät ole esteettömät. Sekä sääntely- että organisointikehykset ovat kussakin jäsenvaltiossa omanlaisensa. Oikeudelliselta sääntelyltä edellytetään puolueettomuutta, ajantasaisuutta ja yhdenmukaisuutta. Muutostyökaluilla voitaisiin lisätä järjestelmän turvallisuutta, tehokkuutta ja edullisuutta. Oikeudelliselta kehykseltä ei ole kuitenkaan vaadittu kaikenkattavuutta. Säädöksen soveltamisalaa rajoitetaan tarkoituksenmukaisella tavalla.²⁶³

Oikeussääntöjen tehon täytäntöönpano

Euroopassa on 493 miljoonaa kuluttajaa. Lissabonin toimintaohjelman sisältämät tavoitteet eli kasvun, työllisyyden ja kilpailun lisääminen edellyttävät komission mukaan kuluttajien taloudellisen merkityksen ymmärtämistä. Tavaroiden ja palveluiden kuluttaminen tuo Euroopan unionin alueella rahaa, joten on tärkeää varmistaa, ettei kuluttamiselle ole esteitä.²⁶⁴ Jotta yhteismarkkinoiden edut toteutuisivat käytännössä, tulee panostaa oikeussääntöjen tehokkaaseen täytäntöönpanoon. On havaittu, että oikeussääntöjen täytäntöönpano vaihtelee selvästi jäsenvaltiosta toiseen. Näin ollen tilanteen korjaamiseksi tarvitaan toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla täytäntöönpano olisi mahdollista yhtenäistää koko unionin alueella.²⁶⁵ Talouskriisistä toipumisessa tehokkaan oikeussääntöjen täytäntöönpanon merkitys korostuu entisestään. On muistettava, että ensiaskel tehokkaalle täytäntöönpanolle on yhtenäisen lainsäädännön luominen. Tehokas täytäntöönpano asettaa näin ollen itse sääntelylle edellytyksiä.²⁶⁶

---

²⁶² Online Commerce Roundtable Report on opportunities and Barriers to online retailing, s. 2.

²⁶³ Direktiivi 2007/64/EY maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 97/7/EY, 2002/65/EY, 2005/60/EY ja 2006/48/EY muuttamisesta ja direktiivin 97/5/EY kumoamisesta.

²⁶⁴ Tiedonanto kuluttajansuojaa koskevan yhteisön säännösten täytäntöönpanosta, KOM(2009)330.

²⁶⁵ KOM(2009)557.

²⁶⁶ KOM(2009)330.

Arvioitaessa oikeussäännösten tehokasta täytäntöönpanoa, on mielekästä käsitellä eurooppalaisen oikeusalueen käsitettä. Alun perin kyseinen käsite ilmensi EU:n ja sen jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä, tuomioiden täytäntöönpanoa ja oikeusapua koskevia oikeussääntöjä. Eurooppalainen oikeusalue pitää käsitteenä sisällään ajatuksen siitä, etteivät valtiorajat unionin alueella saa estää esimerkiksi tehokasta taloudellista kanssakäymistä ja viranomaisten harjoittamaa toimintaa.²⁶⁷ Eurooppalainen oikeusalue on tehnyt Euroopan unionista vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvan alueen. Yhtäläillä kuin itse oikeudellisen yhteistyön tulee olla tehokasta, yksilöiden oikeuksien tulee olla tehokkaita ja valtiorajat ylittäviä.²⁶⁸ Vaikka eurooppalainen oikeusalue onkin laaja-alainen käsite, se ei merkitse unionin yksinomaista toimivaltaa lainsäädäntövallan käyttäjänä. Pikemminkin on kyse siitä, että jäsenvaltioiden toimeenpanema oikeus on kaikilla oikeuden eri pinoilla yhtenäisempää. Ideatasolla on puhuttu *ius commune europaeum*'sta eli Euroopan yhtenäisestä oikeudesta.²⁶⁹ Eurooppalainen oikeusalue ei synny tyhjästä. Sen ylläpitäminen edellyttää jäsenvaltioiden omien oikeusjärjestysten välistä vuorovaikutusta ja tietojenvaihtoa. Tavoiteltaessa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta, jäsenvaltioiden viranomaisten välinen yhteistyö on aivan avainasemassa.²⁷⁰

Kuluttajamarkkinoiden kehittyessä eteenpäin ripeään tahtiin, samalla kuluttajat kohtaavat uusia haasteita. Niin myyntikanavat, tuotteet kuin palvelutkin kokevat eriytymistä. Markkinoilla toimiville yrityksille on viestitettävä, että oikeussääntöjen noudattamista valvotaan ja mahdolliset rikkomistapaukset havaitaan ja niistä rangaistaan.²⁷¹ Komissio on antanut selviä ehdotelmia tehokkaan oikeussääntöjen täytäntöönpanon aikaansaamiseksi. Yhteistyötä tulee lisätä aktiivisella panoksella, toiminnan tulee olla näkyvää ja avointa, eri maiden viranomaisten tulee jakaa osaamistaan ja markkinavalvontaa tulee kehittää. Olennaista on kuluttajien valistaminen hyvän tiedottamisen avulla. Kuluttajien on oltava tietoisia miten toimia mahdollisissa oikeuksien loukkaamistapauksissa.²⁷² Kuluttajansuojalainsäädännön tehokkaan ja yhtenäisen täytäntöönpanon aikaansaamiseksi jäsenvaltioiden keskinäinen yhteistyö on ehdottoman tärkeää. Koska aikaisempien täytäntöönpanotoimenpiteiden ei ole katsottu olleen riittäviä kuluttajien etujen varmistamiseksi, on katsottu tarpeelliseksi parantaa ja helpottaa kuluttajansuojasta vastaavien viranomaisten yhteistyötä. On selvää, että tehoton oikeussääntöjen täytäntöönpano jättää hyvänkin kuluttajansuojalainsäädännön sisällön tyhjäk-

---

²⁶⁷ Pöysti, 1999b, s. 10.

²⁶⁸ Pöysti, 1999b, s. 10.

²⁶⁹ Pöysti, 1999b, s. 11.

²⁷⁰ Pöysti, 1999b, s. 12.

²⁷¹ KOM(2009)330.

²⁷² KOM(2009)330.

si.²⁷³ Kuluttajansuojaa koskevan yhteistyöverkoston toiminta on osoittautunut joissakin tapauksissa toimimattomaksi. Ongelmana ovat olleet puuttuvat resurssit ja hallinnolliset valmiudet. Komission tasolla asiaan on kiinnitetty huomiota ja jäsenvaltioiden kanssa käytävää vuoropuhelua on harjoitettu.²⁷⁴ Kansallisten täytäntöönpanoviranomaisten yhteistyöverkosto pyrkii varmistamaan EU-kuluttajansuojalainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon.²⁷⁵ Tehostamalla kuluttajansuojaviranomaisten harjoittamaa kauppioiden valvontaa, voidaan lisätä kuluttajien yleistä luottamusta rajat ylittävään kaupantekoon. Kuluttajansuojaviranomaiset ovat tehneet säännöllisiä markkinavalvonta-toimia kuluttajansuojayhteistyöstä annetun asetuksen mukaisesti. Näiden tehoiskujen avulla kansallisten viranomaisten on ollut mahdollista varmistaa kuluttajansuojalainsäädännön noudattaminen ja tutkia mahdollisia sääntöjenvastaisuuksia.²⁷⁶

Palveludirektiivin 20 artiklan sisällön asianmukainen toteutuminen edellyttäisi erityisesti tehokasta täytäntöönpanoa. Komission mukaan kyseinen artikla on hyvin merkittävä rajat ylittävän sähköisen kaupan toimivuuden kannalta. Kyseisen artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava, etteivät yritykset kohtelee asiakkaita eri tavoin tai kieltäydy myymästä heille tuotteita heidän kansalaisuuden tai asuinpaikan perustella. Kyseinen artikla tähtää innovatiiviseen tapaan poistaa sisämarkkinaesteet.²⁷⁷ Täytäntöönpanon vaikuttavuus ei saisi missään olosuhteissa olla riippuvainen verkkokauppi-
aan tai kuluttajan sijoittautumisesta unionin alueella. Kuluttajien nauttiman suojelun ja oikeuksien tason tulisi olla samanlainen jokaisessa eri jäsenvaltiossa. Johtuen tämänhetkisestä tehottomasta oikeussääntöjen täytäntöönpanosta, kuluttajat eivät yleensä ottaen luota yhteismarkkinoiden takaamaan yhtenäisen suojan tasoon. Tehostamalla täytäntöönpanoa voidaan vaikuttaa tähän ongelmaan.²⁷⁸ Yritykset eivät saa harrastaa eri jäsenvaltioista kotoisin olevien kuluttajien syrjintää. Toisaalta lain mukaan ei ole kiellettyä asettaa objektiivisin perustein joitakin kuluttajiin kohdistuvia edellytyksiä.²⁷⁹ Komissio on antanut oikeussääntöjen tehokasta täytäntöönpanoa koskevia suosituksia.

Sisämarkkinoiden täytäntöönpano on kohdistanut kuluttajansuojaa koskevien oikeussääntöjen täytäntöönpanolle vaatimuksia. Kun täytäntöönpano on tehotonta, yritysten on mahdollista kiertää sääntöjä käyttämällä hyväksi unionin takaamaa sijoittautumisvapautta. Täytäntöönpanon laatu, yh-

---

²⁷³ Asetus N:o 2006/2004 kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanosta vastaavien kansallisten viranomaisten yhteistyöstä.

²⁷⁴ KOM(2009)330, s. 8.

²⁷⁵ Asetus N:o 2006/2004.

²⁷⁶ KOM(2009)557.

²⁷⁷ KOM(2009)557.

²⁷⁸ KOM(2009)330.

denmukaisuus ja sitä koskeva viranomaisten valtiorajat ylittävä yhteistyö ovat tärkeässä roolissa.²⁸⁰ Kuluttajansuojalainsäädännön tehokkaassa täytäntöönpanossa on otettu positiivisia edistysaskeleita. Kun vuonna 2009 ainoastaan 44 prosenttia Internetissä elektroniikkaa myyvistä verkkokauppiaista noudatti mainittuja oikeussäntöjä, vuonna 2010 vastaava prosenttilukema oli jo 84. Taustalla oli viranomaisten suorittama tehoisku, jossa haluttiin selvittää kuluttajien oikeuksia uhkaavat epäkohdat. Tehoiskussa selvitettiin esimerkiksi digitaalikameroiden, matkapuhelimien ja kannettavien musiikkisoittimien myynnin lainmukaisuutta. Uusin tehoisku on tehty urheilu- ja kulttuuritapahtumiin lippuja myyviin verkkosivuihin. Näistä 40 prosenttia on noudattanut oikeussäntöjä, mutta 60 prosentin kohdalla joudutaan tekemään tarvittavia jatkotoimenpiteitä.²⁸¹ Ehdotuksessa koskien uutta kuluttajansuojadirektiiviä on korostettu jäsenvaltioiden velvollisuutta huolehtia sääntöjen noudattamisesta riittävien ja tehokkaiden keinojen soveltamisen avulla.²⁸² Yhtenäiset täytäntöönpanotoimenpiteet, vuotuiset toimintasuunnitelmat, erilaisten työpajojen järjestäminen, avoimuuden ja näkyvyyden kehittäminen, osaamisen jakaminen ja kansainvälisen yhteistyön lisääminen ovat tärkeitä seikkoja.²⁸³

Tuomioistuinten ulkopuolinen riidanratkaisu

Ongelmana sähköisessä kaupankäynnissä on usein se, että mahdollisessa riitatilanteessa kuluttajat eivät tiedä kenen puoleen kääntyä tai mitä tehdä. Kyseinen ongelma korostuu erityisesti rajat ylittävässä sähköisessä kaupankäynnissä, riitatilanteen syntyessä ulkomaisen kauppiaan kanssa.²⁸⁴ Valtion rajat ylittävillä asioilla tarkoitetaan tilanteita, jossa ainakin yhden asianosaisen kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka on muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jonka tuomioistuimen käsiteltäväksi asia on saatettu.²⁸⁵ On havaittu, että esimerkiksi eri jäsenvaltioiden velkojilla on käytössään poikkeavia keinoja hakea saataviaan. Kaikille markkinoilla toimijoille tulisi tarjota yhtäläiset keinot oikeuksiensa toteutumisen varmistamiseksi. Viime kädessä hajanainen oikeussuojan saatavuus heijastuu myös kilpailuun sisämarkkinoilla.²⁸⁶ Sääntelykeinoksi eivät riitä kansalliset menetelmät, sillä ongelman ratkaisemiseksi tarvitaan koko unionin tasoista sääntelyä. Tavoitteet voidaan toteuttaa toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.²⁸⁷

---

²⁷⁹ KOM(2009)557.

²⁸⁰ Asetus (EY) N:o 2006/2004, kohta 2-3.

²⁸¹ Press Release: Kuluttajansuoja – useimmat elektroniikan internet-sivustot turvallisia, 16.9.2010.

²⁸² KOM(2008)614, artikla 41.

²⁸³ KOM(2009)330, s. 8-12.

²⁸⁴ KOM(2009)557.

²⁸⁵ Asetus (EY) N:o 861/2007 eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä, artikla 3.

²⁸⁶ Asetus (EY) N:o 861/2007.

Komission mukaan sähköinen kaupankäynti on yleensä ottaen osapuolten kannalta siinä määrin taloudellisesti vähäistä, että siihen liittyvät erimielisyydet olisi tarkoituksenmukaista ratkaista mahdollisimman kevein menettelyin ilman raskasta tuomioistuinprosessia. Rajat ylittävissä riidoissa on havaittu ongelmalliseksi saada tuomioita ripeästi ja ilman suuria kuluja. Nämä ongelmat heijastuvat yleisen oikeussuojan saatavuuteen.²⁸⁸ Jo Eurooppa-neuvoston kokouksessa vuonna 1999 korostettiin oikeussuojan saatavuuden merkittävyyttä ja vaihtoehtoisten sovitteluun tähtäävien riidanratkaisumenetelmien laatimisen tärkeyttä. Rajat ylittävissä riita-asioissa olisi hyvä luoda menetelmiä, joissa huomioidaan osapuolten erityispiirteet. Samalla menetelmien kehittämisessä tulisi hyödyntää viestintätekniikoita.²⁸⁹ Riitojenratkaisukeinoista tulisi kehittää sähköisiä ja sellaisia, jotka eivät edellytä osapuolista fyysistä läsnäoloa. Tuomioistuinten ulkopuolisissa riidanratkaisumenettelyissä tulisi samalla noudattaa keskeisiä prosessia koskevia oikeusperiaatteita: puolueettomuutta, avoimuutta, tehokkuutta ja oikeudenmukaisuutta.²⁹⁰ Yksinkertaisempi ja nopeampi keino vähäisissä vaatimuksissa istuisi paremmin riidanratkaisumenettelyksi valtion rajat ylittävissä verkkokauppa-asioissa. Samalla alennettaisiin riitojenratkaisusta aiheutuvia kuluja.²⁹¹ Komissio on antanut kaksi suositusta tuomioistuinten ulkopuolisesta riidanratkaisusta.²⁹² Komission mukaan kuluttajilla tulee olla pääsy tehokkaisiin ja yksinkertaisiin oikeussuojakeinoihin. Kuluttajariitoja tulisi pyrkiä lisäksi ratkaisemaan jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Jo vuonna 2008 laadittiin eEurope -toimintasuunnitelma, jossa käsiteltiin vaihtoehtoisia riidanratkaisukeinoja.²⁹³

Uusilla EU-tasoisilla menettelyillä on haluttu myös edesauttaa muutoksenhakua. Vuonna 2009 otettiin käyttöön vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely koskien rajat ylittäviä riitoja. Asioiden on koskettava korkeintaan 2000 euron suuruisia vaatimuksia. Taustalla on ollut halu luoda nopeampi ja yksinkertaisempi riidanratkaisumenettely sekä vähentää käsittelystä aiheutuvia kustannuksia. Sovittelun mahdollisuutta on haluttu tehostaa direktiivillä.²⁹⁴ ECC-verkosto auttaa eurooppalaisia kuluttajia tavoittamaan EU:ssa 400 keskenään vaihtoehtoista riidanratkaisuelintä. Komissio on perustanut sähköisen oikeuden portaalin ja julkaissut oppaan, joka koskee vähäisten vaatimusten menettelyä.²⁹⁵

---

²⁸⁷ Asetus (EY) N:o 861/2007.

²⁸⁸ Asetus (EY) N:o 861/2007.

²⁸⁹ Direktiivi 2008/52/EY tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

²⁹⁰ Komission suositus kuluttajariitojen sovitteluun osallistuvia tuomioistuinten ulkopuolisia elimiä koskevista periaatteista, K(2001)1016.

²⁹¹ Asetus (EY) N:o 861/2007 eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä.

²⁹² EYVL L 115, 17.4.1998 ja EYVL L 109, 19.4.2001.

²⁹³ Komission suositus kuluttajariitojen sovitteluun osallistuvia tuomioistuinten ulkopuolisia elimiä koskevista periaatteista, K(2001)1016.

²⁹⁴ Direktiivi 2008/52/EY tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

²⁹⁵ KOM(2009)557.

Toisaalta oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tulee säilyä tuomioistuimen ulkopuolisista riidanratkaisumenettelyistä huolimatta. Eräissä EU:n tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa tapauksessa pohdittiin sitä, onko yksilöllä oikeus suoraan Euroopan unionin perusoikeuskirjan²⁹⁶ nojalla saada asiansa käsitellyksi yleisessä tuomioistuimessa, vaikka kansallisen lainsäädännön mukaan ensin tulisi turvautua sovintoratkaisun etsimiseen tuomioistuimen ulkopuolelta. Tuomioistuin korosti, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusoikeuksilla ei ole ehdotonta luonnetta, vaan niitä voidaan rajoittaa suhteellisuusperiaatteen mukaisesti yleisen edun nimessä.²⁹⁷

Eri sääntelymallien välillä on eroja sääntöjen laatimisen suhteen. Sääntelymallien väliset erot heijastuvat myös itse oikeuksien toteuttamiseen riidanratkaisumenetelmien kautta. Sähköistä kaupankäyntiä koskevalle itsesääntelylle on ominaista se, että sen toimeenpano ei ole samalla tavalla pakottavaa kuin sääntelyn toimeenpano. Sääntöjen käytännön toimivuuden kannalta toimeenpanon tehokkuus ja sanktiot sääntöjen rikkomistapauksissa ovat keskeisiä seikkoja. Laaditut säännöt eivät ole riittäviä, mikäli oikeuksien hyödyntämistä ei kyetä varmistamaan. Puolueettomat riitojenratkaisumenetelmät varmistavat oikeuksien toteutumisen.²⁹⁸

Jakelusopimuksia koskevat vertikaaliset kilpailunrajoitukset

Vertikaalisista sopimuksista

Vertikaalisilla sopimuksilla tarkoitetaan sopimuksia eri jakelu- tai tuotantoportaalla toimivien yritysten välillä ja vertikaalisilla rajoituksilla puolestaan näihin sopimukseen sisältyviä kilpailunrajoituksia. Vastaavasti erotuksena vertikaalisista sopimuksista horisontaalisilla sopimuksilla tarkoitetaan sopimuksia samalla jakelu- tai tuotantoportaalla olevien yritysten välillä. Huomionarvoista on se, että vertikaalisissa sopimussuhteissa voi olla kysymys niin kilpailijoiden kuin keskenään eikilpailevien yritysten välisistä sopimussuhteista.²⁹⁹ Tavallisimpia vertikaalisia sopimustyyppisiä ovat esimerkiksi alihankinta-, franchising-, jakelu- ja edustussopimukset.³⁰⁰ Vertikaalisia sopimuksia käytetään yritysten keskuudessa niiden mukanaan tuomien kilpailuasemaa hyödyttävien seikkojen vuoksi. Vertikaalisilla sopimuksilla yritykset voivat sopia omia ja toistensa intressejä hyödyttä-

²⁹⁶ Euroopan unionin perusoikeuskirja, 30.3.2010, artikla 47.

²⁹⁷ Yhdistetyt asiat C-317/08, C-318/08, C-319/08 ja C-320/08 Rosalba Alassini vastaan Telecom Italia SpA (C-317/08) ja Filomena Califano vastaan Wind SpA (C-318/08) ja Lucia Anna Giorgia Iacono vastaan Telecom Italia SpA (C-319/08) ja Multiservice Srl vastaan Telecom Italia SpA (C-320/08). Giudice di pace di Ischian esittämä ennakkoratkaisupyyntö. 18.3.2010.

²⁹⁸ Repo, 2001b, s. 8.

²⁹⁹ Alkio, 2004, s. 224.

vistä järjestelyistä, jotka voivat näkyä esimerkiksi jakelusopimuksissa liiketoimien kustannuksien vähentymisenä. Toiseksi jakelun tehokkuus voi muillakin tavoin lisääntyä. Tällaisten järjestelyiden taustalla on tietysti perustaloustieteelliset näkökulmat, joissa markkinoilla toimivat tahot pyrkivät maksimoimaan tuottoa ja minimoimaan tappioita.³⁰¹

Tuote harvoin enää kulkeutuu suoraan sen tuottajalta kuluttajalle. Tuotteen kulku tuottajalta loppukäyttäjälle voikin olla hyvinkin pitkä ja siinä välissä tuote on voinut kulkea useamman tuotanto- ja jakeluportaan kautta. Tällainen kulku etenee vertikaalisesti ylemmältä portaalta alemmalle, ja sitä kautta kuluttajan käyttöön. Yritykset turvautuvat usein erilaisiin asiantuntijapalveluihin, kuten jakelijoihin ja näin ollen jakeluketju kasvaa tietysti pidemmäksi. Tällaisten vertikaalisten suhteiden laajentuessa niihin liittyvien kilpailua rajoittavien vaikutusten mahdollisuus ja merkitys kasvavat myöskin vastaavasti. Komission näkemyksen mukaan jakelualan markkinoiden säilyminen avoimena ja kilpailtuna edesauttaa samalla koko Euroopan hyvinvointia.³⁰² Kun vertikaalisia sopimuksia tarkastellaan kilpailuoikeuden kannalta, keskeistä on markkinoiden rakenne. Se määrittää, rajoittaa-ko sopimus kilpailua ja toisaalta, jos on näin, koituuko sopimuksesta kuitenkin sellaisia etuja, jotka ylittävät rajoituksesta aiheutuvat haitat.³⁰³

Kilpailunrajoitusten uudelleenarviointi sähköisillä markkinoilla

Komission mukaan Internet on ”*tehokas työkalu*”, joka voi toimia perinteisten myyntikeinojen rinnalla tehokkaampana asiakkaiden tavoittamiskeinona. Komission mukaan jokaisella jakelijalla tulisi lähtökohtaisesti olla oikeus Internetin käyttämiseen hyödykkeiden myynnissä.³⁰⁴ Komissio arvioi vuonna 2009 monia kilpailun osa-alueita ja huomioita saivat sähköiseen kaupankäyntiin liittyvät kilpailunrajoitukset. Samalla arvioitiin eri vertikaalisia kilpailunrajoituksia koskevia ryhmäpoikkeusasetuksia ja suuntaviivoja. Niiden arvioinnissa huomioitiin juuri lisääntynyt sähköinen kauppa. Taustalla oli joidenkin asetusten lähitulevaisuudessa tapahtuva voimassaoloajan päättymisen. Vertikaalisten sopimuksia koskevien asetusten lisäksi käsiteltiin lisäksi myös horisontaalisia sopimuksia, moottoriajoneuvoalaa ja vakuutusalaa koskevia asetuksia.³⁰⁵ Komissio antoi heinäkuussa 2009 vertikaalisia sopimuksia koskevasta ryhmäpoikkeusasetuksesta tehdyn luonnoksen ja suuntaviivat. Tämä tapahtui julkista kuulemistä varten. Komission lähtökohta oli kilpailusääntöjen säilyttäminen

---

³⁰⁰ Leivo, 1997, s. 157.

³⁰¹ Alkio, 2004, s. 261.

³⁰² EU:n kilpailupolitiikka, toimitus- ja jakelusopimuksia koskevat kilpailusäännöt, s.5.

³⁰³ Wijckmans, 2006, s. 89.

³⁰⁴ Suuntaviivat vertikaalisista rajoituksista, 2010/C 130/01.

olennaisilta osiltaan ennallaan. Mahdollisissa muutoksissa haluttiin ottaa huomioon yleinen markkinakehitys, ostajien markkinavoima ja kasvava verkkokauppa.³⁰⁶

Vertikaalisia kilpailunrajoituksia koskeva ryhmäpoikkeusasetus³⁰⁷ oli voimassa 31. toukokuuta 2010 saakka. Uusi ryhmäpoikkeusasetus³⁰⁸ tuli voimaan 1.6.2010 lähtien. Uuden ryhmäpoikkeusasetuksen säätämisen taustalla olivat aikaisemmasta asetuksesta saadut positiiviset kokemukset.³⁰⁹ Samalla aikaisempia kokemuksia voitiin hyödyntää uusien tarkennusten tekemisessä. Asetukseen tehtiin neljä keskeistä uutta täsmennystä. Tässä tutkielmassa käsitellään tarkemmin niitä muutoksia, jotka koskevat rajat ylittävää sähköistä kauppaa. Muut muutokset mainitaan vain lyhyesti. Ensinnäkin 30 prosentin markkinaosuusraja koskee nykyisin sekä myyjää että ostajaa. Aikaisemmin markkinaosuusraja koski ainoastaan myyjäpuolta. Toiseksi aktiivinen ja passiivinen sähköinen myynti on erotettu käsitteellisesti toisistaan. Kolmanneksi valikoivaa jakelua koskevia sääntöjä on täsmennetty. Neljänneksi aikaisemmin vakavana kilpailunrajoituksena pidettyä määrähinnoittelua voidaan uusien sääntöjen mukaan joissakin erikoistapauksissa pitää perustamissopimuksen 101 artiklan 3 kohdan mukaisesti sallittuna.³¹⁰ Tässä tutkielmassa käsitellään tarkemmin aktiivisen ja passiivisen sähköisen myynnin käsitteitä ja valikoivaa jakelua.

Aktiivisen ja passiivisen myynnin erottelu

Uudessa vertikaalisia kilpailunrajoituksia koskevassa ryhmäpoikkeusasetuksessa on määritelty sähköiseen kaupankäyntiin liittyvät aktiivisen ja passiivisen myynnin käsitteet tarkemmin. Samalla aikaisempien kokemusten synnyttämät muutostarpeet on otettu sääntelyssä huomioon. Komission antamissa asetusta koskevissa uusissa suuntaviivoissa erotellaan ensimmäistä kertaa aktiivinen sähköinen jakelu ja passiivinen sähköinen jakelu. Erottelussa olennaista on kilpailunrajoitusten sallittavuuden määrittäminen. Aktiivista sähköistä jakelua voidaan rajoittaa kun taas passiivista sähköistä jakelua ei voida rajoittaa. Komission suuntaviivoista löytyy käytännön esimerkkejä aktiivisen ja passiivisen myynnin muodoista.³¹¹ Aktiivinen sähköinen myynti voi tarkoittaa esimerkiksi tilanetta, jossa hyödykkeen valmistaja ottaa tietyllä alueella tai yksittäiseen asiakkaaseen yhteyttä lähettämällä sähköpostia oma-aloitteisesti ilman asiakkaan erillistä pyyntöä. Aktiivinen myynti voi

---

³⁰⁵ Komission kertomus, kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus, SEK(2010)666, s. 18.

³⁰⁶ SEK(2010)666, s. 18.

³⁰⁷ Asetus N:o 2790/1999 EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin.

³⁰⁸ Asetus N:o 330/2010 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tiettyihin vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin.

³⁰⁹ Asetus N:o 330/2010.

³¹⁰ Asetus N:o 330/2010.

myös ilmetä Internet-mainonnan kohdistamisena erityisesti tietyille alueelle tai tietyille asiakkaille. Valmistajalla on lain mukaan oikeus rajoittaa aktiivista myyntiä. Toisin sanoen valmistaja saa rajoittaa jakelijaa myymästä aktiivisesti sellaiselle alueelle tai asiakasryhmälle, joka on jo varattu toiselle jakelijalle.³¹²

Sillä tavalla, miten Internetiä käytetään sähköisessä myynnissä, on merkitystä kilpailunrajoitusten sallittavuuden arvioinnin kannalta. Puhuttaessa verkkosivustojen käytöstä, kyse on yleensä passiivisesta myynnistä. Tämä johtuu siitä, että se on asiakkaiden kannalta kohtuullisena pidettävä tapavoittoa jakelija. Verkkosivustojen käytön vaikutukset voivat ulottua jakelijan oman myyntialueen tai asiakasryhmän ulkopuolelle. Tämä johtuu kuitenkin teknologiasta ja siitä, että Internetiin on kaikkialta yleensä ottaen helppo pääsy. Mikäli asiakas vierailee jakelijan verkkosivuilla ja ottaa yhteyttä jakelijaan ja tämä yhteydenotto johtaa myyntiin ja toimitukseen, kyse on passiivisesta myynnistä. Myynti on passiivista myös silloin, kun asiakas osoittaa haluavansa jakelijalta automaattisesti tietoa ja tämä johtaa myyntiin. Verkkosivuilla tai yhteydenpidossa käytettyjen kieli- vaihtoehtojen katsotaan itsessään olevan osa passiivista myyntiä.³¹³

Komissio on maininnut esimerkkejä sellaisista sopimuksista, jotka sisältävät passiiviseen myyntiin kohdistuvia vakavimpia rajoituksia. Ensinnäkin kielletty on sellainen sopimus, jossa (yksin)myyjän kanssa sovitaan siitä, että tämän tulee esimerkiksi asentaa verkkosivulleen automaattinen uudelleenreititys asiakkaiden siirtämiseksi valmistajan tai muiden (yksin)myyjien verkkosivuille tai muuten estää toisella (yksinmyynti)alueella sijaitsevia asiakkaita katselemasta verkkosivujaan. Kielletyksi kilpailunrajoitukseksi ei luokitella sitä, että sopimus koskee myös muiden jakelijoiden tai toimittajan verkkosivuille johtavien linkkien asentamista jakelijan verkkosivuille. Toiseksi kiellettyä on sellainen sopimus, jossa on sovittu (yksin)myyjän kanssa kuluttajien Internetissä tapahtuvien maksutapahtumien keskeyttämisestä tilanteissa, joissa kuluttajien luottokorttitiedoista käy ilmi osoite, joka ei ole kyseisen jakelijan (yksinmyynti)alueella. Kolmanneksi kiellettyä on sellainen sopimus, jossa jakelijan kanssa on sovittu siitä, että tämän on rajoitettava Internet-myyntin osuuden määrää kokonaisyntinnistään. Hyödykkeen toimittaja saa vaatia fyysisen liikkeensä tehokkaan toiminnan varmistamiseksi, että ostaja myy hyödykettä Internetin ulkopuolella vähintään tietyn absoluuttisen määrän. Vaadittu määrä voi perustua joko arvoon tai volyymiin. Toimittaja voi asettaa absoluuttisen määrän koskemaan kutakin ostajaa erikseen tai yhteisesti kaikkia ostajia. Vaatimuk-

---

³¹¹ Asetus N:o 330/2010.

³¹² Asetus N:o 330/2010.

³¹³ Komission suuntaviivat vertikaalisista rajoituksista, 2010/C 130/01.

sen taustalla täytyy kuitenkin olla objektiiviset perusteet. Tällaisena perusteena voi olla esimerkiksi ostajan maantieteellinen sijainti tai koko verkostossa. Toimittaja saa myös vaatia sopimuksessa toimittajan jakelumallin noudattamista. Jakelijan verkkomyynnille ei kuitenkaan saa asettaa rajoituksia. Neljänneksi kiellettyä on sellainen sopimus, jossa jakelijan kanssa sovitaan siitä, että tämän tulisi maksaa korkeampaa hintaa niistä hyödykkeistä, joita jälleenmyydään Internetissä kuin Internetin ulkopuolella myytävistä hyödykkeistä. Sallittua on puolestaan toimittajan ja ostajan keskinäinen sopimus kiinteästä maksusta. Tällaiset tilanteen rajoittaisivat hyödykkeen jakelijan mahdollisuuksia tavoittaa useampia erilaisia asiakkaita.³¹⁴

Valikoiva jakelu sähköisessä myynnissä

Kun yleensä ottaen jakelija ei välttämättä aseta erityisiä kriteerejä tuotteidensa jälleenmyyjälle, valikoivassa jakelussa jälleenmyyjät valitaan tiettyjen kriteerien perusteella.³¹⁵ Valmistaja voi lain mukaan vaatia, että jakelijoilla on oltava yksi tai useampi fyysinen liiketila eli myymälä tai näyttelytila. Tämä mahdollistaa kuluttajille tilaisuuden parempaan tuotteisiin testaamiseen ja tutustumiseen. Valmistaja voi asettaa tällaisen vaatimuksen sen edellytykseksi, että jakelija pääsee mukaan valikoivaan jakelujärjestelmään. Toisaalta tuotteen laadun ja luonteen tulee olla sellaiset, että perusteet valikoivalle jakelulle löytyvät.³¹⁶

Perustamissopimuksen 101 artikla

Keskeisimmät normit EU:n kilpailuoikeudessa sisältyvät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 ja 102 artikloihin. 101 artiklan mukaan (1-kohta) yhteismarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa, tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla, ja erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat: a) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja b) joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja c) joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä; d) joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasetelmaan asettavalla tavalla; e) joiden mukaan sopimuksen

---

³¹⁴ Komission suuntaviivat vertikaalisista rajoituksista, 2010/C 130/01.

³¹⁵ Goyder, 2009, s. 230.

syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen. (2-kohta) Tämän artiklan mukaan kielletyt sopimukset ja päätökset ovat mitättömiä. (3-kohta) Voidaan kuitenkin julistaa, että 1-kohdan määräykset eivät koske yritysten välistä sopimusta tai yritysten välisten sopimusten ryhmää, yritysten yhteenliittymän päätöstä tai yritysten yhteenliittymien päätösten ryhmää, yhdenmukaistettua menettelytapaa tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmää, joka osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä jättäen kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä: a) asettamatta asianomaisille yrityksille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi; b) antamatta näille yrityksille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia tuotteita.³¹⁷

V EU:N RAJAT YLITTÄVÄN SÄHKÖISEN KAUPAN SÄÄNTELYSTÄ

Sääntelyä koskevia näkökohtia

Sääntely tarkoittaa pääpiirteissään viranomaisten harjoittamaa yhteiskunnallisen kehityksen ohjaamista. Voidaan puhua myös juridisista mekanismeista. Sääntelyn oikeutus tulee omaksutuista sääntelypolitiikoista.³¹⁸ Toisaalta oikeusjärjestelmän tulee nauttia yleistä hyväksyttävyyttä.³¹⁹ Ilman yhteisiä oikeussääntöjä unionin alueella ei voida turvata oikeuksia ja vapauksia. Yhteistyö ja hyvä tahto ovat tärkeä lisä EU:n toimivuutta ajatellen, mutta yksistään ne eivät ole riittäviä.³²⁰ Sääntely toimii instrumenttina EU:n toimintapolitiikkojen ja kansalaisten odotusten täyttämiseksi. Sääntelyssä on tärkeää maksimoida hyödyt ja minimoida haitat. Sitä tarvitaan niin paikallisella, kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Eräänlaisena ongelmana voidaan nähdä sääntelystä aiheutuva hallinnollinen raskaus ja liiallinen byrokratia. EU:n säädösten määrä on kasvanut huimasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Toiseksi sääntely voi olla turhan yksityiskohtaista, kallista, liioiteltua, tarpeetonta, nopeasti vanhenevaa ja pahimmillaan toimia itseään vastaan.³²¹ Perinteisesti on katsottu, että mitä enemmän on olemassa säädettyä oikeutta, sitä vähemmän markkinoilla on vapautta. Sääntelyn oikeutus tulee nimenomaan siitä, että markkinat ovat epäonnistuneet vapauden

---

³¹⁶ Komission suuntaviivat vertikaalisista rajoituksista, 2010/C 130/01.

³¹⁷ EU:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artikla.

³¹⁸ Hyyryläinen, 1996, s. 2.

³¹⁹ Eriksson, 1999, s. 438.

³²⁰ Euroopan komissio, 2006, s. 2.

³²¹ Euroopan komissio, 2006, s. 3-5.

käyttämisessään. Toisaalta on havaittu, että perinteiset sääntelymenetelmät eivät ole aina onnistuneet. Uusille sääntelykeinoille on kysyntää.³²²

EU-tasoisien oikeussääntöjen määrän kasvaessa huimasti, sääntelystä on samalla tullut monimutkaisempaa. Tietyillä alueilla on pyritty muuttamaan sääntelyä selkeämmäksi, ymmärrettävämmäksi, ajantasaisemmaksi ja helppokäyttöisemmäksi.³²³ Ymmärrettävyyttä ja helppokäyttöisyyttä voidaan lisätä eri tavoin. Kodifioimalla voidaan yhdistää yhteen säädökseen eri aikana tehdyt säädösmuutokset. Samalla voidaan vähentää yksittäisten säädösten määrää ja poistaa eri säädöksistä löytyvät epä johdonmukaisuudet.³²⁴ Lainsäädäntöjen yhtenäistäminen EU:n tasolla ei välttämättä merkitse byrokratian moninkertaistumista. Pikemminkin yhteisillä oikeussäännöillä voidaan luoda yksinkertaisempi ja tehokkaampi järjestelmä. Uuden teknologian on katsottu olevan yksi yhteisiä sääntöjä edellyttävä ilmiö. Toisaalta byrokratian aiheuttajana voi olla itse asiassa kansallinen sääntely. Direktiivien kansallisessa täytäntöönpanovaiheessa voi tulla lisäyksiä ja direktiivin sisältämien vaatimusten ylittämisiä. Näin ollen pikemminkin kansallinen sääntely kuin EU-tason sääntely voi aiheuttaa byrokratiasta aiheutuvia kuluja.³²⁵

Lisääntynyt kansainvälinen rajat ylittävä sähköinen kauppa on tuonut mukanaan uusia oikeudellisia kysymyksiä. Vaikka itse Internetissä tapahtuvaan kauppaan voitaisiinkin käyttää samoja oikeussääntöjä kuin perinteiseen kauppaan, on huomioitava sen omat, erityiset ominaisuudet. Lainsäätäminen on kohdannut haasteita, koska samalla kun on huomioitava nopeasti etenevä teknologinen kehitys, itse kehitystä ei saisi häiritä. Tavoittelemalla teknologianeutraaliutta on yritetty tasapainotella oikeudellisten ongelmien ratkaisemisen ja teknologisen kehityksen vapauden välillä.³²⁶ Sääntelyä tulee tarkastella sen taustalla olevista tarpeista lähtien. Sähköisessä kaupankäynnissä sääntelyn kannustimena toimii kyseiseen kaupankäyntimuotoon sisältyvät odotukset kasvavasta taloudesta ja työllisyydestä. Sääntelyn tärkein tehtävä on karsia kaikki oikeudelliset esteet tavoitellun päämäärän tieltä. Koska tässä tapauksessa sääntelyn kohde on jatkuville muutoksille altis ja dynaaminen kokonaisuus, heijastuu tämä myös itse sääntelyyn. Jo olemassa olevia oikeussääntöjä tulee systematisoida ja tulkita uudessa valossa ja tarvittaessa uudet sääntelytarpeet tulee huomioida lainsäätämisen avulla.³²⁷

---

³²² Huovinen, 2007, s. 335-336.

³²³ Euroopan komissio, 2006, s. 11.

³²⁴ Euroopan komissio, 2006, s. 12.

³²⁵ Euroopan komissio, 2006, s. 5.

³²⁶ Kärkkäinen, 2005a, s. 21.

Sähköinen kaupankäynti on oikeussystemaattisesti sellainen kokonaisuus, joka ulottuu useille eri oikeudenaloille. Niin oikeudellista ohjausta koskevat säännöt kuin oikeusinstituutiotkin nojaavat usean eri oikeudenalan varaan. Perimmiltään kyse on kaupallisista oikeussuhteista, joihin voidaan soveltaa yleisiä kauppaa- ja sopimusoikeudellisia normeja ja oikeusperiaatteita. Varallisuus oikeutta tulkitaan näin ollen uutta toimintaympäristöä vasten.³²⁸ Peruslähtökohta on se, että sähköinen kauppa on kauppaa, johon liittyy omat ominaispiirteensä. Lainsäädännön tasolla tämä on merkinnyt sitä, että siihen on voitu soveltaa pitkälti samoja normeja kuin muuhunkin kaupankäyntiin.³²⁹ Koska sähköinen ympäristö toimii yhtenä kaupallisena kanavana muiden ohella, sen oikeudellisessa tarkastelussa on pitkälti kyse tavallista liiketoimintaa koskevien tulkinnasta verkkoympäristön valossa.³³⁰

Toisaalta sähköiseen kaupankäyntiin liittyy omia oikeudellisia kysymyksiä, joten on ollut tarkoituksenmukaista säätää juuri sitä koskevia oikeusnormeja. Sähköistä kaupankäyntiä koskevat oikeudelliset kysymykset perustuvat yleensä kahteen eri seikkaan. Ensinnäkin sähköiseen kaupankäyntiin liittyy sen valtionrajat ylittävä, maailmanlaajuinen luonne sekä toiseksi sen liiketoimintaympäristö on suhteellisen uusi. Uusi liiketoimintaympäristö on luonut paineita vanhojen oikeussääntöjen uudistamiselle sekä nimenomaan uusien juuri verkkokauppaa koskevien normien säätämiseksi. Sääntelyssä on huomioitava teknologianeutraalius: sääntelyä ei saisi sitoa vain tiettyyn teknologiaan. Vaarana on verkkokaupan kehityksen häiriintyminen.³³¹ Uutta oikeudellista ohjausta tarvitaan siltä osin, kuin kyseiseen erityiseen kaupankäynnin muotoon kuuluu omia erityispiirteitä, joita ei voida ratkaista jo olemassa olevien normien avulla. Sähköiselle kaupankäynnille normien näkökulmasta on ominaista se, että niihin liittyvät oikeudelliset ongelmat eivät rajaudu valtioittain ja oikeusjärjestyksittäin. Rajat ylittävä sähköinen kaupankäynti on maailmanlaajuista niin hyvässä kuin pahassa. Lainvalintaongelmat ovat tyypillisiä maailmanlaajuiselle kaupankäyntimuodolle. Puuttuvasta kansainvälisestä sähköisen kaupankäynnin harmonisoinnista johtuen eri valtioiden väliset oikeusjärjestykset voivat toisaalta kilpailla keskenään sillä, kenen oikeussäännöt ovat osapuolille edullisemmat.³³² Sähköistä kauppaa leimaa myös se, ettei Internetiä hallitse kukaan.³³³

EU:n ja jäsenvaltioiden välinen suhde sääntelyssä

---

³²⁷ Pöysti, 1999a, s. 119.

³²⁸ Pöysti, 1999a, s. 112-114.

³²⁹ Hoppu, 2007, s. 387.

³³⁰ Laine, 2001, s. 2-3.

³³¹ Laine, 2001, s. 2-3.

³³² Pöysti, 1999a, s. 112-114.

³³³ Puurunen, 2005, s. 7.

EU:n sähköisiä sisämarkkinoita ja ylipäänsä oikeusjärjestystä voidaan lähestyä arvioimalla sen legitimitettä. EU ymmärretään poliittisena, taloudellisena ja kulttuurisena instituutiona ja sen oikeutus edellyttää legitimiisyyttä eli yleistä hyväksyttävyyttä.³³⁴ EU-tasoisien rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä koskevan sääntelyn hyväksyttävyyttä tulisi tarkastella sen vaikutusten perusteella. Pystytäänkö sääntelyllä ohjaamaan markkinoita hyvään suuntaan vai muodostuvatko oikeussäännöt markkinoiden esteiksi? Sääntelyesteiden syntymisen taustalla on toisaalta EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden välinen suhde lainsäätäjänä. EU:lla ja jäsenvaltioilla on jaettu toimivalta esimerkiksi sisämarkkinoiden ja kuluttajansuojan suhteen.³³⁵

EU:n ja sen jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten välistä suhdetta voidaan hahmottaa monismin ja dualismin käsitteiden avulla. Monismissa on kyse siitä, että kansainvälisestä oikeudesta tulee automaattisesti ilman erillistä implementointia osa kansallista oikeutta. Dualismissa on puolestaan kyse siitä, että kansainvälisen oikeuden voimaansaattaminen kansallisella tasolla edellyttää varsinaista implementointitoimenpidettä. EU:n oikeusjärjestys on hieman lieventänyt tätä tarkkaa kahtiajakoa. Vaikka lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden tulee saattaa direktiivit erillisillä lainsäädäntötoimenpiteillä osaksi kansallista oikeusjärjestystä, EU-oikeussäännöille on ominaista niiden jäsenvaltioita velvoittava luonne riippumatta siitä, onko niitä implementoitu. EU-oikeus on toisin sanoen jäsenvaltioita suoraan velvoittavaa.³³⁶

Direktiivien kansallisen implementoinnin kannalta on välttämätöntä huomioida kunkin valtion oma oikeuskulttuuri ja -traditiot. Maailman eri oikeuskulttuureja voidaan jaotella eri kriteerien mukaisesti. Euroopan oikeusjärjestyksiä ajatellen jaottelu roomanis-germaanisen ja common law -alueeseen on kuvaavin hahmottelu. Molemmat kuuluvat länsimaiseen oikeuskulttuuriin. Keskeisimmät erot näiden kahden eri kategorian välillä tiivistyvät oikeuslähteisiin. Roomanis-germaaniseen oikeuskulttuuriin kuuluvat olennaisesti kirjoitetut säädökset kun taas common law -oikeuskulttuurissa oikeutta luodaan oikeuskäytännön avulla. Toisaalta jaottelu ei ole enää mustavalkoinen ja näiden kahden jaottelun välistä lähentymistä on tapahtunut. Perinteisten jaotteluiden rinnalle on tullut hybridioikeuskulttuurin käsite. Tällainen oikeuskulttuuri ammentaa vaikutteita useammasta eri oikeuskulttuurista ja erilaiset traditiot ovat sekoittuneet keskenään. EU:n oikeusjärjestys on esimerkki tällaisesta hybridioikeusjärjestyksestä, jossa eri jäsenvaltioiden perinteet ovat yh-

---

³³⁴ Paasilehto, 2006, s. 22.

³³⁵ Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, 30.3.2010, artikla 4.

³³⁶ Joutsamo, 200, s. 340-343.

distyneet. Hybridioikeusjärjestyksen käsite kyseenalaistaa perinteisten jaotteluiden toimivuuden.³³⁷ EU-oikeus vääjäämättä muokkaa myös jäsenvaltioiden kansallisia oikeusjärjestyksiä.³³⁸

EU:n ja sen jäsenvaltioiden välinen suhde sääntelyssä ei ole yksiselitteinen. EU:n yhdentyminen on herättänyt kysymyksen siitä, ovatko eri maiden oikeusjärjestykset tosiasiaassa lähentymässä toisiaan. EU-tasoista sisämarkkinasääntelyä voi kuvastaa eräänlainen oikeuden harmonisointiin ja kansalliseen diversiteettiin tukeutuminen. Oikeuden yhtenäistäminen ja Euroopan eri oikeusjärjestelmät tasapainottelevat keskenään. EU:n ja sen jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien välistä suhdetta voisi toisaalta kuvata myös tietyllä tavalla jännitteiseksi.³³⁹ Oikeudellinen diversiteetti 27 jäsenvaltiota käsittävässä EU:ssa on merkittävä. Tämä voi merkitä erilaisten ryhmittymien syntymistä unionin alueelle. On esitetty, että pelkkä oikeuden aineellinen harmonisointi ei riitä saattamaan EU:n integraatiotavoitetta loppuun.³⁴⁰

Toissijaisuusperiaate

Toissijaisuus- eli subsidiariteettiperiaate hahmottaa EU:n toimivallan hyväksytyjä rajoja suhteessa jäsenvaltioihin.³⁴¹ Kyseinen periaate merkitsee sitä, että EU-tason päätöksentekoon tulisi nojautua vain tilanteissa, joissa kansallinen ja alueellinen taso eivät ole riittäviä.³⁴² Samalla kyseinen periaate antaa viitteitä siitä, mitä osa-alueita voidaan harmonisoida EU:n alueella. On esitetty, että mikäli ongelma on rajat ylittävä, ratkaisun tulisi olla tätä myös.³⁴³ Tiettyssä mielessä toissijaisuusperiaate on osoittanut sisämarkkinaoikeudessa sietorajaa, johon asti aineellinen harmonisointi on mahdollista.³⁴⁴ EU:n toimielinten oikeutus sääntelyyn tulee löytyä perustamissopimuksista. EU:lla ei näin ollen ole institutionaalisia yleistoimivaltaa.³⁴⁵ Toissijaisuusperiaate valottaa mahdollisuutta siitä, että jäsenvaltioiden oikeuskulttuurit voivat tuoda haasteita oikeuden harmonisoinnille. Noiden kahden lähtökohdan välille tulisi löytää sopiva tasapaino.³⁴⁶ EU:n toimielinten lainsäädäntövallan perusteista säädetään perussopimuksessa. Toissijaisuusperiaatteen mukaisesti unionilla on toimivalta antaa oikeusnormeja asioissa, joissa sillä ei ole yksinomaista toimivaltaa, mikäli jäsenvaltioiden toimenpiteet eivät riitä.³⁴⁷

---

³³⁷ Husa, 2001, s. 76-78.

³³⁸ Husa, 2001, s. 81.

³³⁹ Liukkunen, 2010, s. 740-741.

³⁴⁰ Liukkunen, 2010, s. 744.

³⁴¹ Jääskinen, 2008, s. 67.

³⁴² Hyyryläinen, 1996, s. 20.

³⁴³ Hyyryläinen, 1996, s. 18.

³⁴⁴ Liukkunen, 2010, s. 754.

³⁴⁵ Hyyryläinen, 1996, s. 10-12.

³⁴⁶ Liukkunen, 2010, s. 752.

³⁴⁷ Euroopan unionin toiminnasta annettu sopimus, 30.3.2010.

Sähköisten markkinoiden hajanaisuuden kohdalla on havaittu, että jäsenvaltioiden omat kansalliset toimenpiteet eivät ole riittäviä ratkaisemaan ongelmia. Tämä johtuu nimenomaan siitä, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus ottaa käyttöön vaihtelevia kuluttajansuojatasoja. Oikeussääntöjen ongelmakohtiin ja markkinoiden muuttumisiin tulisi pyrkiä vaikuttamaan koko EU:n tasolla koordinoidusti. Näin ollen toissijaisuusperiaatteen mukaisesti unionin toimielimillä on oikeus antaa yhtenäistä sääntelyä.³⁴⁸ Unionin tasolla on tutkittu erilaisia sääntelyvaihtoehtoja, joilla kyettäisiin ratkaisemaan hajanaisten sähköisten markkinoiden ongelma. Esitettyjä vaihtoehtoja on punnittu keskenään niiden oletettujen vaikutusten mukaan.³⁴⁹ Unionin tasoiset sääntelyä yhdenmukaistavat toimenpiteet on katsottu välttämättömiksi niistä koituvien positiivisten vaikutusten johdosta suhteessa vähittäiskauppaan.³⁵⁰

Suhteellisuusperiaate

Suhteellisuusperiaate on yksi EU-oikeuden keskeisimmistä oikeusperiaatteista. Sitä voidaan hyödyntää sääntelyn ja hallinnollisen vallankäytön oikeudellisessa kontrolloinnissa. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan EU-tasoisien toimenpiteiden tulee olla välttämättömiä ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Kyse on pohjimmiltaan siitä, että valittujen keinojen ja asetettujen päämäärien välillä tulee olla oikeasuhtainen suhde.³⁵¹ Sääntelyssä suhteellisuusperiaate ilmenee siten, että valitun keinon tulee olla asianmukainen. Unionin tuomioistuin on arvioinut juuri sitä, täyttyykö valittujen keinojen asianmukaisuuden edellytys.³⁵² Suhteellisuusperiaate on oikeuskäytännön mukaan merkinnyt sitä, että EU-tasoiset sääntelytoimenpiteiden tulee olla soveliaita ja välttämättömiä. Eri vaihtoehtoista tulee valita vähiten rajoittava vaihtoehto.³⁵³

Rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin sääntelyssä suhteellisuusperiaate ilmenee ennen kaikkea siten, että lainsäädäntöjen lähentämistä ohjaa se, mikä on ehdottoman välttämätöntä sisämarkkinatavoitteen toteuttamiseksi. Mikäli suhteellisuusperiaate täyttyy, direktiivi toimii keinona korkeatasoisten unionin tavoitteiden toteuttamiselle. Tavoitteet koskevat yleistä etua, esimerkiksi ihmisarvoa, alaikäisiä, kansanterveyttä ja kuluttajansuojaa.³⁵⁴ Esimerkiksi ehdotetun kuluttajansuojadirek-

³⁴⁸ Ehdotus direktiiviksi kuluttajan oikeuksista, KOM(2008)614, s. 6.

³⁴⁹ KOM(2008)614, s. 5.

³⁵⁰ KOM(2008)614, s. 7.

³⁵¹ Laakso, 1999, s. 1080.

³⁵² Asia C-246/93 Saksan liittotasavalta v. neuvosto.

³⁵³ Asia C-161/96 Südzucker Mannheim/Ochsenfurt AG v. Hauptzollamt Mannheim.

³⁵⁴ Direktiivi 2000/31/EY tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista.

tiivin on katsottu olevan suhteellisuusperiaatteen mukainen, koska se kohdistuu ainoastaan kuluttajansuojalainsäädännön keskeisiin seikkoihin. Sopimusoikeuden yleiset käsitteet jätetään sääntelyn ulkopuolelle. Kaksitahoisen järjestelmän syntyminen estetään sillä, että sääntely koskee seko koti- maista että ulkomaista kauppaa. Aiotuista muutoksista aiheutuvat haitat viranomaisille ja yrityksille ovat niin pieniä, ettei niiden voida katsoa olevan suhteellisuusperiaatteen vastaisia.³⁵⁵ Rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin sääntelyssä tulee ylipäänsä huomioida suhteellisuusperiaatteen asettamat edellytykset. Näin ollen sähköiset markkinat edellyttävät sääntelyä, mutta sääntelyn puuttuvuus ei saisi olla liian laaja-alaista, ettei markkinoiden kehitys häiriinny.

Oikeusvarmuusperiaate

Komission mukaan tietyissä tapauksissa oikeussääntöjen yhdenmukaistaminen kasvattaa oikeusvarmuutta yritysten ja kuluttajien kannalta. Kun sekä sääntelypuitteet että oikeuskäsitteet ovat johdonmukaiset, markkinaosapuolten luottamusta voidaan lisätä. Vahvistamalla yleistä oikeusvarmuutta, voidaan poistaa sisämarkkinoilta sääntelyesteet.³⁵⁶ Oikeusvarmuusperiaatteessa on kyse siitä, että lainkäytön ja oikeudellisten ratkaisujen tulee olla ennakoitavia. Oikeusvarmuuden voidaan katsoa vaativan päätöksiltä ennakoitavuuden lisäksi myös hyväksyttävyyttä.³⁵⁷ Oikeusvarmuus on eräänlainen oikeusturvan alakäsite. Sääntelyn sisällölle ja laadulle voidaan johtaa oikeusvarmuuden käsitteestä tiettyjä vaatimuksia. Oikeussääntöjen yhdenmukaisuus ja selkeys ovat perusedellytyksiä. Oikeusvarmuuden toteutuminen on lainsäätäjän käsissä. Mikäli säännökset ovat yleisiä ja liian tulkinnanvaraisia, oikeussääntöjen tulkinta ei voi olla ennakoitavaa. Toisaalta joustavalla tulkinnalla voidaan painottaa ennakoitavuuden ohella itse oikeudenmukaisuuden toteutumista. Oikeusvarmuutta voidaan lähestyä ensinnäkin muodollisen sääntelymallin avulla. Säännösten sanamuodoissa pyritään ottamaan kattavasti erilaiset tilanteet etukäteen huomioon. Avoimemmassa sääntelymallissa puolestaan turvaudutaan enemmän yleislausekkeisiin ja kääntöpuolena voivat olla oikeusvarmuuden ja yksilöiden yhdenvertaisuuden vaarantuminen.³⁵⁸ Lainsäädännön yhtenäistämisen tavoitellaan oikeusvarmuutta.³⁵⁹ Tämänhetkinen rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä koskeva sääntely-ympäristö ei täytä oikeusvarmuudelle asetettavia vaatimuksia. Sisämarkkinoiden idea on juuri se, että sekä yritykset että kuluttajat voisivat hyödyntää koko EU:n aluetta. Koska tällä het-

---

³⁵⁵ KOM(2008)614, s. 8.

³⁵⁶ KOM(2008)614, s. 12.

³⁵⁷ Direktiivi 2005/29/EY sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla.

³⁵⁸ Nuotio, 1999, s. 936-937.

³⁵⁹ Direktiivi 2005/29/EY.

kellä oikeusvarmuutta ei ole, sähköinen toimintaympäristö ei toimi asianmukaisesti eri markkinaosapuolten kannalta.

Direktiivi sääntelyinstrumenttina

Direktiivi on ylikansallinen puitesäädös, joka velvoittaa jäsenvaltioita toteuttamaan sen sisällön mukaiset tavoitteet kansallisessa lainsäädännössä. Tavoitellun oikeustilan toteuttaminen jätetään siis kansallisten sääntelykeinojen varaan, jolloin kukin jäsenvaltio voi itsenäisesti päättää ne keinot ja muodot, jolla direktiivin sisältö saatetaan osaksi kansallista oikeusjärjestystä. Toisaalta jäsenvaltioiden harkintavalta ei ole vapaata. EU:n sääntelyjärjestelmä asettaa jäsenvaltioille velvollisuuden pyrkiä oikeussääntöjen sisältämiin tavoitteisiin asianmukaisella tavalla. Televiestintää koskevassa tapauksessa pohdittiin sitä, saako jäsenvaltio rajoittaa sääntelyä³⁶⁰ uusien, herkkien markkinoiden ollessa kyseessä. Puitedirektiivien kohdalla direktiivin tavoitteet tulee toteuttaa niin normien säätämisen kuin täytäntöönpanon tasolla.³⁶¹

Toisaalta voidaan kysyä, eikö direktiivin luonne sääntelyinstrumenttina itsessään mahdollista epäyhtenäisen oikeustilan? Entä riittääkö jaettu toimivalta varmistamaan toimivat, esteettömät sisämarkkinat? Direktiiveillä ei asetusten tapaan pyritä yhtenäisen oikeustilan luomiseen jäsenvaltioiden kesken, vaan oikeussääntöjä ainoastaan lähennetään toisiinsa. EU:n tuomioistuin on oikeuskäytännössään ilmaissut jäsenvaltioihin kohdistuvan velvollisuuden saattaa direktiivit voimaan tehokkaasti, sitovasti ja selkeästi. Toisaalta implementoinnin piirteet ovat riippuvaisia direktiivin sisällöstä. Mikäli säädös on laadittu hyvin yksityiskohtaisesti, sen voimaansaattaminen kansallisesti on ohjatumpaa, eikä liikkumavaraa ole paljon. Direktiivin taustalla olevilla tavoitteilla on myös merkitystä. Direktiivit ovat olleet sääntelykeinona erityisesti sisämarkkinaohjelman eteenpäinviemisessä.³⁶² Oikeussääntöjen harmonisointi eli lähentäminen EU:ssa on yksi keino pyrkiä toteuttamaan EU:n tavoitteet. Sisämarkkinoiden toimivuus on yksi keskeisimmistä tavoitteista. Toisin kuin EU:n asetukset, direktiivit eivät ole instrumentti oikeudellisen yhtenäisyyden saavuttamiseksi. Aikaisemmin sovellettiin kokonaisuharmonisointia, jolloin annetut direktiivit olivat erittäin yksityiskohtaisia. Näin pyrittiin toteuttamaan vapaat sisämarkkinat ja etenkin tavaroiden vapaa liikkuvuus unionin alueella. Myöhemmin siirryttiin puitedirektiiveihin, jolloin luovuttiin yksityiskohtaisesta sisällöstä.

³⁶⁰ Kyseessä oli puitedirektiivin, käyttöoikeusdirektiivin ja yleispalveludirektiivin kansallisesta täytäntöönpanosta.

³⁶¹ Asia C-424/07 Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Saksan liittotasavalta. 23.4.2009.

³⁶² Eerola, 1998, s. 177-179.

Ainoastaan keskeisimmät vaatimukset tuli yhtenäistää ja muuten jäsenvaltioille jäi valta päättää tarkemmasta direktiivin implementoinnista.³⁶³

Asetukset ovat sellaisenaan sovellettavia jokaisessa jäsenvaltiossa ilman erillisiä täytäntöönpanotoimenpiteitä. Täten lain sisältö on sama kaikissa jäsenvaltioissa. Näin ollen asetuksilla voidaan pyrkiä sääntöjen yksinkertaistamiseen koko unionin alueella. Direktiivien idea on se, että kansallisessa täytäntöönpanovaiheessa voidaan huomioida kansalliset olosuhteet. Tämä puolestaan merkitsee sitä, että EU:n alueella on monenlaisia lakeja.³⁶⁴ Direktiivi toimii asetusta paremmin sen joustavuuden vuoksi. Jäsenvaltioilla säilyisi edelleen tietynasteinen harkintavalta sääntelyn suhteen. Samalla kansallisissa laeissa olevat oikeudelliset periaatteet ja käsitteet voitaisiin säilyttää, mikäli ne ovat EU-oikeuden mukaisia. Perusteluina on käytetty myös direktiivin parempaa yhteensovittamista toissijaisuusperiaatteen kanssa ja tehokasta viranomaisten harjoittamaa sääntelyn noudattamiseen kohdistuvaa valvontaa. Näin ollen sääntelyesteiden poistamisessa direktiivin on katsottu toimivan parhaana sääntelyinstrumenttina. Koska esteiden poistaminen edellyttää EU:n taseisia toimenpiteitä, itse- ja yhteissääntelyn on katsottu olevan poissuljettuja vaihtoehtoja.³⁶⁵

Direktiivien tulee toisaalta täyttää tietyt oikeudelliset edellytykset. Niiden pätevyys voidaan tarvittaessa kyseenalaistaa. Oikeuskäytännössä on katsottu, että direktiivin pätevyyden edellytyksenä on muun muassa suhteellisuusperiaatteen täytyminen. Sääntelyn antamisen taustalla olevien tavoitteiden ja valittujen keinojen tulee olla suhteellisuusperiaatteen mukaisesti oikeasuhtaisessa suhteessa keskenään.³⁶⁶

Minimiharmonisointia koskevat direktiivit

Tällaiset direktiivit antavat jäsenvaltioille mahdollisuuden säätää kansallisessa lainsäädännössä direktiivin minimitasoa ylittävällä tavalla.³⁶⁷ Minimiharmonisointia koskevat direktiivit ovat tällä hetkellä yleisin tapa harmonisoida jäsenvaltioiden välistä oikeutta. Tällaista lainsäädäntöjen lähentämistapaa sovelletaan esimerkiksi kuluttajansuojan alalla. Direktiivit asettavat ainoastaan tietyn vähimmäistason, joka jokaisen jäsenvaltion on kansallisessa lainsäädännössään toteutettava. Jäsenvaltion on kuitenkin mahdollista ottaa käyttöön vaadittua tasoa vielä tiukempi sääntely, mikäli tämä

---

³⁶³ Saarinen, 1998, s. 525-528.

³⁶⁴ Euroopan komissio, 2006, s. 13-14.

³⁶⁵ KOM(2008)614, s. 8.

³⁶⁶ Asia C-331/88 *The Queen v. The Minister for Agriculture, Fisheries and Food and the Secretary of State for Health, ex parte Fédération européenne de la santé animale and Others (Fedesa)*.

³⁶⁷ Eerola, 1998, s. 177-179.

on mahdollista perussopimusten säännösten mukaan. Tällainen vähimmäissäätely tietysti merkitsee käytännössä jäsenvaltioittain poikkeavia lainsäädäntöjä. Poikkeusmahdollisuus on tuonut myös erinäisiä tulkintaongelmia.³⁶⁸ Yhtenäistävällä säätelyllä pyritään lähentämään jäsenvaltioiden väliä lakeja, asetuksia ja hallinnollisten määräysten osia.³⁶⁹ Minimiharmonisointia koskevien direktiivien etuna on niiden joustavuus, mutta toisaalta ne mahdollistavat säätelyesteiden syntyminen EU:n sisämarkkinoiden alueelle.

Direktiivien erilaisia lähestymistapoja

Alakohtainen lähestymistapa tarkoittaa säätelyä, jossa direktiivejä muutetaan yksitellen. Etuna on se, että ilmiöiden yksityiskohtaiset ominaispiirteet voidaan huomioida kattavammin ja aikaisemmissa säännöksissä olleita aukkoja voidaan korjata. Ongelmana alakohtaisessa menettelyssä on se, että oikeussääntöjä tulisi tarkastaa yksitellen ja tämä lisäisi hallinnollista työtä ja veisi aikaa. Säädösmäärää ei voitaisi keventää ja direktiivien kansallisten täytäntöönpanojen asianmukainen hoitaminen tulisi varmistaa jokaisen muutetun direktiivin osalta uudelleen.³⁷⁰ Yhdistelmä lähestymistavassa yhdistyvät alakohtainen ja laaja-alainen lähestymistapa. Aikaisemmin sovellettu alakohtainen lähestymistapa on ollut keskeinen syy hajanaisten oikeussääntöjen kehittymiselle unionin alueella. Johtuen oikeussääntöjen sisällön ja oikeudellisen terminologian kohtaamattomuudesta eri säädösten välillä, oikeussäännöt muodostavat epäselvän kokonaisuuden. Vuonna 2005 säädetyssä sopimattomia menettelyitä koskevassa direktiivissä hyödynnettiin laaja-alaisempaa lähestymistapaa. Laaja-alaiselle lähestymistavalle on ominaista esimerkiksi yhdenmukaisten käsitteiden käyttäminen eri direktiiveissä. Jos oikeussääntö on monialainen, sen sisältöä voidaan täydentää alakohtaisilla säännöillä. Puitesäädösten säätelykohteen yleisyys ja laaja-alaisuus voivat yksinkertaistaa säätelyä. Laaja-alaisessa lähestymistavassa säätely voidaan rajoittaa joko valtion sisäisiin tai rajat ylittäviin kauppoihin.³⁷¹ Kaksi edellä mainittua säätelytapaa vaativat toteutuakseen virallisia lainsäätämistoimenpiteitä. Olisi myös mahdollista nojautua lähestymistapaan, jossa lainsäädäntötoimia ei käytettäisi. EU:n tasolla on katsottu, että säätelyn hajanaisuuden ja säätelyesteiden poistamiseksi tarvitaan virallista säätelyä.³⁷²

---

³⁶⁸ Saarinen, 1998, s. 525-528.

³⁶⁹ KOM(2008)614, artikla 1.

³⁷⁰ Vihreä kirja kuluttajansuojaa koskevan yhteisön säännösten tarkistamisesta, KOM(2006)744, s. 8.

³⁷¹ KOM(2006)744, s. 9-10.

³⁷² KOM(2006)744, s. 9.

Säätelyn vaikutusten arviointi

Hyvätkään sääntelypyrkimykset eivät aina tuo onnistunutta tulosta talouden sääntelyssä. Sääntelyn vaikutuksiin heijastuvat monet eri epävarmuustekijät. Implementaatio-ongelma voi näkyä viranomaistasolla ja motivaatio-ongelma puolestaan sääntelyn kohteissa. On myös esitetty, että joissakin tilanteissa ei löydy sellaista viranomaistahoista sääntelyinstrumenttia, joka toimisi halutulla tavalla.³⁷³ Sääntelyn vaikutusten arviointi on avainasemassa lainsäädännön parantamisen suhteen. EU:n tasolla tärkeimpien säädösehdotusten kohdalla on pitänyt laatia vuodesta 2003 lähtien vaikutustenarviointi. Vaikutustenarvioinnissa pyritään keräämään luotettavaa näyttöä ja punnitsemaan erilaisia vaihtoehtoja keskenään. Jo ehdotusvaiheessa oletettujen sääntelyvaikutusten tulisi olla mahdollisimman tehokkaita ja sivuvaikutusten puolestaan vähäisiä. Komissio on keskittynyt selvittämään taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia. Arvioinnista on ollut se hyöty, että tavoitteita on voitu muuttaa jo varhaisessa vaiheessa eli valmisteluvaiheessa. Joissakin tapauksissa voidaan päätyä antamaan direktiivin sijasta ohjeellinen suositus tai sitovien toimenpiteiden sijaan annetaan muuta kuin virallistahoista sääntelyä. Esimerkiksi verkkomusiikkia koskevasta tekijänoikeuden rajat ylittävstä hallinnoinnista päädyttiin antamaan ohjeellinen suositus sen jälkeen, kun sääntelyn tulevia vaikutuksia oli arvioitu.³⁷⁴

Sääntelyn vaikutuksia on hyödyllistä pohtia rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin suhteen. Sisämarkkinoiden toimivuuden esteenä on ollut se, että EU:n tasoinen sääntely on mahdollistanut hajanaiset sisämarkkinat. Sääntely ei ole itseisarvo, vaan keino ohjata ilmiöitä. Säätelyn ilmiön ominaispiirteet asettavat sääntelylle tiettyjä edellytyksiä. Jo 1990-luvulla EU:ssa on tiedostettu kasvava sähköinen kauppa³⁷⁵ ja sen asettamat edellytykset yhtenäiselle lainsäädännölle. Komissio vahvisti jo tuolloin neljä keskeistä ohjaavaa periaatetta sääntelyä ajatellen. Ensinnäkään sääntely ei saisi olla itseisarvo. Markkinoita tulisi mahdollisimman vähän rasittaa ylimääräisellä sääntelyllä. Sääntelyyn tulisi turvautua yhteisön tasolla vasta, kun kansalliset lait ja itsesääntely eivät ole riittäviä keinoja. Toiseksi sääntelyn tulee pohjautua yhteisön neljään perusvapauteen. Näin taataan sääntelyssä yksinkertaisuus, ennakoitavuus ja yhtenäisyys. Kolmanneksi on huomioitava liike-elämän todellisuus. Sääntelyllä tulee auttaa kaikkia kaupan eri ketjuja. Neljänneksi on huomioitava tehokkaasti yleinen etu. Sääntelyllä on tehokkaasti suojeltava esimerkiksi kuluttajansuojaa ja verkon mahdollisimman

---

³⁷³ Hyyryläinen, 1996, s. 3.

³⁷⁴ Euroopan komissio, 2006, s. 7-8.

³⁷⁵ Tässä yhteydessä on käytetty elektronisen kaupan termiä.

laaja-alaista käyttömahdollisuutta.³⁷⁶ Harmonisoinnin taustalla on intressi muodostaa toimiva järjestelmä, joka kunnioittaa neljää vapautta.³⁷⁷ Mikäli sääntelyllä pyritään täyteen yhdenmukaistamiseen, tällöin jäsenvaltiot eivät saa poiketa kansallisessa lainsäädännössään direktiivin säännöksistä eli ottaa käyttöön tiukempia tai sallivampia säännöksiä.³⁷⁸

EU:n sääntelyn tasoon alettiin kiinnittää tarkempaa huomiota vuonna 2002. Tuolloin komissio antoi lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskevan toimintasuunnitelman.³⁷⁹ Vuonna 2005 muokattiin aikaisempia turhan abstrakteja unionin tavoitteita konkreettisemmalle tasolle. Oikeusvarmuuden lisäämistä ja kaikkien hyötymistä tasokkaasta sääntelystä korostettiin osana unionin kilpailukyvyyn parantamista.³⁸⁰ Lainsäädännön rooli tulee nähdä syvällisempänä ilmiönä kuin pelkkänä markkinoilla toimivien osapuolten jarruna. Nykyisin on vallalla käsitys, jonka mukaan oikeussäännöillä on linkki kilpailukyvyyn eri osa-alueisiin ja muutenkin taloudelliseen toimintaympäristöön. Laadukas lainsäädäntö voi toimia Euroopan alueella kilpailuvaltina suhteessa unionin ulkopuolisiin talousalueisiin.³⁸¹

Oikeussääntöjen harmonisoinnissa voidaan käyttää hyväksi vertailevaa oikeustiedettä. Tällöin eri valtioiden kansallisista laeista pyritään löytämään yhteinen ydin.³⁸² EU:lle oikeusjärjestyksenä on ominaista se, että se on eräänlainen federalistisen ja kansainvälisen järjestön yhdistelmä.³⁸³ EU:n oikeusjärjestys on paisunut sen perustamisesta lähtien järjestelmäksi, jota ei ole helppo hallita. EU-kriitikkojen silmissä EU on byrokraattinen ja teknisesti huonolaatuisia säädöksiä ylisääntelevä instituutio. Vaikka asia ei ihan näin kärjistetysti olisikaan, sääntelyn laatuun tulee kiinnittää enemmän huomiota.³⁸⁴ Sääntelyn vaikutuksia on pidetty laadun tason osoittajina.³⁸⁵ Toiseksi sääntelyä tulee tarkastella pidemmällä aikajanelalla ja monitahoisena kokonaisuutena. Kun uudella sääntelyllä pyritään ratkaisemaan jokin ongelma, ei voida nojata kertaluonteiseen lainsäätämiseen. Sääntelyä tulee käyttää tarpeen vaatiessa, ei turhaan. Taustalla on eräänlainen visio hyvästä sääntelystä.³⁸⁶ Nykyajalle ominainen ilmiö on erittäin suuri oikeussääntöjen määrä. Uusia oikeussääntöjä laaditaan jat-

---

³⁷⁶ Laine, 1998, s. 55.

³⁷⁷ Tolonen, 2000, s. 220.

³⁷⁸ KOM(2008)614, artikla 4.

³⁷⁹ Komission tiedonanto, lainsäädännön yksinkertaistamista ja parantamista koskeva toimintasuunnitelma, KOM(2002)278.

³⁸⁰ Tala, 2010, s. 803.

³⁸¹ Tala, 2010, s. 810.

³⁸² Luhtasela, 2007, s. 24.

³⁸³ Joutsamo, 2000, s. 49-59.

³⁸⁴ Jääskinen, 2007, s. 446.

³⁸⁵ Tala, 2010, s. 792.

³⁸⁶ Tala, 2010, s. 794.

kuvasti ja niiden määrä nousee entisestään. Jo olemassa olevia oikeussääntöjä tulisi yksinkertaistaa ja samalla turhat säännökset poistaa.³⁸⁷

Yhtenäisen sääntelyn toimivuus ei ole aukotonta. On esitetty kriittisiä näkemyksiä oikeuden muuttumisesta maailmanlaajuiseksi ilmiöksi ja talouden vapautumisesta. On korostettu eri maiden ominaispiirteiden huomioimisen tärkeyttä.³⁸⁸ Toisaalta sääntelyn kääntöpuolena on normitulvan käsite. Normitulvaan on keskitytty ennen kaikkea kansallisella tasolla. On puhuttu jopa lainsäädäntöinflaatiosta, jolloin lakien laatu kärsii. Lain ylituotanto on myös ongelma, vaikkakaan ylituotannon ja huonon laadun välille ei voidakaan vetää suoraa korrelaatiosuhdetta.³⁸⁹ Normitulvan ratkaisuksi ei kelpaa sääntelyn rajoittaminen, vaan säädösmäärän vähentämiskeinoina on itse sääntely.³⁹⁰ Lähesyttävässä sähköisen kaupankäynnin sääntelyä on käytettävä uudenlaista oikeuspoliittista näkökulmaa. Kaupan kasvuun tulee panostaa samalla huomioiden verkkoympäristön globaali luonne. Sääntelyn pitäisi pysyä ripeästi kehittyvän taloudellisen ja teknisen kehityskulun perässä. Oikeusvarmuus ja ennustettavuus eivät saisi unohtua, puhumattakaan teknologia-neutraaliuden käsitteestä.³⁹¹

Sääntelyn vaikutuksia arvioitaessa voidaan turvautua myös oikeustaloustieteeseen. Erilaisia sääntelyvaihtoehtoja ja ratkaisukäytäntöjä tulisi punnita keskenään niiden taloudellisten vaikutusten perusteella. Punninnassa käytetään apuna taloudellista analysointia. Oikeustaloustiede pitää sisällään erilaisia vivahteita ja painotuksia. Yhteistä kaikille teorioille on kuitenkin se, että taloudellisten toimintojen nähdään reagoivan erilaisten oikeussääntöjen ja oikeudellisten käytäntöjen sisällön seurauksena.³⁹² Oikeustaloustieteen käsite on käänös amerikkalaiselle oppisuuntaukselle nimeltä *Law and Economics*. Englanninkielisessä termissä on haluttu painottaa juuri taloudellisia merkityksiä ja näkökulmaa.³⁹³ On ehdotettu myös oikeustehokkuusoppi-nimityksen käyttöä. Tällöin lain legitimoitavuusedellytykset tulisi paremmin huomioiduksi.³⁹⁴ Oikeuden ja talouden välinen kiinteä suhde on huomioitu pitkään.³⁹⁵ Pahimmillaan joidenkin teorioiden valossa sääntelyn tehokkuusvaikutukset yliarvioidaan.³⁹⁶ Oikeustaloustieteestä ei saada yksiselitteistä apua sääntelyn vaikutusten täsmälliseksi arvioimiseksi. Oikeussääntöjen ja markkinamekanismien välisestä vuorovaikutuksellisesta

---

³⁸⁷ Tala, 2010, s. 795.

³⁸⁸ Tolonen, 2000, s. 225.

³⁸⁹ Wiberg, 2010, s.177-178.

³⁹⁰ Wiberg, 2010, s. 183.

³⁹¹ Laine, 1998, s. 59.

³⁹² Timonen, 1998, s. 100.

³⁹³ Toivonen, 2000, s. 961-962.

³⁹⁴ Toivonen, 2000, s. 962-963.

³⁹⁵ Timonen, 1998, s. 101.

suhteesta ei voida tehdä yksioikoisia johtopäätöksiä.³⁹⁷ Toisaalta oikeustaloustieteen turvin eräät tärkeät näkökohdat, kuten ihmisoikeudet jäävät huomiotta.³⁹⁸ On esitetty, ettei lainsäätämisen taustalla usein ole kollektiivisen edun toteutuminen, kuten ensisilmäyksellä helposti ajateltaisiin.³⁹⁹

---

³⁹⁶ Timonen, 1998, s. 110.

³⁹⁷ Timonen, 1998, s. 111.

³⁹⁸ Toivonen, 2000, s. 962.

³⁹⁹ Määttä, 1999, s. 15.

Eri sääntelytasot

Yleistä sääntelytasoista

Nykyinen sääntely-ympäristö on maailmanlaajuinen, monimutkainen ja muutoksille altis. Ongelmanratkaisuja tulisi lähestyä laaja-alaisesti, sillä perinteiset sääntelykeinot on havaittu toimittamiksi joissakin tilanteissa.⁴⁰⁰ Sääntelylle löytyy eri vaihtoehtoja. Joissakin tilanteissa voi olla tehokkaampaa ja edullisempaa turvautua perinteisten lainsäädäntömenetelmien sijaan esimerkiksi yhteissääntelyyn tai itsesääntelyyn. Yhteissääntelyllä tarkoitetaan tilannetta, jossa esimerkiksi valtioista riippumattomat järjestöt tai työmarkkinaosapuolet toteuttavat asetetut tavoitteet. Itsesääntelyllä puolestaan tarkoitetaan tilannetta, jossa yksityiset toimijat laativat keskinäisiä vapaaehtoisia sitoumuksia ja sopimuksia havaittujen ongelmien ratkaisemiseksi.⁴⁰¹ Lähestyminen eri sääntelytasojen kohtaan voi toisinaan olla yksioikoista. Tällöin korostetaan sitä, että valitussa sääntelytasossa tulisi pysyä. Ongelmana tällaisessa lähestymistavassa on se, että osapuolten luottamus toisiaan kohtaan ei vahvistu ja itsesääntelyn kehitys ei etene. Olisi tärkeää pyrkiä jatkuvaan vuorovaikutukseen eri sääntelytasojen välillä.⁴⁰²

Sähköisen kuluttajakaupan sääntelyssä ja itsesääntelyssä on ollut havaittavissa nopeaa kehitystä viime vuosien aikana.⁴⁰³ Sähköistä kaupankäyntiä voidaan säännellä eri tasoilla. Kaikille eri sääntelytasojen on yhteistä se, että niillä pyritään ohjaamaan sähköistä kaupankäyntiä oikeaan suuntaan. Keskeisin kysymys liittyen eri sääntelytasoihin on se, mikä niistä tarjoaa parhaan keinon rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin ohjaamiseen. Voidaan pohtia, onko jokin tasoista ohitse muiden vai tarvitaanko sääntelyssä eri tasojen yhteistä vuorovaikutusta. EU-oikeuden kannalta on selvää, että yksistään kansallisen sääntelytason tarkastelu ei ole järkevää. Toisaalta kansallisen ja EU-tasoisien sääntelytasojen välinen jännite tuo esille kysymyksiä sääntelyesteistä EU:n sähköisillä sisämarkkinoilla. Kansainvälinen sääntely puolestaan huomioi Internetin maailmanlaajuisen ominaisuuden ja sen avulla voidaan ohjata EU:n ja sen ulkopuolisten valtioiden välistä sähköistä kaupankäyntiä. Itsesääntely tarjoaa näkökulman, joka kyseenalaistaa virallistahoisen sääntelyn. Voisiko rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin itsesääntely muodostua uudenlaiseksi *lex mercatori*aksi vai päätyisikö sähköinen kaupankäynti tuuliajolle?⁴⁰⁴ Toisaalta itsesääntely ei ole virallisesta sääntelystä täysin

---

⁴⁰⁰ Tala, 2009, s. 36.

⁴⁰¹ Euroopan komissio, 2006, s. 13.

⁴⁰² Huovinen, 2007, s. 336.

⁴⁰³ Repo, 2002, s. 3.

⁴⁰⁴ Heikkilä, 1998, s. 54.

irrallaan oleva ilmiö, koska jo EU-tasolla siihen kannustetaan.⁴⁰⁵ Sähköistä kuluttajakauppaa koskeva sääntelykehys on kaikkea muuta kuin selvä. Syynä on esitetty sekä sähköisen kaupan että sitä koskevan sääntelyn nopeaa kehityskulkua.⁴⁰⁶

Maailmanlaajuinen sääntely

Koska sähköiselle kaupankäynnille on ominaista maailmanlaajuisuus, joidenkin näkemysten mukaan yhtäläillä myös sääntelyn tulisi olla maailmanlaajuisia. Tällöin sääntelyinstrumentteina käytetään kansainvälisiä konventioita, käytännesääntöjä ja mallilakeja. Kansainvälisellä yhteistyöllä pyritään luomaan oikeudellinen sääntely, joka on kansainvälisesti ennustettava. Sääntelyllä on ainakin kaksi keskeistä roolia. Ensinnäkin varmistetaan maailmanlaajuinen pääsy tietoverkkoihin ja välttämättömien laitteiden ja ohjelmistojen yleinen saatavuus. Toiseksi huolehditaan normien tasolla erilaisten palveluiden markkinoille pääsystä.⁴⁰⁷ Vuoden 1997 julistuksessa kansainvälisen verkkokaupan sääntelyperiaatteista painotetaan olemassa olevien oikeudellisten esteiden poistamista ja tulevien esteiden ehkäisemistä. Julistuksen mukaan oikeudelliselta järjestelmältä tulee edellyttää ennustettavuutta, selkeyttä ja johdonmukaisuutta. Samalla sääntelyssä tulee painottaa erilaisten intressien yhteensovittamista. Kilpailun suojelemisen ohella tulee huolehtia riittävästä kuluttajansuojasta. Julistuksen mukaan sen osapuolet sitoutuivat tukemaan ennen kaikkea maailmanlaajuisia itsesääntelytoimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden avulla pyritään edistämään kuluttajien luottamusta sähköistä kauppaa kohtaan.⁴⁰⁸ Yleismaailmallisten oikeussääntöjen luomisella voidaan pyrkiä kansainvälisen markkinatalouden aikaansaamiseksi.⁴⁰⁹

On huomioitava, että sähköisen kaupan levittyessä maailmanlaajuisiksi, nousevat esiin myös erilaiset poliittiset kysymykset ja näkökohdat.⁴¹⁰ Sääntelyn tehtävänä on suojella yleistä etua ja aikaansaada sähköiselle kaupalle yleiset normit.⁴¹¹ Huolimatta yrityksistä luoda kansainvälistä sääntelyä, tulokset ovat vielä suhteellisen vaatimattomia.⁴¹² YK:n kansainvälinen kauppalakitoimikunta UNCITRAL on tehnyt sähköistä kaupankäyntiä koskevan mallilain. Myös esimerkiksi OECD on julkaissut oikeudellisesti sitomattomia ohjeita ja yleisiä periaatteita koskien kansainvälistä säh-

---

⁴⁰⁵ Direktiivi 2000/31/EY tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista.

⁴⁰⁶ Repo, 2002, s. 3.

⁴⁰⁷ Laine, 2001, s. 3-4.

⁴⁰⁸ Vuoden 1997 julistus kansainvälisen verkkokaupan sääntelyperiaatteista.

⁴⁰⁹ Tolonen, 2000, s. 220.

⁴¹⁰ Laine, 1998, s. 57.

⁴¹¹ Laine, 1998, s. 58.

⁴¹² Heikkilä, 1998, s. 52.

köistä kauppaa.⁴¹³ Toisaalta EU:n ja EU:n ulkopuolisten valtioiden olisi hyvä pyrkiä sähköistä kaupankäyntiä koskevien lakien ja menettelyiden yhteensopivuuteen. Yhteistyöhön tulisi panostaa etenkin EU:n tärkeimpien kauppakumppanien, EU:n jäsenyyttä hakeneiden ja kehitysmaiden kanssa.⁴¹⁴ Myös arvioitaessa sääntelyn tason parantamista, kansainvälisen yhteistyön merkitys korostuu. EU:n ulkopuoliset säännöt heijastuvat myös eurooppalaisiin kuluttajiin ja yrityksiin. Kansainvälisen sääntely-yhteistyön avulla voidaan pyrkiä eroon ylimääräisestä byrokratiasta kauppakumppaneiden välillä.⁴¹⁵

EU-tasoinen sääntely

Toisella tasolla voidaan nähdä EU-tasoinen sääntely, jota tässä tutkielmassa tarkemmin käsitellään. EU:n tason sääntelyssä on kyse ennen kaikkea sisämarkkinoiden yhdentymistavoitteesta.⁴¹⁶ Osana tätä tavoitetta on ollut tietoyhteiskunnan palveluiden vapaan liikkuvuuden takaaminen.⁴¹⁷ Vaikka sähköinen toimintaympäristö on maailmanlaajuinen ilmiö, EU:n näkökulmasta on hyvin tärkeää painottaa eurooppalaisten säännöspuitteiden aikaansaamista. Tällöin EU:n asema esimerkiksi kansainvälisillä foorumeilla vahvistuisi.⁴¹⁸ On esitetty, että EU:n sääntelyjärjestelmien uudistaminen on ehdoton edellytys monen EU-tasoinen tavoitteen toteuttamiseksi, kuten esimerkiksi kilpailukyvyyn parantamisen.⁴¹⁹ Arvioitaessa koko EU:n tasoista sääntelyä, voidaan puhua myös oikeuden globalisoitumisesta. Tällöin Euroopan unioni näyttäytyy ylikansallisenä järjestelmänä.⁴²⁰ Kehityksen tuloksena siintää käsitys oikeussääntöjen yhtenäisestä järjestelmästä ja soveltamiskäytännöstä.⁴²¹

Jo vuonna 1977 laadittiin sähköistä kaupankäyntiä koskevat oikeuspoliittiset tavoitteet⁴²². Kyseisten tavoitteiden mukaan tulee panostaa suotuisan liiketoimintaympäristön kehittämiseen, ennustettavan ja vakaan sääntelyn luomiseen sekä edullisen ja mahdollisimman laaja-alaisen pääsyyn verkossa liikkuviin tuotteisiin ja palveluihin.⁴²³ Rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin sääntelyssä on painottunut kuluttajansuojanäkökulma. Esimerkkeinä sääntelystä voidaan mainita direktiivi sähköisestä

---

⁴¹³ Pöysti, 1999a, s. 119.

⁴¹⁴ Direktiivi 2000/31/EY.

⁴¹⁵ Euroopan komissio, 2006, s. 15.

⁴¹⁶ Laine, 2001, s. 5.

⁴¹⁷ Direktiivi 2000/31/EY.

⁴¹⁸ Direktiivi 2000/31/EY.

⁴¹⁹ Hyyryläinen, 1996, s. 4.

⁴²⁰ Tolonen, 2000, s. 216.

⁴²¹ Tolonen, 2000, s. 219.

⁴²² Eurooppalaisen elektronisen kaupankäynnin aloite, KOM 97(157).

⁴²³ KOM 97(157).

kaupankäynnistä, etämyyntidirektiivi, direktiivi sähköisestä allekirjoituksesta ja direktiivi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelystä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta.⁴²⁴

Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä perustuu sääntelyyn, joka on mahdollisimman kevyt ja joustava. Sen sisältö pyrkii selventämään ja varmistamaan tehokkaan täytäntöönpanon toteutumisen. Sääntely pyrkii kannustamaan itsesääntelyyn ja markkinaosapuolten aktiiviseen rooliin siinä. Sääntelyyn turvaudutaan vain siltä osin, kuin on välttämätöntä sisämarkkinatavoitteen toteutumiseksi.⁴²⁵ Sähköistä kaupankäyntiä koskevan sääntelyn tulee täyttää neljä eri periaatetta. Ensinnäkin sääntelyyn turvaudutaan vain tilanteissa, joissa kaupan esteitä sisämarkkinoilla ei pystytä poistamaan vastavuoroisen periaatteen avulla. Toiseksi neljä perusvapautta tulee ottaa huomioon. Kolmanneksi liiketoiminnan realiteetit on ymmärrettävä sääntelyä laatiessa. Neljänneksi yleinen etu on huomioitava peruseriaatteena.⁴²⁶ Lainsäädännön lähentäminen on koskenut sisämarkkinoita, palvelun tarjoajien sijoittautumista, kaupallista viestintää, sähköisiä sopimuksia, välittäjien vastuuta, käytäntesääntöjä, tuomioistuinten ulkopuolista riidanratkaisua, oikeussuojakeinoja ja jäsenvaltioiden keskinäistä yhteistyötä.⁴²⁷

Sähköisen kaupankäynnin muoto on mahdollistanut EU:n rajat ylittävän kaupan kasvattamista. Tästä johtuen on ollut tarkoituksenmukaista antaa runsaasti aluetta koskevaa EU-tasoisia sääntelyä.⁴²⁸ EU:n lainsäädäntö ja oikeusjärjestys ovat avainasemassa rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin kehittämisessä ja jäsenvaltioiden välisten sisämarkkinaesteiden poistamisessa. Normien tulisi nimenomaan mahdollistaa EU:n rajat ylittävien sähköisten markkinoiden toimivuus. Oikeussääntöjen harmonisointi on tullut markkinoiden kansainvälistyessä keskeiseksi instrumentiksi. Tietoyhteiskuntapalveluita koskevien oikeussääntöjen lähentäminen koskee kansallisia säännöksiä, jotka liittyvät sisämarkkinoihin, palvelun tarjoajien sijoittautumiseen, kaupalliseen viestintään, sähköisiin sopimuksiin, välittäjien vastuuseen, käytäntesääntöihin, tuomioistuinten ulkopuolella tapahtuvaan riitojen ratkaisemiseen, oikeussuojakeinoihin ja jäsenvaltioiden väliseen yhteistyöhön.⁴²⁹ Toisaalta huolimatta lakien harmonisoinnista, löytyy jäsenvaltioiden liiketoimintaa koskevista laeista huomattavia eroja.⁴³⁰

---

⁴²⁴ Heikkilä, 1998, s. 52-53.

⁴²⁵ Direktiivi 2000/31/EY.

⁴²⁶ KOM 97(157).

⁴²⁷ Direktiivi 2000/31/EY, artikla 1.

⁴²⁸ Laine, 2001, s. 2-3.

⁴²⁹ Direktiivi 2000/31/EY, artikla 1.

⁴³⁰ Hoppu, 2007, s. 24.

Kansallinen sääntely

Kolmantena sääntelytasona voidaan mainita kansallinen sääntely. Johtuen EU:n toimivallasta lain-säättäjänä, kansallinen sääntely jäsenvaltioissa on suuressa määrin EU:n toimielinten ohjaamaa. Yksi keskeinen kansallisen sääntely muoto on EU-direktiivien implementointi osaksi jäsenvaltion kansallista oikeusjärjestystä.⁴³¹ Kansallisen sääntelyn tarkastelussa herää myös kysymys jäsenvaltioiden keskenään poikkeavista laeista. Kansallisen sääntelyn rajana tulisi olla piste, jonka jälkeen poikkeavat lait luovat epäselvän ja vaikeasti hallittavan normikokonaisuuden.⁴³² Kuten aikaisemmin on jo tullut ilmi, kansallinen sääntely ei ole yksistään riittävä keino sääntelyesteiden poistamiseksi EU:n sisämarkkinoilta. Toisaalta kunkin jäsenvaltion kansallista panosta eli tehokasta sääntöjen täytäntöönpanoa tarvitaan, mutta vaikutukset realisoituvat vasta kaikkien jäsenvaltioiden ryhtyessä toimiin koordinoitusti. Jäsenvaltiot ovat oikeutettuja huomioimaan yksittäiset seuraukset, jotka ovat aiheutuneet tietoyhteiskunnan kehityksen myötä juuri kyseisessä valtiossa. Kyse voi olla yhteiskuntaan liittyvistä, sosiaalisista tai kulttuurisista seikoista. Tämä perustuu siihen, että EU:n alueella on alueellisia, kansallisia ja kielellisiä eroavaisuuksia ja ominaispiirteitä. Joka tapauksessa eurooppalaisen, digitaalisen kulttuuriperinnön tulisi olla avoinna kaikille eurooppalaisille.⁴³³

Itsesääntely

Neljäntenä sääntelytasona voidaan mainita itsesääntely. Kyseisen termin määritelmä ei ole yhtä yksiselitteinen kuin virallistahoisen sääntelyn. Tällaisessa sääntelymallissa itse elinkeinoelämä on avainroolissa sääntöjen sisällön muotoutumisen suhteen. Yksittäiset toimijat näin ollen yrittävät luoda säännöt markkinoilla toimimiselle. Itsesääntelyssä yleensä kolmas osapuoli varmistaa, että sääntöjä noudatetaan.⁴³⁴ Käsitettä kuvataan usein negaation kautta eli se on jotakin muuta kuin sääntely.⁴³⁵ Kyseistä sääntelymuotoa voidaan organisoida eri tavoilla. Kyse voi olla sopimusperusteisesta itsesääntelystä. Koska sopimusten laatiminen yksitellen voi johtaa korkeisiin kustannuksiin, voidaan turvautua myös standardisopimuksiin. Toisaalta merkintäjärjestelmiin turvautuminen tarkoittaa kerholuonteista itsesääntelyä. Käytännössä puolestaan kauppa ei saa merkkiä, eikä sääntöjen noudattamisen valvonta ole niin tiukkaa.⁴³⁶ Itsesääntelyn voidaan eri näkökulmista riip-

---

⁴³¹ Heikkilä, 1998, s. 53.

⁴³² Laine, 1998, s. 48.

⁴³³ Direktiivi 2000/31/EY.

⁴³⁴ Repo, 2001a, s.4.

⁴³⁵ Repo, 2002, s. 39.

⁴³⁶ Repo, 2001a, s. 7-8.

puen katsoa joko osittain korvaavan tai täydentävän virallistahoista sääntelyä.⁴³⁷ Usein on kyse siitä, että sillä korvataan yksityiskohtainen virallistahoinen sääntely, mutta ei koko sääntelyä. Tässä tapauksessa itsesääntelyn ja sääntelyn välinen yhteistyö tuo parhaan tuloksen.⁴³⁸ Yhdysvallat on ollut eräänlainen tienraivaaja sähköisen kaupankäynnin itsesääntelyn suhteen.⁴³⁹

Itsesääntelijät voidaan nähdä eräänlaisina välittäjinä sääntelijöiden ja säänneltävien välillä. Tämä perustuu heidän asemaansa lähempänä markkinoita.⁴⁴⁰ Itsesääntelyn kannattajat vetoavat sääntelyn hitauteen ja jäykkyyteen ja siihen, että sillä ei ole syytä pyrkiä ratkaisemaan kaikkia sähköisen kaupankäynnin haasteita. Sääntelyn sisältämät uhkatekijät voivat toimia rohkaisijoina itsesääntelylle.⁴⁴¹ Itsesääntelyn vahvuus voi perustua myös parempiin mahdollisuuksiin vastata maailmanlaajuisen sähköisen kaupan aiheuttamiin ongelmiin.⁴⁴² On esitetty, että markkinoiden synnyttäessä itse ongelmia, ne voivat kehittää samalla tavalla itse ratkaisut havaittuihin ongelmiin. Lainsäätäjälle jäisi rooliksi korjata ne ongelmakohdat, joita markkinat eivät itse pysty ratkaisemaan. Markkinoiden käytettävissä olevia keinoja ei tulisi aliarvioida.⁴⁴³ Toisaalta on esitetty, että virallisen sääntelyn organisointi olisi helpompaa kuin tehokkaasti toimivan itsesääntelyn. Tämä johtuu pitkälti siitä, että jälkimmäinen sääntelyn muoto perustuu vapaaehtoisuuteen ja taustalla tulisi olla yhteneväiset intressit houkutusmekanismienä. Itsesääntelyn rikkomisesta ei koidu yleensä niin raskaita sanktioita kuin sääntelyn rikkomisesta.⁴⁴⁴ Kritiikkiä itsesääntelyä kohtaan on esitetty myös sen mahdollisesti heikkoista vaikutuksista. Epäilyjä ovat herättäneet esimerkiksi sen kattavuuden ala ja sanktioiden puute.⁴⁴⁵ On myös esitetty, että itsesääntely osoittaisi julkisen vallan heikkoutta. Uudet sääntelymallit luovat samalla uusia ristiriitoja, jotka voivat liittyä esimerkiksi oikeusvarmuuteen ja ennustettavuuteen.⁴⁴⁶

Kansainvälisessä tarkastelussa kansainvälisen kauppakamarin rooli on ollut huomattava. Se on osallistunut normien luomiseen ja riitojen ratkaisumenetelmien kehittelyyn. Itsesääntelyn kannattajat ovat vedonneet ennen kaikkea siihen, että alueellinen oikeus ei kykene ratkaisemaan maailmanlaajuisia oikeudellisia ongelmia. Kannattajien joukossa on kritisoitu maailmanlaajuisia sääntelyhankkeita. Internetin palvelujen tarjoajat ja käyttäjät voisivat käyttää asiantuntemustaan toimivan

---

⁴³⁷ Repo, 2001a, s. 1.

⁴³⁸ Tala, 2009, s. 53.

⁴³⁹ Repo, 2001a, s. 7.

⁴⁴⁰ Repo, 2001a, s. 17.

⁴⁴¹ Repo, 2001a, s. 4-5.

⁴⁴² Repo, 2001a, s. 19.

⁴⁴³ Tala, 2009, s. 52.

⁴⁴⁴ Repo, 2002, s. 22.

⁴⁴⁵ Repo, 2002, s. 39.

sääntelyn laatimisessa. Valtioiden sääntelyvalta tulisi olla olemassa ainoastaan silloin, jos jokin yksittäinen tärkeä etu edellyttää sitä. Lisäargumenttina on käytetty sitä, että myös keskiajalla kehittynyt *lex mercatoria* syntyi markkinaosapuolten johdolla säädetyn oikeuden puuttuessa. Itsesääntelyn ongelma on se, että sääntelyn kohteena on maailmanlaajuinen ilmiö, jonka osapuolet ovat keskenään erittäin poikkeava joukko. Sähköisen liiketoimintaympäristön osapuolet kannattavat erilaisia arvoja, eivätkä kaikki osapuolet ole keskenään tasa-arvoisessa suhteessa. Sen sijaan että itsesääntelyn voitaisiin katsoa istuvan kaikkien ongelmien ratkaisijaksi, sen on nähty toimivan parhaiten käytännönläheisten kysymysten kohdalla. Joidenkin näkemysten mukaan kyse ei ole niinkään sääntelystä kuin liiketoiminnasta.⁴⁴⁷

Sekä komissio että jäsenvaltiot ovat rohkaisseet käytännesääntöjen tekemiseen. Toimialajärjestöjen, kuluttaja- ja ammattialajärjestöjen tulisi osallistua sääntöjen laatimiseen.⁴⁴⁸ Joka tapauksessa itsesääntelyn suhdetta virallistahoiseen sääntelyyn voidaan tarkastella myös poliittiselta kannalta. Euroopassa tuntuisi olevan vallalla käsitys, jonka mukaan itsesääntely ei ole korvaava vaihtoehto sääntelylle, vaan sen rooli on täydentää sääntelyssä olevia puutteita. Toisaalta ei ole yksiselitteisen selvää, löytyykö itsesääntelyn taustalta yritys heikentää sääntelyn merkitystä.⁴⁴⁹ Itsesääntelyn hyötyjä on kyseenalaistettu EU-tasolla. Joissakin tilanteissa se ei ole riittävä väline väärinkäytösten estämiseksi ja voi muodostua esteeksi sisämarkkinoiden toimivuudelle. Jotta itsesääntely toimisi käytännössä, sen tulisi täyttää perinteisen sääntelyn tavoin tiettyjä tärkeitä edellytyksiä, kuten esimerkiksi laillisuuden ja tehokkuuden vaatimukset. Se ei myöskään saisi muodostua esteeksi neljälle perusvapaudelle EU:n sisämarkkinoilla.⁴⁵⁰

Yhteenveto eri sääntelytasoista

Sääntelypolitiikka voidaan jakaa karkeasti kahteen lohkoon. Regulaatio-malli korostaa viranomaisintensiivisyyttä ja sääntelyn suurta määrää. Deregulaatio-malli puolestaan korostaa muiden osapuolten kuin viranomaisten roolia ilmiöiden ohjaamisessa. Samalla sääntelyä ei ole määrällisesti paljon. Toisaalta vaikka sääntelypolitiikassa olisi siirrytty viranomaisintensiivisyydestä toiseen suuntaan, ei kyse ole välttämättä täydellisestä sääntelemättömyydestä. Järjestelmien itsesääntely voi tällöin olla korostuneempaa. Sääntelyn kritisoijatkin ovat joissakin tilanteissa katsoneet sääntelyyn

---

⁴⁴⁶ Huovinen, 2007, 341-343.

⁴⁴⁷ Heikkilä, 1998, s. 54.

⁴⁴⁸ Direktiivi 2000/31/EY, artikla 16.

⁴⁴⁹ Repo, 2001a, s. 15-16.

⁴⁵⁰ Tala, 2009, s. 54.

turvautumisen tarpeellisenä. Tarve voi aktualisoitua tilanteissa, joissa itsesääntely ei markkinahäiriöiden vuoksi tehoa toivotulla tavalla.⁴⁵¹

Ei voida yksiselitteisesti sanoa, mikä sääntelytaso toimisi parhaiten sähköisen kaupankäynnin ohjaamisessa. Hyötyjen ja etujen keskinäinen punninta on haasteellista, koska niitä ei ole mahdollista yksiselitteisesti mitata. Sääntelykohteen monimutkaisuuden aste voi edellyttää sellaisia sääntelykeinoja, joiden avulla erityisominaisuudet voidaan paremmin huomioida.⁴⁵² Joka tapauksessa voidaan todeta, että Internet ja sähköinen liiketoiminta ovat tuoneet lainsäätäjälle erilaisia haasteita. Pohtimalla sopivan sääntelyn rajoja, joudutaan välittömästi arvovalintojen pariin. Tiukkaa uutta sääntelyä voidaan perustella tarpeella estää kaikki mahdolliset väärinkäytökset tulevaisuuden varalta. Toiseksi uuden sääntelyn tarve voidaan kiertää jo olemassa olevien säännösten joustavalla tulkinnalla. Tulkinnan rajoja voidaan myös liikutella juridisesta selvästi taloustieteellisempään suuntaan. On myös mahdollista, että sääntelyn tarve kokonaan kyseenalaistetaan. Voidaan esittää, että sähköisen toimintaympäristön tulisi saada olla mahdollisimman vapaa turhasta lainsäädännöllisestä puuttumisesta. Erilaisten sääntelyvaihtoehtojen perustelut pohjautuvat siis erilaisiin ja keskenään poikkeaviin arvoihin. Tässä yhteydessä voidaan puhua myös moniarvoisuudesta.⁴⁵³ Eri mallien välille tulisi löytää oikeanlainen tasapaino. Paikalliselle sääntelymallille on ominaista monen eri valtion lakien soveltaminen. Koska lait saattavat olla keskenään ristiriidassa, oikeudellinen epävarmuus lisääntyy.⁴⁵⁴ Vaikka EU:n tulisi olla alueena integroitunut, ei ole yksinkertainen tehtävä laatia kansainvälisessä mielessä tehokas sääntelykehys.⁴⁵⁵ On esitetty, että mitä tärkeämpi säänneltävä ilmiö on, sitä todennäköisempää on säätää siitä lailla. Itsesääntelyn rooli korostuu silloin, kun lain sisällössä on aukkoja. Joissakin tilanteissa lainsäätäminen ainoana ongelmanratkaisukeinona voi osoittautua pikemminkin epäuskottavaksi.⁴⁵⁶

Vuosituhanteen taitteessa sähköistä kaupankäyntiä koskevat kansainväliset ja kansalliset sääntelyperiaatteet kokivat joitakin pieniä muutoksia. Hyvän kauppatavan luominen on ollut yhtenä kantavana päämääränä sääntelyssä. Kun sääntelymalleja on käsitelty kansainvälisissä toimielimissä, on haluttu painottaa itsesääntelyn tärkeyttä maailmanlaajuisen sääntelyn muodostamisessa. Toisaalta itsesääntelyä ja virallista sääntelyä on ollut hankala erottaa toisistaan.⁴⁵⁷ Itse- ja yhteissääntelytoi-

---

⁴⁵¹ Hyyryläinen, 1996, s. 4-6.

⁴⁵² Huovinen, 2007, s. 339.

⁴⁵³ Rahnasto, 2002, s. 13.

⁴⁵⁴ Laine, 1998, s. 48.

⁴⁵⁵ Repo, 2002, s. 21.

⁴⁵⁶ Huovinen, 2007, s. 353-354.

⁴⁵⁷ Pöysti, 1999a, s. 119-120.

menpiteet voivat vahvistaa oikeussääntöjen noudattamista, sillä tällöin elinkeinoelämä on sitoutuneempi sääntelyn sisältöön. Ne voivat toimia vaihtoehtoisena tai täydentävänä sääntelykeinona viralliselle viranomaisten laatimalle sääntelylle. Itsesääntelytoimielimet voivat tukea virallisia täytäntöönpanotoimia tarjoamalla lisäresursseja yksinkertaisten asioiden käsittelyyn.⁴⁵⁸ Itsesääntely on otettu käyttöön myös joissakin EU:n direktiiveissä⁴⁵⁹. Itsesääntelyä käytetään tässä yhteydessä oikeudellisen ja hallinnollisen täytäntöönpanon auttamiseksi. On kuitenkin huomioitava, että se ei yksistään riitä, vaan sen merkitys perustuu juuri täydentävään rooliin. Mikäli itsesääntelysääntöjä valvovat toimielimet noudattavat laillisuuden, vastuullisuuden, tehokkuuden ja johdonmukaisuuden vaatimuksia, voivat ne tällöin tarjota lisävoimavaroja täytäntöönpanon suhteen.⁴⁶⁰

Sääntelytasojen erojen tarkastelussa korostuu ajatus, jonka mukaan perinteiset sääntelyroolit ovat muuttuneet. Yksityiset tahot ovat alkaneet haluta ottaa vastuuta sellaisilla aihealueilla, jotka on perinteisesti katsottu kuuluvan valtion vastuulle. On katsottu, että valtiot tai kansainväliset järjestöt eivät kykene yksin ratkaisemaan lainsäätäjälle asetettuja ongelmia. Sääntelyä tulisi siivittää yhteistyön käsite.⁴⁶¹ Monimutkaistuva yhteiskunta on kyseenalaistanut perinteiset sääntelytasojen valintoja ohjaavat käsitykset.⁴⁶² Voidaan puhua myös eri sääntöjärjestelmien välisestä kilpailusta. Kilpailua voi olla esimerkiksi sekä eri itsesääntelyjärjestelmien että sääntelyn ja itsesääntelyn välillä.⁴⁶³ On esitetty, että mahdollista kilpailua sääntelyn ja itsesääntelyn välillä ilmenisi sääntelyn kehitysvaiheessa. Mikäli virallistahoinen sääntely on hyvin yksityiskohtaista, itsesääntelylle jää pienempi rooli. Toisaalta sääntelyn ollessa erittäin yleisluontoista, itsesääntelyn täydentävällä roolilla on suurempi merkitys.⁴⁶⁴ Kilpailusta huolimatta eri sääntelymallien välillä voi olla yhteisymmärrys.⁴⁶⁵ Virallistahoista sääntelyä voidaan perustella sen sisältämällä auktoriteetilla ja demokraattisella pohjalla. Toiseksi sen rikkomisesta on säädetty sanktioita.⁴⁶⁶ Oikean sääntelytason löytäminen kunkin säänneltävään ongelmaan on merkittävä haaste päätöksentekijöiden kannalta.⁴⁶⁷ On kyse sitten virallistahoisesta sääntelystä tai itsesääntelystä, sääntöjä pitäisi ensin kehittää positiiviseen suuntaan ja vasta sitten keskittyä niiden noudattamiseen.⁴⁶⁸ Itsesääntely osoittaa hyvin sen, että

---

⁴⁵⁸ Tiedonanto kuluttajansuojaa koskevan yhteisön säännösten täytäntöönpanosta, KOM(2009)330, s. 4.

⁴⁵⁹ Esimerkiksi direktiivi 2005/29/EY sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla.

⁴⁶⁰ KOM(2009)330, s. 4.

⁴⁶¹ Tala, 2009, s. 37-38.

⁴⁶² Tala, 2009, s.49.

⁴⁶³ Repo, 2002, s. 19.

⁴⁶⁴ Repo, 2002, s. 39.

⁴⁶⁵ Repo, 2002, s. 60.

⁴⁶⁶ Repo, 2002, s. 21.

⁴⁶⁷ Tala, 2009, s. 65.

⁴⁶⁸ Repo, 2002, s. 56.

sääntelyn vaikutusten tehostumisen kannalta on tärkeää saada markkinaosapuolet omaksumaan sääntöjen sisältö ja sitoutumaan niihin. Virallistahoinen sääntely ei saisi olla itseisarvo, vaan eri sääntelyvaihtoehtoja tulisi punnita niiden todellisten vaikutusten mukaan.

LOPUKSI

Tämänhetkinen rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä koskeva sääntely-ympäristö ei ole tyydyttävä. On tarkoituksenmukaista poistaa kaikki EU:n jäsenvaltioita toisistaan erottavat sääntelyesteet. Rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä koskevan sääntelyn sisältö ja muoto tulisi laatia sellaiseksi, että se on sopivassa tasapainossa markkinoiden vapauden ja oikea-asteisen ohjauksen suhteen. Sääntelyä tarvitaan, mutta se ei saisi muodostua sisämarkkinoiden esteeksi tai rajoittaa teknologista kehitystä.⁴⁶⁹ Komission keino sähköisen kaupankäynnin sisältämien ongelmien ratkaisemiseksi löytyy uusien direktiivien säätämisestä. Koska sähköinen kaupankäynti on hyvin dynaamista ja muutoksille altista, sääntelylle kohdistuu tiettyjä vaatimuksia. Joustavilla säännöksillä tulee pyrkiä vastaamaan jatkuvasti tapahtuviin muutoksiin.⁴⁷⁰ Sähköistä kaupankäyntiä koskevien lakien harmonisointia leimaa se piirre, että sillä ei pyritä ainoastaan tehokkaiden sisämarkkinoiden luomiseen, vaan tarkoituksena on luoda myös kansainvälisessä mielessä kilpailukykyiset markkinat. Näin ollen sähköistä kaupankäyntiä koskevassa sääntelyssä tulisi samalla huomioida sellaisen kaupankäynnin ominaispiirteet, joka suuntautuu myös EU:n ulkopuolisiin maihin.⁴⁷¹

Sähköinen kauppa on eräänlaisessa murrosvaiheessa. Tämän ei toisaalta nähdä heijastuvan kyseisen ilmiön sääntelyyn, koska siinä tavoitellaan pitkäjänteistä kehityskulkua.⁴⁷² Perinteinen oikeudellinen tapa kehittää rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä koskevaa sääntelyä on kohdannut merkittäviä haasteita. Osoituksena tästä on se, että sähköistä kauppaa varten laaditut sääntelyjärjestelmät eivät ole vielä toimineet ongelmitta.⁴⁷³ Eri sääntelymalleilla on omat hyvät ja haasteelliset puolensa. Punnintaa eri mallien välillä ohjaavat erilaiset arvot. Näin ollen ei voida antaa yksiselitteistä vastausta siihen, mikä sääntelymalli olisi paras vaihtoehto.⁴⁷⁴ Hyvänä lähtökohtana sopivan sääntelyn löytämiselle voidaan pitää arvioituja ja oletettuja sääntelyvaikutuksia.⁴⁷⁵ Hyvän sääntelyn mittana koskien rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä voitaisiin pitää sitä, toimivatko sähköiset sisämark-

---

⁴⁶⁹ Kärkkäinen, 2005a, s. 21.

⁴⁷⁰ Meglena Kuneva, European Consumer Commissioner, 12.11.2009.

⁴⁷¹ Pasa, 2005, s. 92.

⁴⁷² Repo, 2002, s. 49.

⁴⁷³ Repo, 2002, s. 59.

⁴⁷⁴ Rahnasto, 2002, s. 13.

⁴⁷⁵ Euroopan komissio, 2006, s. 7-8.

kinat esteettömästi ja toivotulla tavalla. Toisaalta on havaittu, että virallistahoista sääntelyä tarvitaan.

Sääntelyesteiden ratkaisemiseksi tarvitaan uutta, parempaa ja tehokkaampaa sääntelyä. Sääntelylliset menetelmät eivät kuitenkaan riitä yksistään ratkaisemaan rajat ylittävien sähköisten markkinoiden ongelmia. Komission mukaan varsinaisten sääntelyesteitä koskevien muutostoimenpiteiden ohella tulisi ottaa käyttöön täydentäviä toimenpiteitä, jotka koskevat ei-sääntelyllisiä esteitä sisämarkkinoilla. Ensinnäkin alan toimijoiden keskinäisen yhteistyön lisääminen tukisi koko Euroopan laajuisten verkkovähittäiskaupan markkinoiden kehittämistä. Internet-toimijat ja johtavat hakukoneet voisivat lisätä kuluttajien tietämystä sähköisistä markkinoista. Hakukoneet ovat ratkaisevassa asemassa kuluttajien etsiessä verkosta tarjouksia. Hakukoneiden kehittämisellä voitaisiin lisätä sellaisten hakutulosten määrää, joiden yhteydessä löytyy niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin tarjouksia. Samalla hakukoneiden kielivalikoimaa tulisi muokata monipuolisemmaksi. Yrityksiä tulisi myös kannustaa hankkimaan yleiseurooppalaisia verkkotunnuksia, joissa verkko-osoite päättyisi eu-alue-tunnukseen. Kyseinen tunnus informoisi kuluttajia siitä, että kyseinen yritys noudattaa EU:n rajat ylittävää sähköistä kaupankäyntiä koskevaa lainsäädäntöä. Jo verkko-osoitteissa tulisi pyrkiä eroon maakohtaisesta lähestymistavasta ja siirtyä koko EU:n tasoiseen ajatteluun. Toiseksi kuluttajien ja Internet-kauppioiden tiedottamisen lisääminen olisi tärkeä tuki markkinoita ajatellen. Rajat ylittävän sähköisen kaupankäynnin tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen helpottuu kuluttajien ollessa tietoisia oikeuksistaan ja yleisistä säännöistä. Kolmanneksi markkinoiden seurannan vahvistamisella lisättäisiin eri markkinatoimijoiden tietämystä markkinoiden tapahtumista. Euroopan keskuspankki ja suuret luottokorttiyhtiöt voivat tarjota hyödyllistä apua markkinoiden seurannan suhteen rajat ylittävän sähköisen kaupan määrästä luottokorttimaksutilastojen kautta.⁴⁷⁶

Mikäli tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetään täysimääräisesti, edut voivat ilmetä Euroopassa monella tavalla. Rajat ylittävään sähköiseen kaupankäyntiin sisältyviä mahdollisuuksia voidaan lähestyä niin kuluttajien, yritysten kuin EU:n kilpailukyvyn kannalta. Yhtenäisillä sähköisillä sisämarkkinoilla on tarjottavana monia etuja verrattuna nykyiseen 27 yksittäisen sähköisen markkina-alueen muodostamaan tilanteeseen. Vaikka tällä hetkellä sähköisen liiketoimintaympäristön kehitys näyttäytyy lähinnä tuhlatuina mahdollisuuksina, EU-tasolla ongelmaan on kiinnitetty huomiota. Ongelma on kartoitettu käytännön tasolla ja komissio on antanut monikohtaisen toimenpide-ehdotuksensa.⁴⁷⁷ Toisaalta virallistahoinen sääntely ei riitä yksin ratkaise-

---

⁴⁷⁶ KOM(2009)557.

⁴⁷⁷ KOM(2009)557.

maan ongelmaa, vaan tarvitaan yhteistyötä niin alueellisella, kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla.⁴⁷⁸ Täten voidaan olettaa, että EU on ainakin matkalla toimiviksi sähköisiksi sisämarkkinoiksi.

---

⁴⁷⁸ Direktiivi 2000/31/EY.